

KOKEMUSTEN JANO,
MAAILMAN AVARTAMISTA
JA PERSPEKTIIVIÄ ELÄMÄÄN

Oppiminen ja kehittyminen reissaajien matkakertomuksissa

Tampereen yliopisto
Kasvatustieteiden yksikkö
Pro gradu -tutkielma
Heli Heimonen
Elokuu 2012

TAMPEREEN YLIOPISTO

Kasvatustieteiden yksikkö

HEIMONEN, HELI: Kokemusten janoa, maailman avartamista ja perspektiiviä elämään. Oppiminen ja kehittyminen reissaajien matkakertomuksissa.

Pro gradu -tutkielma, 80 sivua, 1 liitesivu

Kasvatustiede

Elokuu 2012

TIIVISTELMÄ

Tutkimus tarkastelee reissaamiseksi nimitettyä matkailun muotoa oppimiskontekstina. Tutkimuksen tehtävänä oli selvittää, millaista toimintaa reissaaminen on ja millaista oppimista ja kehittymistä reissatessa tapahtuu. Kyseessä on laadullinen tutkimus, jonka aineisto koostuu viidestä blogin muodossa julkaistusta matkakertomuksesta. Tutkimuksen lähtökohtana oli havainto siitä, että matkailun ja oppimisen suhdetta on tutkittu kansainvälisestikin vielä vähän, eikä reissaamisen mahdollisuuksia informaalisena oppimisympäristönä ei ole vielä riittävästi tunnistettu.

Reissaajan oppimiskontekstia tarkastellaan tutkimuksessa yllirajaisen sosiaalisen tilan käsitteen kautta. Tällä tarkoitetaan yksilön elämään muodostuvaa sosiaalista rakennetta, joka muodostuu kolmenlaisista elementeistä; reissaajasta itsestään arvoineen ja identiteetteineen, hänen kotimaastaan ja merkittävistä ihmissuhteistaan ja intresseistään sinne sekä kulloisestakin sijainnista ja siellä vaikuttavista ihmissuhteista ja yhteisöistä. Reissaajien muodostama viiteryhmä ja etenkin sen muodostuminen verkossa nähdään yhtenä rakenteen osa-alueena.

Tutkimuksessa päädytään siihen, että erilaisten reissaajien käyttäytymistä koskevien määritelmien sijaan olennaisinta reissaamisessa vaikuttaisi olevan antituristinen tapa ajatella ja matkustaa. Olennaista siinä on aito kiinnostus erilaisia tapoja ja kulttuureja kohtaan ja halu välttää turisteille suunnattuja palveluita, ainakin jossain määrin. Reissaamista määrittävät usein myös pieni matkabudjetti, halu luoda uusia sosiaalisia suhteita, tarve kokea olevansa vapaa ja itsenäinen sekä suhteellisen pitkät matkat, jotka organisoidaan itsenäisesti ja joustavasti.

Tutkimuksen perusteella reissaajan oppimisen todettiin olevan osa jatkuvaa elämänlaajuista ja elinikäistä oppimisprosessia ja koska kyseessä on ei-institutionaalinen oppiminen, todettiin oppimisen olevan muodoltaan informaalista. Oppiminen näyttäisi olevan sidoksissa oppijan sosiokulttuurisiin konteksteihin, kuten esimerkiksi reissaajayhteisön muodostamaan kontekstiin. Reissaajan oppimisen havaittiin olevan sekä tavoitteellista että tavoitteetonta. Tutkimuksen perusteella keskeisimmät reissussa oppimisen ja kehittymisen kohteet ovat erilaiset käytännön taidot ja valmiudet, yleiset ja yllirajaiset viestintä- ja vuorovaikutustaidot, sosiaalinen ja kulttuurinen tietoisuus sekä itsetuntemus ja perspektiivi omaan elämään. Tutkimuksen perusteella reissaamisen kaltaisen omaehtoisen kansainvälistymisen mahdollisuuksia olisi syytä tunnistaa ja arvioida hankittujen taitojen ja valmiuksien käyttökelpoisuutta eri konteksteissa.

Asiasanat: omatoimimatkailu, reissaaminen, yllirajainen sosiaalinen tila, matkakertomus, informaaliset oppiminen

UNIVERSITY OF TAMPERE
School of Education

HEIMONEN, HELI: Thirst for New Experiences, Broadening the World and Perspective for Life.
Learning and Development in Travellers' Travelogues.

Master's thesis, 80 pages, 1 appendix

Education

August 2012

ABSTRACT

In this study independent travel is seen as a learning context. The study explores what kind of activity independent travel is and what kind of learning and development occurs while travelling. It is a qualitative study and the data consists of five Finnish travelogues published online. The starting point for the study is an observation that the nexus between travel and learning has not been much researched and the possibilities of travel as an informal learning environment has not been sufficiently recognised.

In the study, traveller's learning context is viewed through the concept of transnational social space, which refers to a social structure in traveller's life. It consists of three kinds of elements; the traveller themselves and their values and identities, their home country and the significant relationships, interests and ties there and the relationships and communities in the different travel locations. A community of travellers, formed also online, is seen as a part of the social structure as well.

In defining the travellers of interest a common idea of travelling is an essential factor rather than behavioural definitions. The thing in common for these travellers seems to be an antitouristic way of thinking and travelling, which can be seen for instance as a genuine interest towards cultures and as an attempt to avoid facilities directed to tourists, at least to an extent. These travellers tend to travel with a low budget, have an urge to feel free and independent and are motivated to meet new people. Their relatively long trips are organised flexibly and independently.

The learning of travellers is found to be a part of a lifelong and lifewide learning process. Since the learning while travelling is not institutional learning it is defined as informal learning. Traveller's learning is tied to the socio-cultural context such as the community of other travellers. The learning of travellers is found to be both incidental and target-oriented. Based on the study the clearest learning and developing results of travel are different practical skills and abilities, general and transnational social skills and abilities, social and cultural awareness, self-knowledge and perspective for one's own life. The study shows that the possibilities of this kind of self-directed internationalisation should be acknowledged more. The use of the skills and abilities acquired while travelling should also be considered in different contexts.

Key words: independent travel, transnational social space, travelogue, informal learning

SISÄLLYS

1	MATKA ALKAA IDEASTA	1
2	MATKASUUNNITELMAT	4
2.1.	TEOREETTIS-METODOLOGINEN ORIENTAATIO	4
2.1.1.	FENOMENOLOGIS-HERMENEUTTINEN PERINNE	4
2.1.2.	NARRATIIVINEN LÄHESTYMISTAPA	6
2.2.	TUTKIMUSAINEISTO	8
2.2.1.	MATKABLOGIT AINEISTONA	8
2.2.2.	AINEISTON HANKINTA	9
2.2.3.	AINEISTONA OLEVAT MATKABLOGIT JA NIIDEN KIRJOITTAJAT	10
2.3.	TUTKIMUKSEN EETTISET SEIKAT	13
2.4.	AINEISTON NALYYSI	14
3	REISSAAMINEN YLIRAJAISENA TOIMINTANA	17
3.1.	REISSAUS	17
3.1.1.	REISSAAMISTA KOSKEVA TUTKIMUS	17
3.1.2.	KEITÄ REISSAAJAT OVAT?	18
3.1.3.	ANTITURISMI	32
3.2.	RAJOJEN YLITYKSIÄ	35
3.3.	REISSAAMINEN TOIMINTANA YLIRAJAISESSA TILASSA	37
4	TIEN PÄÄLLÄ OPPIMINEN	44
4.1.	NÄKÖKULMIA OPPIMISEEN	44
4.1.1.	OPPIMINEN ON ELINIKÄISTÄ	44
4.1.2.	INFORMAALINEN OPPIMINEN	45
4.1.3.	SOSIOKULTTUURINEN NÄKÖKULMA OPPIMISEEN	47
4.2.	REISSUSSA TAPAHTUVA OPPIMINEN	49

5	MITÄ JÄÄ REPPUUN?	51
5.1.	YLEISIÄ TAITOJA JA VALMIUKSIA	51
5.2.	KULTTUURIENVÄLISIÄ JA YLIRAJAISIA VALMIUKSIA	54
5.3.	REISSUSSA TAPAHTUNUT KEHITYS	57
5.3.1.	"MATKANTAITTO ON KASA KÄYTÄNTÖJÄ, EI ABSTRAKTIOITA"	57
5.3.2.	"NYT ON HYVÄÄ AIKAA OPETELLA ENEMMÄNKIN TÄTÄ KIELTÄ"	59
5.3.3.	"TAHTO OTTAA SELVÄÄ KOHDEMAAN TAVOISTA, KULTTUURISTA, LUKEA HISTORIAA JA YMMÄRTÄÄ PAIKALLISET OLOSUHTEET"	62
5.3.4.	"ULKOISEEN MAAILMAAN TUTUSTUMINEN ON PAKOTTANUT MINUT TUTUSTUMAAN SISÄISEEN MAAILMAANI"	65
5.3.5.	"MITÄ KAIKKEA OLEN SAANUT AIKAAN TÄLLÄ KAIKELLA REISSAAMISELLANI?"	72
6	KOTIINPALUU	73
6.1.	YHTEENVETO	73
6.2.	TUTKIMUKSEN ARVIOINTI	74
6.3.	JOHTOPÄÄTÖKSET	76
	LÄHTEET	77
	LIITE: ANALYYSIRUNKO	81

1. MATKA ALKAA IDEASTA

Matkakertomus alkaa usein siitä, kuinka ajatus matkasta syntyi. Tämän tutkimuksen ajatuksena oli lähteä selvittämään, millaista oppimista ja kehittymistä omatoiminen matkustaminen eli reissaaminen voi saada aikaan. Tutkimuksen kohteena on erityinen matkailijoiden alaluokka: reissaajat. Reissaajalla tarkoitetaan matkailijaa, joka tekee suhteellisen pitkiä, itse organisoituja, joustavasti suunniteltuja ja liikkuvia matkoja. Hän matkaa pienellä tai kohtuullisella budjetilla, pitää ihmisten kohtaamista tärkeänä, eikä koe olevansa perinen turisti. Reissaajan tunnistaa usein ulkoisesti repusta tai rinkasta, mutta habitusta olennaisempaa on jaettu ajattelutapa. Tässä tutkimuksessa käsitystä reissaamisesta ja oppimisesta luodaan sen perusteella, millaisena kokemukset näyttäytyvät blogin muodossa julkaistuissa matkakertomuksissa.

Kipinä aiheeseen syntyi osaltaan omakohtaisesta kiinnostuksesta reissaamista kohtaan; olen itse kokenut olevani matkoillani reissaaja, olen tavannut paljon niin sanotun reissaajaideologian jakavia reissaajia ja kotona ollessani olen lueskellut matkablogeja ja (omatoimi)matkailuaiheisia keskusteluja verkossa. Toisaalta aiheen valintaan vaikutti havainto siitä, että reissaaminen näyttää laajentuneen pienen vähemmistön toiminnasta merkittäväksi globaaliksi (Richards & Wilson 2004a, 10) ja erityisesti nuorempaa sukupolvea koskettavaksi toiminnaksi. Reissaamista harrastavat kaikenlaiset ihmiset, eivät vain ne hurjimmat ja rohkeimmat, kuten kenties vielä aiemmin. Yleistymistä lisää matkustamisen jatkuva helpottuminen ja maailman pieneneminen. Matkustaminen on entistä edullisempaa, tietoa kaikkialta maailmasta runsaasti ja helposti saatavilla ja kehittyvä infrastruktuuri helpottaa matkustamista myös vaikeasti tavoitettaviin ja kaukaisiin matkakohteisiin. (Kostiainen, Ahtola, Koivunen, Korpela & Syrjämaa 2004, 73.) Sen lisäksi, että reissaaminen on viihdyttävää ja tarjoaa elämyksiä, se voi olla myös kehittävää ja opettavaista.

Monien muiden informaalisten oppimisympäristöjen tavoin, reissaamisen mahdollisuutta oppimiskontekstina ei olla vielä riittävästi tunnistettu. Nyky-yhteiskunnan kansalaisuus ja työelämä edellyttävät yhteistyökykyä, halua liikkua monissa ympäristöissä sekä kykyä reagoida yllättäviin muutoksiin. Tämän takia myös oppimisympäristöjen moninaisuus on hyvä tunnustaa. (Kiilakoski 2008.) Oppimista tapahtuu runsaasti formaalin koulutuksen ulkopuolella ja ihmisen jokapäiväisen kasvamisen tutkiminen on kasvatustieteen tulevaisuuden haasteita (Sivonen 2006, 7). Tällä tutkimuksella pyritään osaltaan tuomaan esiin informaalin eli arkipäivän oppimisen ja kasvamisen mahdollisuuksia.

Globalisaation myötä erilaiset kulttuurit kohtaavat toisensa yhä useammin ja yhä tiiviimmin, joten erilaisista kulttuurisista valmiuksista on pian tulossa osa kansalaistaitoja. Aikamme haasteet ovat

monimutkaisia ja erilaisia kulttuurisia ja ylirajaisia valmiuksia tarvitaan esimerkiksi monikulttuuristuvilla työelämän kentillä. Yhä useampaa toimintaa koskettaa tavalla tai toisella ylirajaisuus. Monet kulttuuriset ilmiöt eivät noudata valtioiden rajoja vaan sijaitsevat niin sanotussa ylirajaisessa tilassa (Martikainen, Sintonen & Pitkänen 2006, 11). Ylirajaisuus on suhteellisen tuore, kansallisvaltioiden rajoja ylittäviin prosesseihin ja uusiin kulttuurin muotoihin viittaava käsite. Ylirajainen sosiaalinen tila taas voidaan käsittää sosiaalisesti maailmaksi, joka sijaitsee kahdessa tai useammassa yhteisössä, valtiossa ja fyysisessä paikassa, tai niiden välillä (Vertovec 2001, 578).

Teollistuneissa länsimaissa erilaiset sosiaaliset normit eivät sido enää yksilöitä samassa määrin kuin ennen. On monia kulttuurisesti hyväksyttäviä tapoja elää ja toteuttaa itseään ja valinnanmahdollisuudet ovat eri elämänalueilla lähes rajattomat. (Vanttaja & Järvinen 2006, 28.) Useiden kuukausien mittaiset matkat kertovat myös työelämän muutoksesta ja uudeltaisesta suhtautumisesta työhön. Pitkän yhtäjaksoisen uran sijasta työelämä saattaa sisältää vaihtelevia jaksoja, kuten sijaisuuksia, projekteja ja sapattivapaita. Nuorempi sukupolvi vaikuttaa myös sosiaalistuneen jo lähtökohtaisesti työmarkkinoiden epävakauteen ja siksi se on mahdollista kokea uhkan sijaan työelämän väistämättömänä piirteenä, jota on mahdollista hyödyntää (mt., 38). Reissaamisen tuoma varmuus sopeutua erilaisiin muuttuviin tilanteisiin voi tuoda valmiuksia sopeutua paremmin myös nopeasti muuttuvassa, epävakaaassa ja hankalasti ennustettavassa työelämässä. Reissaaminen tuo monenlaisia valmiuksia erilaisiin elämän haasteisiin ja kuten reissaajia koskevan perusteoksen toimittaneet Greg Richards ja Julie Wilson (2004a, 6) sen ilmaisevat; *If you can survive as a backpacker, you can deal with any problems that life may throw at you later*. Reissaajien oppimista tutkineet Phillip L. Pearcen ja Faith Fosterin (2007, 1286) mukaan reissaajien oppimisella voi olla myös yksilöä laajempia vaikutuksia silloin kun reissauskokemukset kehittävät globaalisti tietoisia ja taidokkaita yksilöitä.

Viimeisimmässä kansainvälisessä reissaajia koskevassa tutkimuksessa matkustamisen ja oppimisen yhteyteen on alettu kiinnittää entistä enemmän huomiota. Matkustamisen tai reissaamisen on todettu kehittävän muun muassa erilaisia yleisiä taitoja ja valmiuksia sekä kasvattavan yksilön itsetuntemusta (esim. Pearce & Foster 2007). Suomalaista akateemista kirjallisuutta reissaajista ei juuri ole, joten sovellan kansainvälistä tutkimustietoa suomalaiseen aineistooni. Matkailu on aihepiirinä laaja ja sitä voi tarkastella monesta näkökulmasta. Omassa lähestymistavassani keskityn yksilötason tarkasteluun, enkä puutu matkailuun esimerkiksi yhteiskunnallisena ilmiönä tai liiketoimintana. Minua kiinnostaa ensisijaisesti yksilön kokemukset ja se millaisena reissaaminen ilmenee juuri yksilöiden kertomuksissa.

Tässä tutkimuksessa reissaamista ja reissussa oppimista tarkastellaan viiden matkablogikirjoittajan tarinoiden kautta. *Anteron, Kasperin, Jaakon, Ilonan ja Elisan* tarinoissa on paljon yhtäläisyyksiä, mutta kukin heistä reissaa hyvin eri tavoin ja eri motiivein. Anteron matka on eniten rentoutumiseen ja elämästä nauttimiseen keskittyvää, kun taas Kasper ja Jaakko pohtivat asioita kovin ja asettavat jopa selkeitä tavoitteita matkustamiselleen. Ilona ja Elisa yhdistävät reissuihinsa vapaaehtoistyön (tai vapaaehtoistyöhönsä reissun) pyrkien sitä kautta tutustumaan syvästi toiseen kulttuuriin. Erilaiset tarinat tukevat Erik Cohenin (2004, 57) huomautusta siitä, etteivät reissaajat muodosta yhtä homogeenistä ryhmää, vaan tapoja reissata on yhtä monta kuin reissaajiaakin. Matkablogit valikoituivat aineistoksi harkinnanvaraisesti ja pitkällisen etsinnän jälkeen. Aineistoa lähestytään narratiivisesti ja perusajatuksena on että yksittäisten ihmisten tarinoiden kautta voidaan saada uutta ymmärrystä laajemmasta kulttuurista, ovathan yksilöt osa ympäröivää kulttuuriaan (Syrjänen 2001, 213). Kuvaan etsintäprosessia, kirjoittajia ja aineiston lähestymistapaa tarkemmin luvussa kaksi.

Tutkimuksen tarkoituksena on siis selvittää millaista toimintaa reissaaminen ylipäätään on, millaisen oppimisympäristön se muodostaa ja millaista oppimista ja kehittymistä reissaamisen myötä tapahtuu. Näin ollen, kysymykset, joihin tutkimus pyrkii vastaamaan, ovat tiivistetysti seuraavat:

1. Millaisen oppimisympäristön reissaaminen toimintana muodostaa?
2. Millaista oppimista ja kehittymistä reissaamisen myötä tapahtuu?
3. Millaisia tietoja, taitoja ja valmiuksia reissatessa opitaan?

Tutkimukseni rakentuu teorian ja empirian vuoropuhelusta. Luvussa kaksi käsitelen tutkimuksen teoreettismetodologisia valintoja. Kolmas, neljäs ja viides luku ovat varsinaisia sisältölukuja, joissa teoreettiset näkökulmat, aikaisemmat tutkimukset, oman aineiston tulokset ja pohdinta kulkevat rinnakkain ja vuorotellen. Kolmannessa luvussa tarkastelen reissaajia ja kyseistä matkustustyyliä tarkemmin tarkastellen sitä lopuksi yllirajaisen tilan käsitteen kautta. Luvussa neljä matkustamalla oppimista tarkastellaan kolmesta eri näkökulmasta. Viides luku kokoaa yhteen asiat, joita reissaajat näyttävät matkakertomusten perusteella oppivan ja kehittävän. Kuudes luku päättää tutkimuksen yhteenvetoon, arviointiin ja johtopäätöksiin.

Tästä alkaa retki. (Jaakko)

2. MATKASUUNNITELMAT

2.1. TEOREETTIS-METODOLOGINEN ORIENTAATIO

Tässä luvussa pohdin sitä, miten inhimillisiä kokemuksia ja ilmiöitä voidaan tutkia tarinoiden kautta ja miten yksilön kokemukset voidaan sitoa laajempaan kulttuuriseen kontekstiin. Käyn ensin hieman läpi laadullisen tutkimuksen taustalla olevaa ajatteluperinnettä, tarkennan tämän tutkimuksen näkökulmana olevaa narratiivisuuden lähestymistapaa ja lopuksi kuvaan tutkimuksen metodologiset valinnat.

2.1.1. Fenomenologis-hermeneuttinen perinne

Tutkimus perustuu laadulliseen tutkimusotteeseen, jonka taustavaikuttajana on laajempi ihmistieteiden fenomenologis-hermeneuttinen perinne. Fenomenologis-hermeneuttisesta näkökulmasta tarkasteltuna ihminen huomioidaan sekä tutkimuksen tekijänä että kohteena. Laadullisessa tutkimuksessa lähtökohtana on tutkijan avoin subjektiviteetti ja sen myöntäminen, että tutkija on tutkimuksensa keskeinen tutkimusväline ja jopa itsekin osa tutkimuskohdetta (Eskola & Suoranta 1998, 211). Tutkimusta tehdessä on siis heti alkuunsa tuotava eksplisiittisesti esiin lähtökohtana olevat ihmis- ja tietokäsitykset eli millainen ihminen tutkimuksen kohteena nähdään ja miten tuollaisesta kohteesta nähdään voitavan saada tietoa (Laine 2007, 28). Tämän tutkimuksen kohteena oleva ihminen nähdään syvästi sosiaalisena ja kulttuurisena olentona, jonka toiminta kietoutuu sosiokulttuuriseen kontekstiinsa. Tutkimuksen tietokäsitys pohjautuu sosiaaliseen konstruktionismiin. Sosiaalinen konstruktionismi on tutkimuksellinen viitekehys, jonka mukaan todellisuutemme rakentuu sosiaalisessa ja kielellisessä vuorovaikutuksessa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Syntyvä ymmärrys ja lisääntyvä tietämys nähdään siis sosiaalisena konstruktiona, jossa tutkijan valinnat ja tulkinnat yhdistyvät aiempaan tietämykseen.

Laadullisen tutkimuksen kohteena on yleensä ihminen ja hänen elämänsä maailmansa. Elämänsä maailmaa tarkastellaan merkitysten maailmana, jossa merkitykset ilmenevät ihmisten toimina, päämäärinä ja muina ihmisistä lähtöisin olevina tai ihmisiin päätyvinä tapahtumina. Elämänsä maailman tutkiminen poikkeaa luonnontapahtumien tutkimisesta merkittävästi, sillä samalla tapahtumalla voi olla useita ja ristiriitaisiakin merkityksiä. (Varto 2005, 28–29.) Fenomenologiassa ihmisen maailmasuhde nähdään intentionaalisena, millä tarkoitetaan sitä, että useimmiten kaikella on yksilölle merkityksensä. Kokemuksille annetaan jatkuvasti merkityksiä ja näiden merkitysten tutkiminen nähdään mielekkäänä nimenomaan intentionaalisuusoletuksen vuoksi. (Laine 2007, 29–30.)

Hermeneuttinen ymmärtäminen tarkoittaa ilmiöiden merkityksen oivaltamista, vaikkapa tutkimuskohteen omasta kokemuksensa kuvauksesta. Merkityksiä voidaan lähestyä vain ymmärtämällä ja tulkitsemalla, sillä ne eivät ole luonteeltaan samalla tavalla faktisia kuin materiaaliset kappaleet tai luonnontieteen tutkimuskohteena olevat prosessit. Ymmärtäminen nähdään tulkintana, jonka pohjana on esiymmärrys. Ymmärtäminen etenee kehämäisenä liikkeenä, niin sanottuna hermeneuttisena kehänä, joka näyttäytyy aineiston ja oman tulkinnan välisenä dialogina. Dialogin tavoitteena on päästä asteittain eroon tutkijan omasta rajoittuneesta subjektiviteetista kriittisen ja reflektiivisen asenteen avulla. Kehämäisen liikkeen tavoitteena on löytää todennäköisin ja uskottavin tulkinta. (Laine 2007, 31, 36–37.)

Fenomenologiassa oletetaan, että tutkittavat ilmiöt ovat sellaisenaan läsnä maailmassa, mutta muodossa, joka ei avaudu käsitteellistämiseksi ja ymmärtämiseksi suoraan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 35.) Fenomenologis-hermeneuttinen tutkimus rakentuu kaksitasoisesti: perustaso muodostuu tutkittavan koetusta elämästä ja siitä syntyvästä esiymmärryksestä, toisella tasolla taas tapahtuu itse tutkimus, joka kohdistuu ensimmäiseen tasoon. Ensimmäisellä tasolla tutkimuksen kohteena oleva henkilö kuvaa mahdollisimman luonnollisesti ja välittömästi kokemuksiaan, tässä tapauksessa matkablogissaan, ja toisella tasolla tutkija pyrkii refleктоimaan, tematisoimaan ja käsitteellistämään ensimmäisen tason merkityksiä. (Laine 2007, 32.)

Kun ihminen nähdään perustaltaan yhteisöllisenä ja kulttuurisena olentona, on hänen todellisuuden kuvauksistaan nähtävissä jotain, joka on lähtöisin yhteisöstä. Merkitykset ovat intersubjektiivisiä eli subjektien välisiä ja subjekteja yhdistäviä. Tutkittavat ihmiset ja tutkija itsekin ovat osa jonkin yhteisön yhteistä merkitysten perinnettä, joten näin ollen yksittäisen yksilön kokemuksen tutkimus paljastaa myös jotain yleistä. Toisaalta tutkimuksellisesti kiinnostavaa on tyyppillisyyden lisäksi myös jokaisen yksilön erityisyys. Tutkimus ei pyri löytämään universaaleja yleistyksiä vaan ymmärtämään joidenkin ihmisten sen hetkistä merkityksmaailmaa. (Laine 2007, 30–31.) Kokemuksiin ja hetkittäisiin maailmoihin väylänä ovat yksilöiden kokemustensa kuvaukset kertomuksissa.

2.1.2 Narratiivinen lähestymistapa

Matkatapahtumista syntyy tarinoita, joita on mukavaa kerrata jäljemmin. -- Tien päällä olo on yhtä jännitysnäytelmää: henkilöllä on kulku, suunta, päämäärä, alitajuinen tai tietoinen tavoite, joka saa uusia tarinankerronnallisia piirteitä jokaisesta uudesta tilanteesta. Jokainen pieni sattumus on tarinan arvoinen, tätä on matkanteko.

Näin kuvaa Jaakko, yksi aineiston blogikirjoittajista, matkajaajan halua kertoa kokemuksistaan tarinoita. Reissaajien keskuudessa melko tavalliseksi tullut tapa tallentaa kokemuksia blogin muodossa julkaistuihin matkakertomuksiin tarjoaakin tälle tutkimukselle mahdollisuuden päästä käsiksi autenttisiin tutkimuksesta riippumattomiin kokemusten kuvauksiin. Saaranen-Kauppinen ja Puusniekan (2006) mukaan tutkimukseen, jossa ollaan kiinnostuneita ihmisten vapaasti kertomista asioista ja tarinoista heidän omasta elämästään, soveltuu narratiivinen lähestymistapa. Huomion kohdistaminen ihmisten autenttisiin kertomuksiin onkin tekijä, joka erottaa narratiivisen tutkimuksen esimerkiksi niistä perinteisistä laadullisen tutkimuksen tavoista, joissa tietoa kerätään etukäteen suunnitellusti vaikkapa haastattelukysymysten avulla (Heikkinen 2007, 155).

Narratiivisuus tutkimuksessa voidaan käsittää kahdesta näkökulmasta: toisaalta tutkimus käyttää materiaalinaan kertomuksia ja tarinoita, toisaalta tutkimus voidaan ymmärtää kertomusten tuottamiseksi maailmasta (Heikkinen 2007, 142). Narratiivisuudella voidaan myös kuvata tutkimusaineiston luonnetta aineiston ollessa kerrontaa, kuten matkakertomuksia. Hännisen mukaan (1999, 24–25) narratiivisuus, tai hänen termillään tarinallisuus, voidaan nähdä luonteeltaan ontologisena, fenomenologisena ja hermeneuttisena. Ontologisena siinä mielessä, että olemassaolo on tarinallista ja yksilön elämä on sidoksissa yhteiskunnallisiin käytäntöihin ja traditioihin. Fenomenologisuus liittyy tässä yhteydessä siihen, että inhimillinen kokemus on aktiivista toimintaa, jossa kokemuksia tulkitaan aiemmin syntyneen merkitysjärjestelmän kautta. Inhimilliselle kokemukseksi on ominaista ajallisuus, eli menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden yhdistyminen, joten se on perustavanlaatuisesti tarinallista. Hermeneuttisuus taas kuvaa sitä lisää, jonka kerronnan kautta eksplikoitu tulkinta tuo kokemukseen. Kertomukset eivät ainoastaan jäljittele elämää ja välitä kulttuurisia elämisen malleja vaan jäsentävät edelleen ja rikastavat elämän merkityksiä, jolloin elämän ja merkitysten välille muodostuu spiraalimainen kehä.

Narratiivisessa tutkimuksessa tieto nähdään muodostuvan moniäänisenä ja kerroksellisena joukkona pieniä kertomuksia, eikä pelkistyvän yhteen, universaaliin ja monologiseen suureen kertomukseen (Heikkinen 2007, 156). Moniäänisyydellä viitataan siihen, että sen sijaan, että kertomukset olisivat aukottomia väyliä subjektiiviseen kokemukseen ja yksilön sisäiseen

maailmaan, myös kertomukset kantavat mukanaan kulttuurisesti jaettuja malleja ja perinteitä (Hyvärinen 2006, 1-29). Kertomuksissa kaikuu yksilöä laajempia diskursseja sekä se yhteiskunnallinen konteksti, johon kertoja on sosiaalistunut. Tutkimuksessa pyritään tarkastelemaan sitä, millaisia kulttuurisia elementtejä henkilökohtaisissa tarinoissa on ja miten kulttuuriset konventiot vaikuttavat kertomusten muodostumiseen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Lähestymistavassa huomio kohdistuu kertomuksiin todellisuuden välittäjänä ja rakentajana. Tutkimuksen epistemologisen taustaoletuksena onkin todellisuuden kielellinen ja sosiaalinen rakentuminen. Aineistoa tarkastellaan subjektiivisina kulttuurituotteina eikä objektiivisina todellisuuden kuvauksina. Tekstejä ja kielellisiä ilmaisuja ei nähdä vain informaation välittämisenä vaan pikemminkin erilaisten asiantilojen, asemien ja identiteettien tuottamisena. (Eskola & Suoranta 1998, 141.) Käsitykset maailmasta ja omasta itsestä ovat alati kehittyviä kertomuksia, jotka rakentuvat ja muuttavat muotoaan koko ajan. Tutkimuksen on mahdollista tuottaa autenttinen näkökulma tai kuva todellisuudesta, mutta objektiiviseen totuuteen pääseminen on mahdotonta. Lähestymistavassa kertomuksen totuudenmukaisuus onkin toissijaista ja keskeistä on pikemminkin todentuntuisuus, se, että tarina on uskottava ja että lukija eläytyy tarinaan. Kun tarina on todentuntuinen, ei ole väliä ovatko tapahtumat todella tapahtuneet vai ei. (Heikkinen 2007, 142–143, 153.)

Edellä kuvattujen näkökulmien pohjalta tarkennan mitä tarkoitan narratiivisuudella tässä tutkielmassa. Ensinnäkin tutkimusaineistona käytän reissaajien tutkimuksesta riippumattomasti kirjoitettuja kertomuksia matkoistaan. Käytän kirjoituksia välineenä päästä käsiksi reissaajien kokemuksiin, reissaamiseen toimintakulttuurina sekä reissussa syntyneisiin oppimiskokemuksiin. En siis tarkastele tarinoita itsessään tai esimerkiksi niiden sisäistä rakennetta. Kiinnitän huomiota sekä kirjoitusten eksplisiittiseen sisältöön että kertomisen tapoihin. Lisäksi tällä tutkielmalla tuotan myös itse kertomusta konstruoidessani reissaamista ja reissatessa oppimista koskevaa kuvaustani maailmasta. Tässä tutkimuksessa kertomukset ja tarinat nähdään yksilöllisenä merkityksenantona ja kokemuksen jäsentämisenä. Reissukuvaukset nähdään narratiivisen elämänkulun kerronnan palasina ja narratiivinen tarkastelukehys välineenä, jonka kautta päästään yksilöiden kokemuksiin kiinni. Haen yksilöllisen näkökulman lisäksi myös sidoksia laajempaan kulttuuriseen ja yhteisölliseen kontekstiin peilaamalla kirjoituksissa ilmeneviä asioita olemassa olevaan tietämykseen reissaajista ja heidän oppimisestaan.

2.2. TUTKIMUSAINEISTO

2.2.1. Matkablogit aineistona

Tutkimuksen aineistona on viisi julkista matkablogia ja niiden noin 300 kirjoitusta. Blogilla tarkoitetaan päiväkirjamaista tai muutoin kronologisessa järjestyksessä julkaistua verkkosivustoa, jossa merkinnät ovat kirjoittajan omaan elämään läheisesti liittyviä tai kirjoittajaa muuten kiinnostavia aiheita koskevia (Jääskeläinen 2002). Blogeissa on tavallista julkaista tekstin lisäksi kuvia ja joskus myös videoita. Ilmaiset ja helppokäyttöiset blogipalvelut ovat mahdollistaneet verkkojulkaisemisen, joka ei vaadi erityistaitoja, joten blogin voi tänä päivänä perustaa kuka tahansa, joka hallitsee tietokoneen käytön perusteet ja jolla on pääsy internetiin.

Blogeja on hyvin monentyyppisiä ja aineistona käyttämäni päiväkirjamaiset matkablogit ovat vain yksi niiden muoto. Östman (2007, 8) nimittää tämäntyyppistä kirjoittajan arkeen, tunteisiin ja ajatuksiin keskittyvää blogikirjoittamista *elämäjulkaisemiseksi* erottaen sen muista aiemmista internetissä julkaistuista tekstityypeistä tai esimerkiksi perinteisistä päiväkirjoista ja omaelämäkertoista. Hänen haastattelemansa blogikirjoittajat vertasivat kirjoituksiaan muun muassa päiväkirjoihin, kolumneihin, sähköpostikirjeisiin ja kaunokirjallisiin julkaisuihin. (mt., 30.) Matkablogeissa perusajatuksena on usein kuvata päiväkirjamaisesti yksi tai useampi matka alkuvaiheista ja matkan suunnittelusta kotiinpaluuseen ja matkan arviointiin saakka. Matkablogilla on usein myös yhteydenpitovälineen funktio, jolloin perhe ja ystävät voivat seurata läheisen matkaa ajantasaisesti. Matkablogit sisältävät usein varsinaisen tekstimuotoisen matkakertomuksen lisäksi paljon muuta materiaalia, joten käyttäessä niitä tutkimusaineistona, joudutaan jatkuvasti rajaamaan materiaalia analyysin ulkopuolelle.

Blogit ovat uudenlaista autobiografista eli elämäkerrannallista toimintaa, joissa on yhteisiä elementtejä aiempien käytäntöjen kanssa, mutta myös joitain omaleimaisia piirteitä. Blogikirjoituksissa yksi tällainen piirre on se, että teksti on lähtökohtaisesti julkista ja tekstin tuottaja on tehnyt tietoisena ja vapaaehtoisena päätöksen julkaista paloja elämästään internetissä. Hänellä on ollut myös mahdollisuus valita julkisuuden taso, eli yleisön laajuus, ja muuttaa sitä halutessaan. Elämäjulkaiseminen on myös varsin reaaliaikaista ja kirjoitus voi tulla julkiseksi ja kommentoiduksi hyvin nopeasti. (Turtiainen & Östman 2009, 339.) Aineiston ollessa blogin kaltainen kulttuurituote, on otettava huomioon sen syntyyn vaikuttaneet suodattimet ja oletetut yleisöt (Eskola & Suoranta 1998, 216). Monelle matkablogin kirjoittajalle keskeisin oletettu yleisö on kirjoittajan omat ystävät ja perhe. Lukijakuntana ovat tavallisesti myös muut matkailijat. Nämä erilaiset kirjoittajan enemmän tai vähemmän tiedostamat yleisöt vaikuttavat kirjoitusten sisältöön. (Pearce & Foster 2007, 1287.)

Blogit voidaan nähdä siis eräänlaisina omaelämäkerrallisina kirjoituksina. Ne tuottavat laadullista aineistoa, jollaista usein kerätään haastatteluin. Omaelämäkerrallisten tarinoiden kirjoittaminen eroaa kuitenkin haastattelusta tilanteena suuresti, sillä kirjoittaessaan ihminen on yksin ajatustensa, kokemustensa ja motivaationsa kanssa, eikä mikään vuorovaikutus häiritse ilmaisua. Tällaisten tarinoiden keskeinen anti on se, että niistä näkyy välittömästi miten ihmiset itse kuvaavat elämäänsä ja kokemuksiaan, ilman muiden tekemiä tulkintoja tai interaktiota. Aineistossa piilee kuitenkin se ongelma, että jotain kysymyksenasettelun kannalta olennaista voi jäädä kertomatta. Tarinoissa saattaa olla myös muistivirheitä, liioittelua ja epämieluisien seikkojen selittelyä. (Eskola & Suoranta 1998, 123–124.)

Kerronta eroaa objektiivisesta todellisuudesta, sillä tarinat kuvastavat sitä, mitkä asiat ovat kertojalle itselleen päällimmäisiä ja mitkä toissijaisia. Ihmisen kertoessa tarinaansa hän painottaa, valikoi ja arvioi kokemuksiaan. (Eskola & Suoranta 1998, 140–141.) Blogitekstit mahdollistavat kuitenkin esimerkiksi haastatteluaineistoja paremmin sen, että henkilöiden kokemukset ovat tuoreempia, kun kokemusten reflektio on tapahtunut todennäköisemmin pian kokemuksen jälkeen, eikä aika ole liiaksi muokannut mielikuvia tapahtumista. Kuten aiemmin todettiin, narratiivisesta näkökulmasta tarkasteltuna tekstien tai kertomusten totuudenmukaisuus on toissijaista ja ne nähdään todellisuuden kuvausten sijaan sosiaalisena toimintana ja sosiaalisen todellisuuden rakentamisena.

Vaikka matkablogit toimivat erinomaisena väylänä päästä käsiksi kohteena olevien henkilöiden ajatusmaailmaan ja kokemustensa reflektointiin, on blogien käytössä myös tiettyjä rajoitteita, jotka on hyvä huomata. Kohdehenkilöt edustavat väistämättä ihmisryhmää, joka on kyvykäs ja halukas ilmaisemaan itseään kirjallisesti. Tämä johtaa siihen, että tutkimuksen tulokset päätyvät väistämättä kuvaamaan reissaajia, jotka reflektivat toimintaansa kenties enemmän kuin päiväkirjaa pitämättömät omatoimimatkaajat. Blogien käyttö rajaa henkilöt myös sellaisiin, jotka ovat tottuneita internetin käyttäjiä. Siltikin matkablogien käyttöä tutkimusaineistona puoltaa se, että matkablogit tarjoavat autenttista ja omaehtoista kokemusten kuvausta, jollaista voisi olla vaikea muulla tavoin tavoittaa.

2.2.2. Aineiston hankinta

Kuten laadullisessa tutkimuksessa on tavallista, käytin aineistonhankinnassa harkinnanvaraista otantaa. Hain sopivia blogeja omatoimimatkaajien Pallontallaajat.net -verkkosivustolta sekä suomalaisia blogeja kokoavalta Blogilistalta, eli www.blogilista.fi -sivustolta, käyttäen erilaisia hakusanoja. Aineiston haun alussa koetin määritellä aineistoksi soveltuvien blogien kriteereitä, joita

olivat muun muassa se, että kirjoitukset ovat riittävän tuoreita, kirjoituksia on riittävästi ja että matkakuvaukset on saatu päätökseen. Tavoitteenani oli löytää mahdollisimman erilaisia kohdehenkilöitä. Pysin mahdollisimman erilaisten tarinoiden hakemisella heterogeenisyyteen, tarkoitukseni kuvata ilmiötä sen erityispiirteiden kautta. Halusin löytää blogeja eri-ikäisiltä, yksin ja jonkun kanssa yhdessä reissaavilta, lasten kanssa matkaavilta, matkan aikana (vapaaehtois)työtä tekeviltä ja niin edelleen. Kiinnostavia ja viihdyttäviä matkablogeja löytyikin runsaasti, mutta tutkimusaineistoksi soveltuvien blogien löytäminen osoittautui kuitenkin haastavaksi ja jouduin luopumaan kriteerilistastani.

Suomalaisten matkablogien määrää kuvaa se, että marraskuussa 2011 etsiessäni aineistoksi sopivia blogeja, suomalaisia blogeja kokoavalle Blogilistalle (www.blogilista.fi) oli listattu noin 4390 blogia avainsanoilla *matkakertomus*, *matkapäiväkirja*, *travellaus*, *reppumatkailu*, *reissaus*, *reissu*, *matkailu*, *matkustaminen*, *matka* ja niiden johdannaisilla. Vaikka määrä vaikuttaa valtaisalta, aineistoksi soveltuvien blogien löytäminen ei ollut helppoa. Suuri osa matkablogeista oli jäänyt kesken jo aikaa sitten tai sitten siitä syystä, että matkakin oli vielä kesken. Myös aineistooni päätyi lopulta enemmän ja vähemmän keskeneräisiä blogeja. Löysin paljon kiinnostavasti alkavia blogeja, jotka kuitenkin loppuivat muutaman kirjoituksen jälkeen. Löysin kiinnostavanolaisia tarinoita, joissa kerronta oli lopulta liian pintapuolista ja kirjoitukset lyhyitä. Suuri määrä vastaan tulleista matkakertomuksesta ei ollut myöskään kiinnostuksen kohteena olevien reissaajien kirjoittamia.

Lopulta olennaisimmaksi kriteeriksi nousi se, että kokemuksia kuvataan blogissa riittävästi ja ainakin toisinaan myös reflektoiden. Aineistoon löytyi eri puolilla maailmaa matkustelleita ihmisiä, sekä esimerkiksi vapaaehtoistyön ja matkailun yhdistäviä reissaajia. Lähestyin kirjoittajia sähköpostitse tai jättämällä kommentin blogiin kysyäkseni lupaa blogin käyttöön tutkimusaineistona. Kaikki, joilta lupaa kysyin, vastasivat myöntävästi.

2.2.3. Aineistona olevat matkablogit ja niiden kirjoittajat

Aineistoksi valitut blogit ovat pohdiskelevia ja päiväkirjamaisia kertomuksia useita kuukausia kestävästä ulkomaan matkoista. Ne sisältävät kokemusten ja tapahtumien kuvauksen lisäksi niiden pohdintaa ja reflektointia. Seuraavaksi kuvaan kirjoittajia ja heidän tarinoitaan lyhyesti.

Anteron matka on lähtökohdiltaan monen reissaajan haave. Hän myy omaisuutensa minimiin, jättää työpaikkansa ja varaa matkalleen aikaa kokonaisen vuoden. Hän lähtee matkaan vailla tarkempia suunnitelmia. Antero ei mainitse blogissa ikäänsä, mutta arvelen hänen olevan kirjoitusten kirjoittamisen aikaan 25–30-vuotias. Blogin alussa hän kuvaa matkan lähtövalmisteluja.

Hän kirjoittaa auki niitä lukemattomia asioita, joita täytyy hoitaa ennen pitkälle matkalle lähtöä. Antero matkustaa suurimman osan matkasta kahden suomalaisen kaverinsa kanssa, mutta tekee asioita paljon myös yksin. Matka suuntautuu Kaakkois-Aasiaan ja he viettävät suurimman osan ajasta Malesiassa ja Indonesiassa. Matka on liikkuva, eli he käyvät monessa kohteessa. Yhteen paikkaan he pysähtyvät kuitenkin yli kuukaudeksi, joten erityisesti siellä Anterolle ehtii muodostumaan ihmissuhteita paikallisten ja muiden reissaajien kanssa. Antero kertoilee blogissaan lähinnä kuulumisiaan ja tekemisiään ja toisaalta jakaa paljon vinkkejä matkakohteista. Anteron matka edustaa aineistossa eniten rentoutumiseen ja elämyksiin keskittyvää matkaa; jossain vaiheessa matkaa Anteron päivät täyttyvät riippumatossa makailusta, syömisestä ja kitaran soittelusta. Antero palaa lopulta vakavan sairastumisen vuoksi Suomeen jo kolmen ja puolen kuukauden reissaamisen jälkeen. Blogi päättyy yllättäen, mutta suunniteltua lyhemmäksi jäänyt matka on saatu kuitenkin blogissa päätökseen. Blogissa on 78 kirjoitusta.

Ilona suuntaa Vietnamiin tehdäkseen ensin kaksi kuukautta vapaaehtoistyötä lasten parissa ja aloittaakseen sitten reissaamisen alueella. Vaikka vapaaehtoistyö on reissaajille suhteellisen tavallista, kiinnitän blogissa huomiota lähinnä työn ulkopuoliseen elämään. Ilona ei mainitse blogissa ikäänsä, mutta arvelen hänenkin olevan 25–30-vuotias. Ilona ei ole palannut vielä reissultaan, joten blogi jatkuu vielä. Kertomus alkaa melko suoraan matkakuvauksesta ja heti toisessa kirjoituksessa ollaan jo matkalla. Ilona on Vietnamin tekemässä vapaaehtoistyötä, mutta sen lisäksi hän reissailee ympäriinsä, yksin ja uusien tuttavuuksien kanssa jo kahden ensimmäisen kuukautensa aikana. Vapaaehtoistyön päätyttyä hän jatkaa Aasiassa, ainakin Laosissa ja Kambodzhassa, reissaamista vielä pari kuukautta. Ilona kertoilee blogissaan tarinoita tapahtumista ja ajatuksiaan esimerkiksi kulttuuriin sopeutumisesta ja kulttuurieroista. Ilona on reissullaan melko aktiivinen; hän matkustelee paljon, harrastaa monenlaisia aktiviteetteja ja tapaa paljon ihmisiä. Hän ehtii muodostaa ihmissuhteita kohteissa ja pitää yllä myös ihmissuhteita kotiinpäin näkyvästi. Kirjoituksia on tällä hetkellä 27.

Myös *Elisa* yhdistää vapaaehtoistyön ja reissaamisen. Hän on kirjoitusten aikaan noin 21–23-vuotias. Blogi alkaa suunnitteluvaiheesta. Elisa on lähdössä vuodeksi vapaaehtoiseksi Ghanaan ja päättää matkustaa sinne ystävänsä kanssa meri- ja maateitse. Monivaiheinen kuukauden kestävä matka kuvastaa perinteistä reissaamista ja oleskelu Ghanassa taas reissaajan asettumista johonkin paikkaan. Elisa koettaa oppia mahdollisimman paljon paikallista kieltä ja kulttuuria ja kertoileekin ghanalaisesta kulttuurista runsaasti. Ghanalaiseen kulttuuriin sisälle pääsyyn auttaa myös pian se, että hän löytää ghanalaisen poikaystävän. Pian blogitekstit muuttuvat reissukertomuksista kuvauksiksi siitä, millaista on olla osa ghanalaista perhettä ja valkoihoisena Länsi-Afrikassa. Blogin luonne muuttuu ajan saatosta reissublogimaisuudesta enemmän normaalia, joskin ylijäräistä sellaista, elämää kuvaavaksi päiväkirjamaisemmaksi blogiksi.

Käytänkin Elisan blogista aineistona vain osaa kirjoituksia. Hän on kirjoittanut blogia jo vuosia, joten blogissa on kirjoituksia yli 200. Noin 80 ensimmäistä kirjoitusta vastaa tämän tutkimuksen kiinnostuksen kohdetta.

Jaakko kertoo bloginsa alussa, ettei ole matkustellut kovin paljoa, mutta nyt, valmistumisen ja työelämään siirtymisen kynnyksellä, hän kokee, että haluaa nähdä vielä maailmaa ennen asettumista aloilleen. Hän kertoo tämän liittyvän 25 ikävuoden kriisiin. Hän tekee blogikirjoitusten aikana kaksi pitkää ja liikkuvaa matkaa. Ensimmäinen matka suuntautuu Latinalaiseen Amerikkaan, tarkemmin ottaen Kuubaan ja Dominikaaniseen tasavaltaan, josta hän palaa 1,5 kuukauden jälkeen Eurooppaan jatkamaan reissaamista vielä toiset 1,5 kuukautta. Hetken Suomessa oltuaan hän kokee, että matkaan on päästävä taas ja tällä kertaa hän lähtee jälleen muutaman kuukauden reissulle Balkanin maiden kautta Uuteen-Seelantiin ja Australiaan. Blogin kirjoitukset ovat yhdistelmä matkakertomuksia, yhteiskuntapoliittista pohdintaa ja fiktiivisiä kirjoituksia. Hän kirjoittaa paljon huomioistaan kulttuureista ja erimaiden tilanteista. Jaakon blogi edustaa aineistossa syvimmin pohdiskelevaa reissaajaa. Blogi päättyy suunnitelmallisesti ja kirjoituksia on blogin päättyessä 82.

Kasper kertoo kyllästyneensä työelämän *oravanpyörässä juoksemiseen* ja siksi tekee kaipaamansa muutoksen. Hän myy asuntonsa, maksaa lainansa ja lähtee reissaamaan. Arvioin hänen olevan noin 30-vuotias. Ensimmäiset blogin matkakertomukset ovat viiden kuukauden reissulta Aasiasta, jossa hän matkustaa tyttöystävänsä kanssa. Hän matkustaa tarkemmin ottaen Intiassa, Malesiassa, Indonesiassa, Vietnamin ja Kambodzhassa. Hetken Suomessa oleskeltuaan, hän kokee tarvetta päästä taas matkaan ja lähtee reissaamaan yksin Eurooppaan. Mielenkiintoisen tästä matkasta tekee se, että Kasper pyrkii matkustamaan täysin rahatta. Rahaton matkustaminen kestää vain pari viikkoa, mutta sen jälkeen oleilu ja reissaaminen Euroopassa jatkuu. Kasper kirjoittaa matkatarinoiden lisäksi paljon pohdiskelevia kirjoituksia, jotka liittyvät siihen, että Kasper on päättänyt matkustamisenkin kautta antaa lisää tilaa elämässään henkiselle kehitykselle. Blogi päättyy yllättäen ja kirjoituksia on 48.

Blogit eroavat toisistaan suuresti tyyliltään ja muodoltaan. Anteron ja Ilonan blogit ovat selkeimmin matkakertomuksia, muiden blogeissa on myös matkusteluun liittymätöntä tai sitä liippaavaa asiaa. Antero keskittyy reissaajista eniten rentoutumaan ja pääsemään irti kotoisasta arjesta kun taas Jaakko edustaa toista ääripäätä syvällisine pohtimisineen ja oppimistavoitteineen. Kirjoittajien nimet ovat psedonyymejä.

2.3. TUTKIMUKSEN EETTISET SEIKAT

Blogien kaltaisten, verkkoympäristössä olevien aineistojen käyttö voi olla monella tavalla ongelmallista (Turtiainen & Östman 2009, 336–337). Ongelmallisuutta luo julkisen ja intiimin rajan häilyvyys; blogijulkaisut koetaan hyvin henkilökohtaisiksi, vaikka ne ovat julkisia (Östman 2008, 2). Östman (2007, 18) koki blogien käytössä tutkimusaineistona ongelmallisena niiden intimitetin ja sen, että käytetään tutkimusaineistona elävien ihmisten henkilökohtaisia tekstejä. Hän pohti, täytyykö hänen rajoittaa sitä, mitä hän voi siteerata ja tuleeko hänen tulkinnoissaan varoa loukkaamasta kirjoittajien tunteita. Östman päätyi siihen, että sen, mitä kirjoittajat ovat julkaisseet blogissaan, voi julkaista myös tutkimuksessa. Itse olen jättänyt aineiston kuvauksessa ja analyysissä mainitsematta henkilökohtaisia tietoja, kuten kirjoittajan nimi ja asuinpaikka, vaikka ne saattoivat olla mainittu julkisesti blogissa. Vaikka Turtiaisen ja Östmanin (2009, 348) mukaan jotkut tekstejään julkaisevat eivät pidä siitä, että heidän julkaisijanimensä muutetaan, eikä nimimerkkien muuttaminen aina ole tarpeenkaan, muutin julkaisijanimet pseudonyymeiksi.

Tässä tutkimuksessa olen käyttänyt aineistoa, joka on julkista ja kenen tahansa löydettävissä ja luettavissa ilman salasanaa. Silti olen päätenyt siihen, etteivät blogikirjoitukset ole lupaa kysymättä käytettävissä tutkimusaineistona, sillä ne sisältävät ajoin hyvin henkilökohtaista materiaalia. Aineistona käytettävien tekstien kirjoittajilta pyydettiin lupa aineiston tutkimuskäyttöön. Blogien nimet jätin mainitsematta, joskin niiden löytymistä hakiessa on mahdotonta estää. Kuitenkin se, mistä aineistossa ollaan kiinnostuneita, ei ole erityisen intiimiä tai arkaluontoista ja kirjoittajat ovat joka tapauksessa tehneet päätöksen kirjoittaa julkisesti. Kirjoittajia informoitiin tutkimuksen tarkoituksesta ja pyrittiin siihen, että kirjoittajat tiesivät mihin suostuvat.

Kun tutkimusaineistona käytetään materiaalia, joka on ja olisi olemassa ilman tutkimustakin ja joka noudattaa omaa logiikkaansa, on tutkimusasetelman mahdollisia eettisiä ongelmia vaikea hahmottaa etukäteen. Tutkimuksen luomia merkityksiä on etukäteen vaikea arvioida ja näin ollen myöskään mahdollisia ongelmia on vaikea ennakoida. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 125, 130.) Koska kyseessä ei ole erityisen arkaluontoinen aihe, en näe erityisen suuria riskejä. Keskeiseksi eettisen pohdinnan aiheeksi nousee se, missä määrin tutkimukseen osallistuneet mahdollisesti kokevat, että heidän tarinoilleen ja kokemuksilleen on tehty väkivaltaa tulkitsemalla kokemusta kertomuksesta, jota ei ole kirjoitettu tutkimuksen tarkoitusta varten ja irrottamalla se alkuperäisestä asiayhteydestään (Hänninen 1999, 35).

2.4. AINEISTON ANALYYSI

Laadullisessa tutkimuksessa erilaiset mahdolliset aineiston ja teorian suhteet analyysissä voidaan jakaa aineistolähtöiseen, teorialähtöiseen ja teoriasidonnaiseen. Teorialähtöisessä analyysissä aineiston analyysi perustuu jo olemassa olevaan teoriaan tai malliin ja tarkoituksena on usein mallin tai teorian deduktiivinen testaaminen uudessa yhteydessä. Teorialähtöinen analyysi on tavallinen luonnontieteissä. Aineistolähtöisessä analyysissä pääpaino on aineistossa ja tarkoituksena on usein rakentaa teoria tai malli induktiivisesti aineisto lähtökohtana. (Eskola & Suoranta 1998, 83.) Puhdas induktiivinen päättely on kuitenkin äärimmäisen haastavaa, jos ei mahdotonta, sillä havainnot ovat yleisesti hyväksytyyn käsitykseen mukaan aina teoriapitoisia. Havaintoihin ja tuloksiin vaikuttavat väistämättä esimerkiksi käytetyt käsitteet. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95–98.)

Tässä tutkimuksessa käytettävässä teoriasidonnaisessa analyysissä on kytkentöjä teoriaan, mutta se ei suoraan nouse teoriasta tai pohjautu teoriaan. Siinä voidaan käyttää useita pieniä teorioita yhden suuren sijaan, niin että tutkimus etenee aineisto- tai ilmiöpohjaisesti ja erilaiset teoriat ja käsitteet toimivat tulkintakehyksenä, jonka avulla on mahdollista tulkita aineistoa ja sitä kautta tutkittua ilmiötä. Aineistosta tehdyille löydöksille etsitään tukea, vahvistusta ja tulkintoja teoriasta. (Eskola 2007, 162–165.) Kaikkiaan analyysissä on tunnistettavissa aiemman tietämyksen ja teorioiden vaikutus, mutta näiden merkitys ei ole teoriaa testaava, kuten teorialähtöisessä analyysissä, vaan pikemminkin uutta luova. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 96–97.)

Eskola ja Suoranta (1998, 238) kyseenalaistavat eri vaiheiden liiallisen erottelun laadullisen tutkimuksen raportoinnissa ja heidän mukaansa laadullisia ilmiöitä tarkasteltaessa ja kielellisesti rakentaessa tutkimusvaiheet kietoutuvat enemmän tai vähemmän yhteen. Myös tässä tutkimuksessa kuvausta tutkittavasta ilmiöstä tuotetaan kietoen analyysiä, pohdintaa ja aiempaa tutkimustietoa yhteen niin, että analyysi tukeutuu ja peilautuu jatkuvasti aiempaan tutkimustietoon. Aiempi tietämys ja aiemmat tutkimustulokset nähdään esiyymmärryksenä, jota aineiston annetaan täydentää ja muuttaa.

Laadullisessa tutkimuksessa analyysin tarkoituksena on jäsentää, selkeyttää ja tiivistää aineistoa niin, ettei mitään olennaista jää pois ja sen informaatioarvo kasvaa. (Eskola 2007, 172–173.) Tässä tutkimuksessa aineistoa lähdettiin erittelemään ja tiivistämään teoriasidonnaisen sisällönanalyysin mukaisesti. Sisällönanalyysi perustuu tulkintaan ja päättelyyn, jossa edetään empiirisestä aineistosta kohti käsitteellisempää ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108). Koska kiinnostuksen kohteena eivät olleet yksittäiset tapaukset, käsiteltiin tekstimassaa kokonaisuutena (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Laadullisessa

analyysissä aineistoa tarkastellaan kokonaisuutena, jonka ajatellaan valottavan jonkin singulaariseksi kokonaisuudeksi ymmärretyn sisäisesti loogisen kokonaisuuden rakennetta (Alasuutari 1999, 38).

Laineen (2007, 40–43) mukaan fenomenologisessa tutkimuksessa aineiston käsittely koostuu kuvauksesta, analyysistä ja synteesistä. Kuvauksessa pyritään tiivistämään aineisto tulkitsematta vielä liikoja. Analyysivaiheessa pyritään saamaan esiin merkitysten muodostamia kokonaisuuksia käyttäen omaa intuitiivista elämäkokemukseen perustuvaa merkitysten tajua. Merkityskokonaisuudet järjestyvät tutkimuksessa myös tutkijan tutkimuskysymysten ehdoilla, joten ilmiön moninaisuudesta tulevat esiin vain ne puolet, joita tutkimustehtävän kautta halutaan ja sallitaan nousevan esiin. Analyysissä pyritään tematisoimaan, käsitteellistämään tai narratiivisesti yleistämään esitettyä puhetta. Kun analyysissä aineisto on jaoteltu erillisiin merkityskokonaisuuksiin, on synteesin tavoitteena luoda kokonaiskuva tutkittavasta ilmiöstä. Erillään tarkastellut merkityskokonaisuudet on nyt tuotava yhteen, samaan kuvaan. Tällaista kuvioita mukaillen syntyi myös tämän tutkimuksen analyysi.

Kuten laadullisessa tutkimuksessa on tavallista, aineiston analyysi alkoi jo heti ensimmäisestä lukukerrasta pyrkiessäni luomaan yleiskäsitystä aineistosta (vrt. Laineen kuvausvaihe). Ensimmäisellä lukukerralla luin aineistoa avoimesti ilman ennakkoon määriteltäviä kohteita, joita hakea. Tein muistiinpanoja, joita käytin myöhemmin aiemman tutkimustiedon parina tutkimuksen kannalta olennaisten teemojen määrittelyssä. Teemoja syntyi joustavasti myös myöhemmillä lukukerroilla, joten annoin käsitysteni ilmiöistä muovautua vapaasti, enkä lyönyt mitään lukkoon missään vaiheessa. Ensimmäisen lukukerran ja kirjallisuuden perusteella syntyi tutkimuksen kannalta keskeiset teemat kattava analyysirunko (liite), jonka perusteella aineisto koodattiin.

Aineisto järjestettiin siis analyysirungon mukaisesti taulukkoon eli se koodattiin. Koodaamisella tarkoitetaan aineiston jakamista osiin jatkoanalyysiä varten (Saaranen-Kauppinen & Puusniikka 2006). Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että tein kustakin blogista samanrakenteisen Excel-taulukon, jonka riveillä oli blogikirjoitukset linkkeinä ja sarakkeissa analyysirungon mukaiset teemat. Teemakohtaiseen sarakkeeseen merkitsin lyhyesti, mitä teemaan liittyvää kirjoituksessa oli ollut. Kyseessä saattoi olla yksittäinen maininta tai koko kirjoitus saattoi käsitellä teeman mukaista asiaa. Koodauksessa painottui se, mitä kustakin teemasta oli sanottu. Kyse oli aineiston pilkkomisesta ja ryhmittelystä erilaisten aihepiirien mukaan (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93). Tässä vaiheessa aloin erottaa myös tutkimuksen kannalta epäolennaisia materiaalia aineistosta merkitsemällä aineiston kannalta epärelevantit kirjoitukset. Koska aineisto oli kirjoitettu tutkimuksesta riippumattomasti, se sisälsi blogista riippuen enemmän tai vähemmän tutkimuksen kannalta epäolennaisia kirjoituksia. Analyysin ulkopuolelle jätettiin myös blogeissa olleet kuvat,

novellit ja videot. Koodauksesta jatkettiin varsinaiseen analyysiin, jossa aineistoa tiivistettiin ja järjestettiin sisällöllisesti. Analyysin viimeisessä vaiheessa aineiston sisällöllinen järjestäminen ja teemoittelu johti synteeseihin, jossa aineiston anti ja aiempi teoria yhdistyivät.

3. REISSAAMINEN YLIRAJAISENA TOIMINTANA

Tässä luvussa kuvataan reissausta toimintana, oppimisympäristönä sekä kokemuksena ylirajaisessa sosiaalisessa tilassa olemisena. Reissaaminen on ilmiönä moniulotteinen ja sitä olisi mahdollista tarkastella lukemattomista näkökulmista. Perinteisesti tutkimus on tarkastellut reissaamista matkailun ja turismin tutkimuksen näkökulmista. Sillä on yhteiskunnallisia ja taloudellisia kytköksiä, pitkälle ulottuva historia ja siihen liittyy laajasti kehittynyt infrastruktuuri. Keskityn tässä tutkimuksessa tämän päivän reissaajiin ja erityisesti siihen, millaisena ilmiö näyttää aineistoni henkilöiden kokemuksissa ja kertomuksissa.

3.1. REISSAUS

3.1.1. Reissaamista koskeva tutkimus

Akateeminen kiinnostus reissaajien kokemuksia kohtaan on kasvanut lähivuosina, sitä mukaa kun on huomattu heidän taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen merkityksensä. Tutkimus on keskittynyt alueille, joilla reissaamisella on suurimmat vaikutukset eli Kaakkois-Aasiaan, Australiaan ja Uuteen-Seelantiin. Voidaan arvioida, että tutkimus on saanut alkusysäyksensä vuonna 1990 Philip L. Pearcen teoksesta *The Backpacker Phenomenon: Preliminary Answers to Basic Questions*, jossa hän tarkasteli Australiaan suuntautuvaa reissaamista (Loker-Murphy & Pearce 1995, 826). Sittemmin on ilmestynyt lukuisia eri näkökulmista aihetta tarkastelevia tutkimuksia (Sørensen 2003, 849). Kansainvälisen *Association for Tourism and Leisure Education* (ATLAS) –yhdistykseen kuuluvan *Backpacker Research Group* (BRG) -ryhmän jäsenten tekemän kirjallisuuskatsauksen mukaan 76 reissaamista ja nuorisomatkailua koskevasta julkaisusta vain 11 oli julkaistu ennen vuotta 1990 (Richards & Wilson 2004a, 3–4), mikä osoittaa, että reissaajien tutkimus on suhteellisen uusi tutkimusalue.

Vuonna 2001 perustettu BRG-tutkimusryhmä on ollut reissaajatutkimuksen kannalta merkittävä. *The Global Nomad* -tutkimusohjelmassaan se on kartoittanut poikkitieteellisesti ja monelta kantilta reissausilmiötä ja ohjelman tulokset ovat luettavissa 2004 julkaistussa, Greg Richardsin ja Julie Wilsonin toimittamassa teoksessa *The Global Nomad – Backpacker Travel in Theory on Practice*. Siinä esitellään kolmeen pääalueeseen jakautuva ohjelma, jonka tavoitteena oli muodostaa holistinen näkemys reissaamisesta. Ensimmäisen alueen teemoja ovat reissaamiskokemukset sekä yksilöiden henkilökohtainen kasvu ja kehitys. Kiinnostuksen kohteina olivat muun muassa yksilöiden syyt reissaamiseen, kokemukset matkoilla sekä kokemusten vaikutukset yksilöihin ja heidän elämäänsä. Toinen alue keskittyi reissaamista luonnehtiviin tekijöihin ja reissaajien

motivaatioihin. Siinä ilmiötä tarkasteltiin turismin ja markkinoinnin näkökulmasta ja kiinnostuksena on luoda kuva reissaajista päätöksentekijöinä ja markkinasegmenttinä. Kolmannessa alueessa oltiin kiinnostuneita siitä, millaisia tulevaisuuden vaikutuksia reissaamisella on sekä matkakohteille että matkailijoille itselleen. (Richards & Wilson 2004a, 6–10.)

Reissaamisilmiön taustalla ovat perinteinen matkailu ja turismi, jotka ovat muodostuneet merkittäviksi elinkeinoaloiksi ympäri maailman. Näin ollen niitä tutkitaan nykyään myös paljon. Eniten matkailua on tutkittu taloustieteen eri sektoreilla, mutta ilmiötä on tutkittu jo varhain myös yhteiskunta- ja käyttäytymistieteiden piirissä. Nykyään lähes kaikilta tieteenaloilta voidaan löytää yhteyksiä matkailun tutkimukseen. (Kostiainen ym. 2004, 12–13.) Suomessa akateemista matkailun ja turismin tutkimusta on tehty ainakin Itä-Suomen yliopiston Savonlinnan yksikön matkailualan opetus- ja tutkimuslaitoksella, Lapin yliopiston matkailun ja liiketoiminnan tiedekunnassa, Oulun yliopiston maantieteen laitoksella, Turun yliopiston yleisen historian laitoksella sekä Turun kauppakorkeakoulun taloussosiologian laitoksella. Lisäksi yli kahdessakymmenessä ammattikorkeakoulussa on matkailualan opetusta. (Kurki 2008, 14–15.) Reissaamista suoranaisesti koskevaa tutkimusta on Suomessa tehty hyvin vähän. Yksi esimerkki suomalaisesta aiheesta lähellä olevasta tutkimuksesta on Sanna Kyyrän (2008) tutkimus *Inhoruokaa antituristeille*, jossa hän tarkastelee turismista erottautumista ruuan kautta ja nostaa esiin tämän tutkimuksen kannalta kiinnostavan käsitteen *antiturismin*, johon palaan myöhemmin.

Suomalaisista reissaajista tarkempaa tutkimustietoa ei siis ole ja olemassa oleva tietämys on kansainvälistä. Tässä tutkimuksessa luodaan kuvaa suomalaisesta reissaajasta kansainvälisen tietämyksen taustoittaessa sitä. Reissaus toimintana avautuu seuraavaksi reissaajan määritelmästä.

3.1.2. Keitä reissaajat ovat?

Kostiainen ym. (2004, 11) määrittelevät matkailijan henkilöksi, joka liikkuu vapaa-ajan tarkoituksessa ja hänen kotipaikkakuntansa ulkopuolelle suuntaava matkansa kestää vähintään yhden vuorokauden. Reissaajan määritelmä tarkentuu tästä edelleen. Vaihtoehtoisia englanninkielisiä termejä, joita on käytetty kuvaamaan erilaisia matkajia, ovat *backpacker*, *tourist* ja *traveller* eli suomennettuna reppureissaaja, turisti ja matkaja. (Esim. Richards & Wilson 2004b). Sekä Richardsin ja Wilsonin (2004b, 18) että Sørensenin (2003, 850) tutkimusten mukaan omatoimimatkaajat itse kutsuvat itseään useammin englanninkielisellä termillä *traveller* kuin *backpacker*. Sana *traveller* suomennetaan yleensä matkailijaksi, joka saattaa kuitenkin suomenkielessä olla käsitteenä lähellä turistia, joista omatoimimatkaajat haluavat kuitenkin usein

erottautua. Esimerkiksi Kyyrä (2008, 25) on päätenyt käyttämään heistä termiä *travelleri*, joka kuitenkin ei tuntunut tähän tutkimukseen sopivalta. Samoin englanninkielisessä tutkimuskirjallisuudessa tavallisesti käytetty *backpacker*, suomeksi käännettynä reppureissaaja, ei toisaalta kuvasta sitä, miksi kyseessä olevat matkajat identifioituvat ja toisaalta on pituudessaan kankea. Niinpä suomenkielinen ja osuvasti kuvaava *reissaaja* kuvaa tämän tutkimuksen kiinnostuksen kohteena olevia matkajia parhaiten.

Reissaajaksi määrittäminen ei ole aivan yksinkertaista ja erilaiset matkailijan, omatoimimatkailijan, reissaajan, turistin ja reppureissaajan määritelmät ovat usein päällekkäisiä ja lomittuvia. On myös tärkeää huomioida, etteivät reissaajat muodosta suinkaan mitään homogeenista ryhmää. Heitä erottaa ainakin kansallisuus, ikä, sukupuoli, matkaseura, aiemmat matkailukokemukset sekä muut matkan lähtökohdat. (Cohen 2004, 57.) Reissaajan määritelmään mahtuu ihmisiä, jotka matkustavat eri elämänvaiheissa ja hyvin erilaisista syistä. Reissaaminen ei ole välttämättä vain tapa matkustaa, vaan siitä puhutaan myös alakulttuurina ja elämäntyylinä (esim. Richards & Wilson 2004a, 3). Toisaalta se voi olla vain elämänvaihe. Voidaan jopa kyseenalaistaa yritys koettaa kuvata ihmisryhmää yhtenä. Erilaiset tunnusmerkkilistat ovat kuitenkin vain viitteellisiä, eikä niillä voida objektiivisesti erottaa reissaajaa vaikkapa perinteisestä turistista (Sørensen 2003, 848, 851), saati määritellä ihmisiä heidän puolestaan. Kaikki määritelmään sopivat kun eivät edes halua identifioitua reissaajiksi ja moni nuorista määritelmään sopivista omatoimimatkailijoista eivät syystä tai toisesta halua kutsua itseään reissaajaksi (Richards & Wilson 2004b, 19).

Aiemmin mainitun BRG:n tutkimusohjelman piirissä tehtiin vuonna 2002 kansainvälinen survey-tutkimus, joka pyrki profiloimaan nuoria omatoimimatkailijoita. Tutkimuksen aineisto koostui yli 2300 henkilön vastauksista kahdeksasta eri maasta; Kanadasta, Tšekistä, Hong Kongista, Meksikosta, Sloveniasta, Etelä-Afrikasta, Ruotsista ja Iso-Britanniasta. Aineisto hankittiin kansainvälisen matkailuun keskittyvän opiskelijajärjestöverkoston kautta, joten vastaajat olivat pääasiassa opiskelijoita. Maailmanlaajuisesti opiskelijoiden onkin havaittu muodostavan merkittävän osan reissaajista. Keskeisimpiä vastaajia yhdistäviä tekijöitä olivat suhteellisen nuori ikä, keskiluokkaisuus sekä korkea koulutustaso. Vastaajat olivat matkustaneet pääasiassa kotimaansa lähistöllä, mutta kun ikää ja matkailukokemusta tuli lisää, näyttivät matkat suuntautuvan kauemmas. Matkat olivat suhteellisen pitkiä ja matkabudjetti oli pieni. Matkailua motivoi muun muassa halu oppia uutta, kokea jännittäviä asioita sekä rentoutua. (Richards & Wilson 2004b, 14–25, 39.)

Kyyrä (2008, 25) määrittelee *travelleriksi* nimittämänsä reissaajan olevan tavallisesti länsimaista lähtöisin oleva henkilö, joka matkustaa joustavan ja pääosin itse järjestetyn suunnitelman mukaan useissa, usein Kaakkois-Aasian ja Australian kohteissa kokeakseen jonkinlaisen sisäisen

muutoksen itsessään. Keskeistä travellerille on erottautuminen perinteisestä turistista. Tavallisimmin siteerattu (Kyyrä 2008, 30) reissaajan määritelmä on Phillip L. Pearcen vuonna 1990 esittämä määritelmä, jonka mukaan (reppu)reissaaja on matkustaja, joka pyrkii majoittumaan edullisesti, haluaa tavata matkoillaan uusia ihmisiä, organisoii suhteellisen pitkät matkansa itsenäisesti ja joustavasti sekä harrastaa matkoillaan osallisuuden mahdollistavia epävirallisia aktiviteetteja (Loker-Murphy & Pearce 1995, 832–836). Määritelmään pohjautuu myös Peter Welkin (2004, 80) reissaajaideologian peruspilarit, joiden mukaan reissaamisessa on olennaista:

1. Pienellä budjetilla matkustaminen, mihin liittyy tavoite mahdollisimman pitkään matkustamisesta.
2. Erilaisten ihmisten tapaaminen, erityisesti muiden reissaajien, mutta myös paikallisten; tavoitteena kokea yhteenkuuluvuutta sekä jakaa kokemuksia ja tietoa.
3. Olla (tai tuntema olevansa) vapaa, itsenäinen ja avoinmielinen; toisinaan melko itsekeskeinen ja hedonistinen pyrkimys päästä eroon kaikenlaisista rasitteista, sitoumuksista ja niin sanotusta normaalista elämästä.
4. Matkan organisoiminen itsenäisesti ja yksilöllisesti; tavoitteena erottua valtavirrasta, erityisesti pakettimatkoilijoista ja turisteista sekä haastaa omaa joustavuutta ja sopeutumiskykyä.
5. Matkustaa niin kauan kuin mahdollista; ajatus perustuu oletukseen, että *todellisia* kokemuksia ei voi syntyä lyhyillä lomamatkoilla.

Edellä kuvatut reissaajan tunnusmerkit ovat löydettävissä myös tämän tutkimuksen reissaajien kertomuksista. Seuraavaksi otan kantaa erilaisiin reissaamista ja reissaajia määrittäviin tekijöihin luodakseni tämän tutkimuksen aineiston perustella syntyvän kuvan ilmiöstä.

Reissaaminen on usein budjettimatkaailua

Reissaajan synonyyminä käytetään joskus myös budjettimatkaajaa. Reissaajan perusmääritelmässä tämä kiteytetään siihen, että reissaajat pyrkivät muita matkailijoita useammin majoittumaan edullisesti esimerkiksi hostelleissa, ystävien ja sukulaisten luona tai leirintäalueella (Loker-Murphy & Pearce 1995, 832–833). Tämä vahvistettiin myös BRG:n tutkimuksessa, jossa reissaajaksi identifioituvaksi käyttivät muita matkailijoita enemmän hostelleja ja muita edullisia majoitusmuotoja (Richards & Wilson 2004b, 21). Suomalaisten reissaajien keskuudessa edullisuuden tavoittelu näyttäytyy paljon majoitusta laajempaan asiana. Pienellä budjetilla matkaaminen nousee selkeäksi reissaamista määrittäväksi tekijäksi. Reissaajien tavoitteena on usein päästä mahdollisimman kauas mahdollisimman pitkäksi ajaksi ja normaalituloiselle pienellä budjetilla matkaaminen on tähän ainoa vaihtoehto.

Säästeliäästi matkustaminen ilmenee blogeissa esimerkiksi suunnitteluvaiheen budjettilaskelmina tai hintojen kertomisena eri asiayhteyksissä. Kaikissa aineiston blogeissa on mainintoja asioiden hinnoista, toisissa enemmän, toisissa vähemmän. Rahan merkitys näyttäytyy blogeissa erisuuruisena; esimerkiksi Elisan matkassa se näyttäisi blogin perusteella olevan melko samantekevä asia ja Kasperin matkalla se muodostuu jossain vaiheessa hyvin merkittäväksi asiaksi. Antero kertoilee paljon hintatietoja tarkoituksenaan myös jakaa vinkkejä kohteista ja toisaalta myös hintatason kautta kuvata kohdetta ylipäätään. Joskus hän listaa asioiden hintoja jopa näin:

*Sinistä L&M vastaava röökiaski 1,6 ringittiä
0,33 tölkki Tiger-kaljaa 1,8 ringittiä, halvin kalja 1,5 ringittiä
1,5l Sprite n. 3 ringittiä
kuppinuudelipurkki 1,2 ringittiä
iso hyönteismyrkkypurkki 6,9 ringittiä
jätskipuikko 2 ringittiä --*

Budjettimatkailun ytimessä onkin tiedon ja vinkkien jakaminen muiden reissaajien kesken, sillä vähällä rahalla matkustaminen vaatii budjetointia ja ennakoitua. Esimerkiksi suomalaisten omatoimimatkoilijoiden sivuston pallontallaajat.netin keskustelupalstalla on runsaasti ketjuja, joissa jaetaan vinkkejä esimerkiksi edullisten lentojen metsästämiseen ja jopa matkailun ulkopuolisessa elämässä pihisteleminen, jotta rahaa matkustamiseen säästyisi. Aineiston miehet, eli Antero, Kasper ja Jaakko kertoilevat hinnoista ja syntyneistä kustannuksista tarkimmin; rokotuksista, vakuutuksista, viisumeista ja matkalipuista lähtien. Antero mainitsee koko matkalle varaamansa budjetin sekä niin sanotun päiväbudjetin, eli summan, jonka verran on päivittäin käytettävissä asumiseen ja elämiseen. Jaakko kertoo jakavansa hintatietoja blogissaan, koska kokee muiden laskelmat ja hintojen kertomiset hyödyllisenä itselleen lukiessaan muiden matkablogeja.

Kasper vie pienellä rahalla matkustamisen äärimmilleen *Eurotta Euroopassa* -projektissaan. Hän pyrki matkustamaan Euroopassa täysin rahatta ja onnistuikin elämään ja matkustamaan pari viikkoa (muutamaa euroa lukuun ottamatta) ilmaiseksi. Hän kuvasi projektiaan eräänlaiseksi selvitystyöksi, jossa havainnoidaan rahan vaikutuksia ihmiselämään. Hänen tavoitteenaan oli myös todistaa itselleen ja muille, ettei matkustamiseen tarvita paljoa rahaa. Rahattomana matkustamisen mahdollisti käytännössä kanssaihminen avuliaisuuteen ja vieraanvaraisuuteen luottaminen. Kasper liikkui liftaamalla, majoittui paikallisten luona ja hänelle tarjottiin välillä yllin kyllin kaikenlaista. Hän toteaaakin kokeilun lopputuloksena, että

hyvät asiat elämässä ovat enimmäkseen ilmaisia.

Viime vuosina maailmanlaajuista suosiota on kerännyt uusi tapa majoittua täysin ilmaiseksi; Couch surfing ja Hospitality Club. Sohvasurffaus, kuten se on toisen suosituksen verkkosivuston nimestä suomennettu, tarkoittaa yksinkertaistettuna paikallisten ihmisten luona majoittumista. Toiminnan tausta-ajatuksena on kulttuurivaihto, joten pelkästä ilmaisesta majoittumisesta ei ole kysymys. Blogikirjoittajista sohvasurffausta on harrastanut sekä majoittujina että majoittajina ainakin Jaakko, Kasper ja Elisa. Elisa kuvaa toimintaa näin:

Tokihan on kiva päästä matkaamaan hieman pienemmällä budjetilla, mutta kuinka upeaa onkaan päästä tutustumaan uuteen maahan ja kulttuuriin paikallisen oppaan seurassa. Hotellihuone näyttää hyvinkin pitkälti samalta riippumatta siitä, sijaitseeko se Tampereella, Pekingissa tai vaikkapa Kapkaupungissa – ihmisten kodit ja elintavat taas vaihtelevat aivan varmasti. -- Kulttuurivaihto onkin ehkä parhaiten CouchSurfingin ideaa kuvaava sana.

Pienellä rahalla matkailu kietoutuukin usein yhteen haluun tutustua ihmisiin ja kulttuuriin, sillä usein asiat, joita paikalliset tai muut reissaajat käyttävät, ovat myös niitä edullisempia. Julkisen liikenteen käyttäminen tai katukeittiöstä syöminen on edullista, mutta samalla siinä pääsee sisään kulttuuriin toisella tavoin kun taksilla liikkeessä ja kalliissa turistiravintolassa syödessä. Kasper on huomannut, että

vähillä rahoilla matkustaminen on monesti paljon antoisampaa, tietyllä tavalla huolettomampaa ja enemmän täynnä elämää kuin pullea lompakko perstaskussa kiertely.

Ihmisiin tutustuminen on reissaajalle tärkeää

[P]arasta antia on ehdottomasti ollut kaikki ne ihmiset, joihin on saanut tutustua vähän paremmin tai tavata ihan pikaisesti. (Ilona)

Welkin (2004, 80) mukaan reissaajaideologiaan kuuluu halu tavata matkoillaan paljon ihmisiä, erityisesti muita reissaajia, mutta myös paikallisia. BRG:n tekemän surveyn mukaan reissaajat ovat muita matkailijoita enemmän suuntautuneet olemaan tekemisissä muiden matkajien kanssa (Richard & Wilson 2004b, 25–26). Loker-Murphyn ja Pearcen (1995, 833) mukaan taas erityisesti paikallisten tapaaminen on reissaajille tärkeää ja he ovat todenneet sen olevan seikkailunjanoisuuden jälkeen seuraavaksi suurin syy reissaamiselle. Reissaajien kuvatessa

parhaita kokemuksiaan tavallisimpia ovat maininnat, joihin liittyi muita ihmisiä. (Loker-Murphy & Pearce 1995, 833.) Welkin (2004, 80) mukaan tavoite tavata paljon ihmisiä liittyy ideaaliin, joka manifestoi ajatusta *maailman kylästä* (global village), maailmasta, jossa kaikki ihmiset ovat yhtä. Tämä tekijä on osaltaan tuottamassa yhteenkuuluvuuden tunnetta myös reissaajayhteisön keskuudessa. Ihmisten kohtaamisen tärkeys matkaajille näkyi selkeästi myös tämän tutkimuksen aineistossa. Tätä kuvastaa esimerkiksi yllä oleva Ilonan kommentti.

Kaikki blogikirjoittajat kertoilevat paljon tapahtumista, joissa he tapaavat ja viettävät aikaa uusien ihmisten kanssa. Joskus seura kestää vain hetken, joskus jopa kuukauden. Uudet tuttavuudet saattavat liittyä myös matkaseuraan, kuten esimerkiksi Ilonan tapauksessa. Ilona matkailee paljon matkallaan tapaamiensa ihmisten kanssa ja kuten monet yksin matkaan lähtevät, on loppujen lopuksi hyvin vähän yksin. Pidempiä aikoja samassa paikassa pysyessä reissaajat muodostavat elinpiirejä ja yhteisöjä, joihin he sillä hetkellä kuuluvat. Muita reissaajia kohtaa helposti esimerkiksi hostelleissa ja muissa reissaajien suosimissa paikoissa. Jaakon mielestä pelkästään reissaajien keskuudessa olemisessa piilee kuitenkin vaara, että ympäröivä maa ja kulttuuri jäävät havaitsematta.

Hostelleihin ja kuljettuihin polkuihin on helppo tuudittautua. Ne ovat turvallisia ja muistuttavat kodista. (Jaakko)

Muiden (länsimaisten) matkaajien ympäröimänä oleminen tuntuu turvalliselta kun ympärillä on vieras ja outo kulttuuri. Tässä piilee riski myös matkakohteiden näkökulmasta. Reissaajien lisääntyessä suosittuihin kohteisiin tuppaa syntymään *travellerighettoja* eli paikallisesta kulttuurista irrallisia reissaajan tarpeet täyttäviä saarekkeita. Esimerkiksi Bangkokissa kuuluisaksi travellerighetoksi muodostuneen Khao San Road –alueen kehitys on ollut valtaisa; 80-luvun alussa siellä oli kaksi majataloa, nyt alueella on majataloja sadoittain (Sørensen 2003, 847). Tällaisten alueiden kehittyminen kuvastavat silmiinpistävimmin reissaajailmiön laajenemista ja heidän tunnistamisena markkinasegmenttinä. Näistä alueista kehittyä ennen pitkää myös reissaajien itsensä karttamia alueita kun alueet kansoittuvat perinteisistä turisteista.

Reissaajaideologiaan kuuluukin vahvasti kulkemattomien polkujen kulkeminen, jolloin muihin reissaajiin halutaan pitää etäisyyttä (Welk 2004, 81), jotta paikallisiin ihmisiin ja paikalliseen kulttuuriin tutustuminen olisi helpompaa. Yksin matkustava kun on paikallisille helpommin lähestyttävä kuin ryhmä ja myös reissaaja itse on avoimempaa kulttuurille ollessaan yksin. Vapaaehtoisena toimiva Elisa kertoo, ettei halua olla liikaa tekemisissä muiden vapaaehtoisten kanssa:

Haluan kulkea yksin, tutustua paikallisiin ja sukeltaa ghanalaiseen kulttuuriin niin syväälle kuin se vain minun tapauksessani on mahdollista. Se ei todellakaan onnistu, mikäli korvan vierestä kuuluu pelkkää "Wunderbar!":ia ja valitusta saksaksi milloin paikallisen ruoan tulusuudesta, milloin moskiitoista, milloin auringosta. milloin sen puutteesta jne. Huuh. Minä haluan siis mennä ja kokea yksin, ilman saksankielisiä häiriötekijöitä.

Reissaajat pyrkivät siis usein olemaan tekemisissä muiden reissaajien lisäksi myös paikallisten kanssa. Suomalaiset reissaajat korostavat usein paikallisiin tutustumisen merkitystä. Elisa kokee useitakin hienoja paikallisten kohtaamisia, joista yhtä hän kuvaa näin:

[M]inun oli kunnia jutella pitkään tämän isoisän kanssa. Keskustelimme kulttuurieroista, perheen rakenteesta (isoiällä itsellään on 13 lasta ja lapsenlapsia yli 50 kipaletta) ja tämä kertoi, miten paljon muutoksia Ghanassa on tapahtunut hänen 77 ikävuotensa aikana. Tuo oli niitä keskusteluja, joita todella osaa arvostaa.

Paikallisten kohtaaminen voi olla reissaajalle myös haastavaa. Etenkin kolmannen maailman maiden turistikohteissa matkaja kohtaa paljon häirintää erilaisilta kauppaajilta. Massasta erottuvaa matkajaa pidetään potentiaalisena ostajana milloin millekin ja esimerkiksi Jaakko kuvaa kokemustaan Kuubassa seuraavasti:

[I]honvärini merkkää minut käveleväksi lompakoksi. Hello friend, where are you from? Taxi, sir? Ay, amigo! Huutoja kuuluu joka lähtöön, jineterosit heittäytyvät juttusille ja tuttavallisiksi --..

Turistialueen ulkopuolelle siirryttyään hänen kokemuksensa on kuitenkin aivan toisenlainen:

Ihmiset ovat leppoisia, maleksivat siellä täällä, torkkuvat, siirtyvät paikasta toiseen ja keskustelevat toistensa kanssa. Tekevät töitä, hymyilevät, asioivat, ovat ihmisiä. Niin kuin kaikkialla maailmassa, on olemassa turistimestat ja sitten on se kaupungin oikea kasvo. Ja tästä kasvosta minä tykkään.

Ihmisten tapaamiseen liittyy myös mahdollisuus jakaa kokemuksia ja tietoa, joskus jopa niin sanottuja reissaajien sisäpiirin vinkkejä paikoista, joita muut matkailijat eivät ole vielä valloittaneet

(Welk 2004, 80–82). Elisa kertoo, siitä kuinka paikallisten ihmisten tietämyksestä on ollut apua matkaa suunniteltaessa:

Olemme myös kyselleet eri maiden turvallisuustilanteesta ja saaneet korvaamattomia vinkkejä kohdemaissamme asuvilta henkilöiltä.

Reissaamista motivoi halu kokea olevansa vapaa ja itsenäinen

Kai se on joku järjetön vapaudenkaipuu, näkemisen halu tai tutustuminen uusiin kulttuureihin.

Näin kuvaa Antero syittää sille, miksi hän on päättänyt lähteä reissuun. Welkin (2004, 80) mukaan reissaajilla on tavoitteena saada olla, tai ainakin tuntea olevansa, vapaa, itsenäinen ja avoinmielinen. Tavoitteeseen liittyy usein myös melko itsekäs ja hedonistinen pyrkimys päästä eroon kaikenlaisista rasitteista, sitoumuksista ja niin sanotusta normaalista elämästä. Vapaudenkaipuu näkyi motiivina lähdölle myös useissa blogikirjoituksissa. Selkeimmin se tuli esiin Anteron ja Kasperin tarinoissa. Kasper kertoo kaivanneensa maailmalle siitä saakka kun vietti vuoden vaihto-oppilaana. Olleensa hetken työelämässä hän koki tarpeen muutokselle:

Kyllästyin kuitenkin totaalisesti omassa oravanpyörässäni juoksemiseen. Aloin kaipaamaan hiljalleen jonkinlaista muutosta, avauduin enemmän henkisesti, halusin löytää omat todelliset intohimoni ja tehdä töitä niiden parissa. Ennen kaikkea kaipasin vapautta.

Kasper ja Antero kuvaavat, kuinka he kokevat vapautuvansa päästessään eroon omaisuudesta ja kotimaassa olevista velvoitteistaan:

[S]aan myydä kämppäni lokakuussa pois...JES! vihdoin vapaus tästäkin vankeudesta. -- Suomeen säilytykseen minulta jää tod.näk DVD:t, muutama vaatekappale ja jotain muistotavaroita. (Antero)

Minulle vapaus on jotain muuta kuin itsensä orjuuttamista lainaan vain pystyäkseni omistamaan jotain mitä en tarvitse. Minulle vapaus on jotain mitä ei voi ostaa, jotain mitä ei voi omistaa, jotain mitä ei voi minulta pois ottaa. Itse voin siitä luopua, mutta minulla on vapaus valita. -- Rakastan sitä kasvavaa vapauden tunnetta, joka muodostuu jokaisesta pienestä luopumisesta. Ja kuitenkin uskon, että tämä on

vasta esimakua siitä, mitä tulen tuntemaan vuodenvaihteessa seisoessani Helsinki-Vantaan lentokentällä. Silloin kaiken mitä tarvitsen täytyy löytyä rinkastani ja käsivarsieni syleilystä. (Kasper)

Reissaajat haluavat olla poissa sieltä, missä on paljon muita matkajia, koska siellä he voivat kokea olevansa vapaita. Reissaajien kertomuksista esiintyy tavallisesti ilmauksia kuten ”kun olen autiolla rannalla, tuntuu kuin se olisi minun”. (Welk 2004, 81.) Samantyyppisiä kuvauksia löytyi myös tämän tutkimuksen aineistosta:

Nyt istuksitaa tässä omalla pienellä verannalla. Kuunnellaan merta, eläinten ääniä ja sirkkojen siritystä, tässä ympärillä kun on mukavasti mettää. -- Äsken tallustelin rannalla ja katsoin ylös ja näin täydellisen tähtitaivaan. Pienet aallot huuhto varpaita. Nautin hetkestä ja omasta rauhasta. Aika mahtava olo oli. (Antero)

Vapauttavana koetaan ennen kaikkea se, että reissullaan voi tehdä mitä haluaa ja milloin haluaa. Antero, jonka reissu keskittyi aineiston reissuista eniten elämästä nauttimiseen ja rentoutumiseen, mainitsee moneen otteeseen, kuinka vuosien työelämässä olon ja aikataulujen jälkeen, omien aikataulujen luominen tuntuu vapaudelta:

Mutta sen voin sanoa että silti maistuu aivan mahtavalle vain katella edessä olevaa järveä, ilman mitään ajatuksia, tekemättä yhtään mitään. Voin myös kertoa että neiti Aika on totaalaisesti unohdettu. Onko tämä siis se paratiisi jota olen etsinyt?

Reissussa itsenäisyyteen liittyy toisaalta se, että voi suunnitella reittinsä itsenäisesti, toisaalta se, että kokee olevansa omillaan ja itsenäinen. Tähän liittyy se, että reissaaja saattaa joskus kokea suorastaan tarpeelliseksi matkustaa ainakin välillä yksin. Esimerkiksi Ilona kokee yllättäen näin ja ilmoittaa matkakumppaneilleen jatkavansa yksi:

Illalla itsekseni olin päättänyt, että aamulla jatkan matkaani yksin. Yli kymmenen viikkoa matkustamista takana ja vain pieniä hetkiä ollut itsekseen, niin nyt tuntui siltä että täytyy päästä vaan omaan seuraan.

Reissaaja organisoi matkansa itsenäisesti ja yksilöllisesti

Joku kokeneempi ja/tai huolettomampi reissaaja saattaa ostaa vain menolipun johonkin isompaan kaupunkiin ja katsoa paikan päällä mitä tuleman pitää. Toinen taas lukee viikkokaupalla kohdemaata käsitteleviä opaskirjoja ja suunnittelee koko matkansa päivälleen etukäteen. Itse haluan suunnitella vain sen verran kuin on välttämätöntä. Menolippu on ostettu, paluuta ei.

Yksi reissaamista erityisesti määrittävä tekijä on se, että reissaajat järjestävät matkansa itsenäisesti ja pyrkivät valinnoissaan luomaan yksilöllisen ja omanlaisen matkan. Tavoitteena on erottua valtavirrasta, erityisesti pakettimatkaileijoista ja turisteista. Yksilöllisillä suunnitelmissa haastetaan myös omaa joustavuutta ja sopeutumiskykyä. (Welk 2004, 80.) Joustavaan matkaan kuuluu se, että lippuja, majoituksia tai aktiviteetteja varataan mahdollisimman vähän etukäteen (Loker-Murphy & Pearce 1995, 835), kuten käy ilmi yllä olevasta Kasperin kommentista.

Blogikirjoittajat suunnittelivat ja organisoivat matkansa itsenäisesti yksin tai matkakumppaneiden kanssa. Suunnitelmia tai pikemminkin hahmotelmia kiinnostavista kohteista tehtiin jo ennen matkaan lähtöä ja suunnitelmat elivät matkan aikana. Mahdollisuus valita omat reittinsä ja halutessaan vaihtaa suunnitelmiaan ovat osa reissaamiseen liittyvää vapaudentunteen tavoittelua. Kirjoittajat halusivat pitää suunnitelmansa mahdollisimman avoimina, niin, että muutoksia oli mahdollista tehdä vielä matkan aikana ja oli mahdollista mennä *fiiliksen mukaan* (Antero).

Meillä on lento Bangkokiin ja mitä tapahtuu tai minne menemme siitä eteenpäin seuraavan vuoden aikana, en osaa vastata. (Antero)

Tai ehkä määränpäällä ei ole niin merkitystä? (Kasper)

Kuljenko maan halki, pistäydynkö muiden matkaajien tavoin kuljettuihin kaupunkeihin vai yritänkö etsiä itselleni autiosaaren. Millään niistä ulkopuolelta määritetyistä tekijöistä ei ole merkitystä: miten menen, missä kuljen, kuinka toimin. Itsehän sitä tekee reissustaan mahdollisimman merkityksellisen. (Jaakko)

Usein reissaajat joutuvat suunnittelemaan matkaansa enemmän kuin haluaisivat, esimerkiksi maahantulomuodollisuuksien tai lippujen saatavuuden vuoksi. Aineiston reissaajat törmäsivät usein siihen, että valintoja oli tehtävä vaikkapa seuraavan kohteen suhteen siksi, että pääsee

johonkin maahan. Useisiin maihin kun ei pääse lainkaan ellei ole jatko- tai paluulentolippua. Myös junaliput on hankittava usein hyvissä ajoin. Reissaajat kokivat nämä asiat usein ongelmallisena, kuten käy ilmi Kasperin kerronnasta:

Ilntian junien huhutaan olevan suosittuja, joten junamatkoja on suositeltu varaamaan etukäteen jopa viikkoja ennen matkaa. Välillä ahdistaa suunnattomasti, että meidän täytyisi suunnitella koko kaksi kuukautta etukäteen. Mistä voimme etukäteen tietää kuinka kauan haluamme olla missäkin paikassa?

Joustavat suunnitelmat kuvastavat usein myös elämän vietäväksi heittäytymistä reissussa. Suunnitelmia saatetaan muuttaa kiinnostavasti matkakohdevinkistä tai uuden tuttavuuden johdosta. Elisan ja hänen matkakumppaninsa matka kohti Afrikkaa kulki vailla tarkkoja suunnitelmia ja he menivät usein tilanteen mukana. Kerran heidän reitilleen osuu marokkolainen nainen, joka kutsuu heidät perheensä luo kylään. Elisa matkakumppaneineen päättää mennä, vaikka naisen koti on kaukana suunnitellun reitin varrelta. Elisa toteaaakin myöhemmin matkan jatkoa suunnitellessaan että,

Siita milloin ja minne paadymme, ei voi vielä sanoa mitaan taysin varmaa – tahan mennessä kun yhdetkaan suunnitelmistamme eivät ole taysin pitaneet.

Pyrkimys reissata mahdollisimman kauan ja vieraila monissa paikoissa

BRG:n surveyn vastaajat olivat tehneet melko pitkiä matkoja; keskimääräinen matkanpituus oli yli 60 päivää, vaikkakin suurin osa matkoista oli alle 30 päivää ja lähes kolmasosa oli 14 päivää tai vähemmän. Matkan pituus oli vastauksissa yhteydessä ammattiin ja tuloihin, niin että työssäkäyvät olivat tehneet pidempiä matkoja kuin opiskelijat. (Richards & Wilson 2004b, 20.) Tämän tutkimuksen aineistossa matkat olivat pitkiä, huomattavasti pidempiä kuin 60 päivää, ja pitkän ajan varaaminen matkustamista varten näytti olevan ainakin reissaajien tavoitteena.

Antero ja Elisa ovat varanneet matkoilleen pisimmät ajat, noin vuoden verran. Antero on varannut matkalleen aikaa ja rahaa vuoden verran, mutta hän joutuikin sairastumisensa vuoksi palaamaan jo reilun kolmen kuukauden kuluttua. Pian tervehdyttyään hän on jo kuitenkin uudelleen matkalla, joten matkusteluvuoden voidaan nähdä jatkuvan. (Blogi päättyy uuden matkan alkaessa.) Samantyyppisesti käy Elisalle. Hän lähtee matkaan suunnitelmissaan tehdä vapaaehtoistyötä

vuoden, mutta muutaman kuukauden päästä sairastuminen pakottaa palaamaan Suomeen. Tervehtyttyään hänkin kuitenkin palaa Ghanaan ja jatkaa oloaan siellä. Varsinainen matkanteko vapaaehtoistyökohteeseen vei noin kuukauden.

Kaspero on viettänyt matkoillaan melko pitkiä aikoja, pisimmillään 5 kuukautta Aasiassa. Hän kirjoittaa blogissaa useammasta matkasta ja lisäksi viittaa matkoihin, joista ei ole kirjoittanut blogiin. Ilona viettää matkallaan reilut neljä kuukautta, sisältäen kahden kuukauden vapaaehtoistyön. Jaakko raportoi blogissaa kahdesta matkasta, jotka ovat molemmat kestoltaan noin 3 kuukautta. Jaakko sitoo kiinnostuksensa kulttuureihin ja paikallisiin matkan pituuteen:

[K]uinka tai miten saavuttaa paikallinen elämänrytmi tai tutustua vieraaseen kulttuuriin pintoja syvemältä? Ensinnäkin tarvitsen aikaa. Aikaa levähtää, aikaa tutustua paikallisiin, aikaa olla useampikin viikko sijoillaan, aikaa löytää ne reitit paikallisuuteen. -- Kulttuuriin tutustuminen on kynnyskysymys eikä sanalla sanoen sitä lyhyillä pyrähdyksillä ennätä juuri harjoittamaan.

Pitkät reissut sisältävät tavallisesti useita kohteita ja paljon siirtymiä. Jaakon kirjoitukset kattavat eniten kohteita; hän matkustaa kahdella matkallaan neljällä mantereella ja käy yhteensä kahdessakymmenessä maassa. Hän on kirjoittajista ainoa, joka kertoo ennen matkaan lähtöä, ettei ole juurikaan matkustellut. Elisa tekee matkansa Ghanaan maateitse, joten hänen reitillään on useita kohteita, keskeisimpinä kuusi Afrikan maata. Antero ja Ilona kiertelevät (blogikirjoituksissaan) Aasian kohteissa. Kaspero kertoo matkalleensa paljon ja mainitsee Aasian matkansa kattaneen viisi maata ja Euroopan matkaltaan hän mainitsee kuusi maata. Intian osalta hän kertoo, että matka on ollut liikkuva myös maan sisällä. Hän kuvaa myös kuinka liian kunnianhimoiset tavoitteet nähdä mahdollisimman paljon voivat tehdä matkan joskus raskaaksi:

Takanamme on pari kuukautta melkoisen intensiivistä matkustamista vailla pidempiä pysähdyksiä --. On fyysisesti ja henkisesti rankkaa vaihtaa jatkuvasti maisemaa ja asumusta. -- Seitsemän viikkoa, viisi Intian osavaltiota --, viisi pitkää (á 12-15 tuntia) junamatkaa, kolme pitkää tai keskipitkää bussimatkaa, kolme sairaalareissua, 13 eri majapaikkaa, lukemattomia lyhyempiä riksa- ja bussikyntejä... Kaiken tämän jälkeen kaipaamme nyt siis oikein kunnon lepoa ja mitään tekemättömyyttä, matkustamattomuutta.

Kenties jonkinlaisena ennakkokäsityksenä on usein, että reissaajien matkat suuntautuvat niin sanottuihin kaukokohteisiin. Tietyt kohteet ovatkin olleet perinteisesti reppureissaajien suosiossa toisia enemmän ja erityisesti Kaakkois-Aasia on alusta alkaen ollut reppureissaajien suosituin kohde (Sørensen 2003, 847). Toisaalta kyse voi olla siitä, että Aasian matkailijoista suurempi osa identifioituu reissaajaksi kuin esimerkiksi USAan tai Kanadaan matkustavista (Richards & Wilson 2004b, 20). Näyttäisi kuitenkin siltä, ettei matkakohde erityisemmin määritä reppureissaajia. Tämän tutkimuksen aineiston kirjoittajien matkakohteiden joukosta löytyy niiden perinteisimpien reissaajakohteiden, kuten vaikkapa suomalaisten reissaajien keskuudessa lähes kuuluisaksi muodostuneen Indonesian Toba-järven, lisäksi myös Afrikan, Amerikan, Latalaiseen Amerikan ja Euroopan maita.

Kirjoittajien koko matkailuhistoria ei edes välttämättä käy ilmi blogin kirjoituksista. Matkakohteiden valintaan liittyy myös matkailu-uran vaihe. Matkailu-uran alussa matkustetaan tavallisesti oman kotimaan ympäristössä. Eurooppalaisille tyypillinen ura alkaa Euroopan matkoista, sitten lähdetään kulttuurisesti helpohkoihin kaukokohteisiin kuten Australiaan tai USAan ja vasta kokeneempina kulttuurisesti suuremmin eroaviin kohteisiin esimerkiksi Intiaan. (Richards & Wilson 2004b, 20.) Matkailukokemuksen karttuminen kasvattaa myös matkailuhimoa ja kaukokaipuuta ennestään. Kokemukset laittavat asioita uuteen mittakaavaan ja yksilö tiedostaa osansa maailmassa entistä paremmin. Esimerkiksi Jaakko kokee ensimmäisen pidemmän reissunsa jälkeen tarvetta lähteä uudelleen:

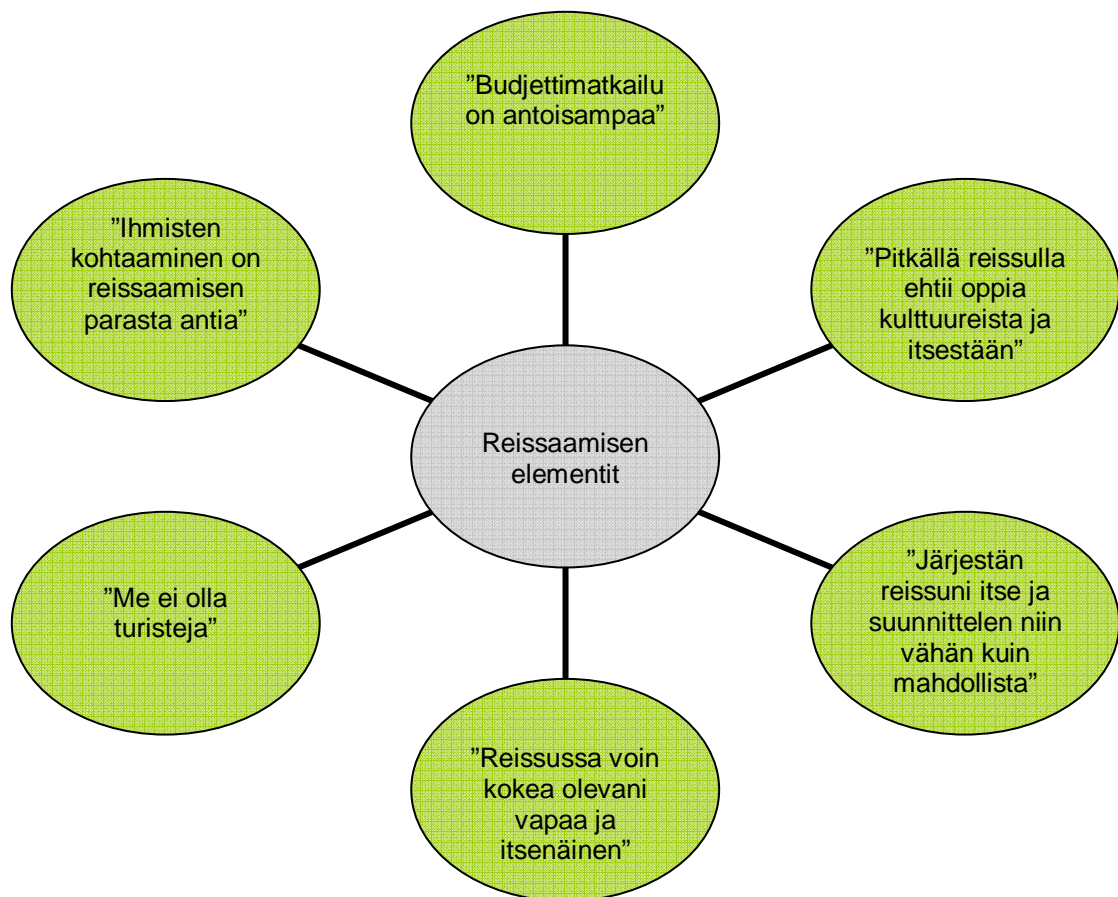
Reilun kolmen kuukauden reppuelämän päätteeksi toivoin tyydyttäneeni maailmanjanoni, mutta toisin kävi. Nyt tunnen edellistäkin suurempaa hämmennystä termeistä turvattu tulevaisuus, paikalleen jäänti ja koti. Suhteeni kotikaupunkiini on monimutkaistunut, otteeni maailmasta syventänyt avaruuttaan ja mieli haikaa tämän tästä tutkimaan kaikkea.

Reissaajat ovat pääasiassa nuoria aikuisia

Perinteisesti reissaajien on ajateltu olevan nuoria. Esimerkiksi Richardsin ja Wilsonin (2004b, 18) tutkimusaineistoon valikoituneista reissaajista 60 % oli iältään 20–25-vuotiaita ja vain 5 % oli yli 30-vuotiaita. Vaikka suuri osa reissaajista on nuoria aikuisia, näyttää suomalaisen reissaajan ikähaitari nousevan paljon ylemmäs. Aineistoon sopivia blogeja etsiessäni vastaan tuli jopa eläkkeellä olevien omatoimisesti matkailevien matkakertomuksia, eikä yli 30-vuotiaana reissaaminen ole lainkaan poikkeavaa. Aineistoni kirjoittajat ovat kaikki arviolta nuoria aikuisia eli 20–30-ikävuoden välistä.

Reissaamisen elementit

Tässä tutkimuksessa syntyvä kuva reissaajista vastaa siis jossain määrin aiempaa tietämystä, mutta myös uusia elementtejä on syntynyt. Reissaaminen on siis usein budjettimatkailua ja pienellä rahalla matkustaminen koetaan usein antoisana pikemminkin kuin välttämättömänä pahana. Ihmisten kohtaaminen matkoilla on reissaajalle tärkeää, mutta myös itsenäisyys ja tarve olla yksin korostuvat hetkittäin. Reissaamista motivoi halu kokea olevansa vapaa ja itsenäinen ja tähän liittyy myös hedonistinen halu viettää aikaa rentoutuen ja riippumatossa maaten. Reissaajat organisoivat matkansa itsenäisesti ja yksilöllisesti välttämättä liiallista etukäteen suunnittelua. Reissaajat pyrkivät reissaamaan mahdollisimman kauan, jolloin reissuun mahtuu monta kohdetta. Pitkä matka edesauttaa kulttuureista ja itsestä oppimista. Pääosa reissaajista, tämän tutkimuksen aineiston kirjoittajat mukaan lukien ovat nuoria aikuisia. Se, mikä vaikuttaisi yhdistävän reissaajia erityisesti, on seuraavaksi esittelemäni käsite eli *antiturismi*. Syntynyt kuva reissaamisesta on tiivistetty kuvioon 1. *Reissaamisen elementit*.

Kuvio 1. Reissaamisen elementit.

3.1.3. Antiturismi

[M]e ei olla turisteja vaan matkustajia

Yllä oleva Kasperin matkakumppanin lausahdus nähdään tässä tutkimuksessa kuvastavan keskeisintä reissaajia ja reissaamista määrittävää ilmiötä, *antiturismia*. Keskeisyytensä vuoksi olen nostanut sen myös omaksi alaluvukseen.

Matkailu on alkanut kehittyä massamatkailuksi eli turismiksi jo 1800-luvun teollistumisesta lähtien. Siitä myötä on alkanut myös joidenkin matkailijoiden pyrkimys erottua rahvaasta turistista aidoksi matkailijaksi. Antituristit pyrkivät erottumaan turisteista fyysisesti ja henkisesti. He haluavat kokea aidon ja todellisen paikallisuuden. (Kyyrä 2008, 6.) Kun reissaaminen on muuttunut hippien vastakulttuurin jäänteistä valtavirran toiminnaksi ja sillä on monenlaisia muotoja, sitä on ulkoapäin vaikea määrittää tai erottaa muista matkustamisen muodoista. Erottavaksi tekijäksi näyttää muodostuvan antituristinen ajattelutapa. (Welk 2004, 79.)

Welkin (2004, 80) mukaan reissaajille on olennaista erottautua turistista. Reissaajan ei välttämättä tarvitse edes olla tietoinen tästä prosessista eikä edes toteuttaa kaikkia ajatuksia käytännössä, mutta keskeisin asia, joka reissaajan erottaa turistista on reissaajaidentiteettiin samaistuminen. Se, millä esim. Welk koettaa määrittää reissaajayhteisöä, on jaetut arvot. Welk (2004, 78) puhuu reissaajayhteisöstä, jolla on tietyt piirteet olematta kuitenkaan varsinainen alakulttuuri saati etninen ryhmä. Yhteisön muodostuminen ei edellytä samankaltaisuutta vaan samantyyppisiä jaettuja arvoja. (Welk 2004, 78–79) Sørensenin (2003, 848–849) mukaan reissaajat samaistuvat, tosin vaihtelevalla intensiteetillä, jaettuun identiteettiin, filosofiaan, yhteenkuuluvuuteen ja arvoihin. Heidän vuorovaikutuksensa, niin jakautunutta ja hajanaista kun se onkin, tuottaa merkityksiä, jotka vaikuttavat takaisin normeihin, arvoihin ja käyttäytymiseen.

Voidaan nähdä, että reissaajat muodostavat antiturismiin perustuvan viiteryhmän. Viiteryhmillä tarkoitetaan muodollista, epämuodollista tai symbolista ryhmää, johon yksilöllä on psykologisesti toimiva jäsenyys. Viiteryhmät ovat merkittäviä identiteetin rakentumisen kannalta, sillä ne perustuvat symboliseen jäsenyyteen ja erilaisiin elämäntyyliin ja alakulttuureihin samaistumiseen. Ne voivat selittää toimintaa, joka on selvästi suunnattu poissaolevalle yleisölle. Voidaan ajatella, että viiteryhmillä on länsimaisissa yhteiskunnissa yhä suurempi merkitys identiteettien muodostumiselle, sillä maantieteellisen ja sosiaalisen liikkuvuuden vuoksi ihmiset eivät enää kytkeydy sukuunsa ja synnyinseutunsa yhteisöön yhtä vahvasti kuin aiemmin. (Burr 2004, 97.)

Kuten jo aiemmin on todettu, matkakertomuksilla rakennetaan identiteettiä (esim. Hyvärinen 2006, 1, Syrjälä 2001, 208, Kyyrä 2008, 7). Se, mistä kirjoitetaan blogiin, on aina valinta, joskaan ei välttämättä kovin tietoinen. Kuvaamalla tietynlaisia asioita tarinoissaan kirjoittajat kuvaavat itseään jonkinlaisena ja asemoituvat vaikkapa antiturismin edustajiksi. Arvottamalla toisia asioita hyväksi ja paheksumalla toisia, kerrotaan omasta arvomaailmasta. Kuvaa siitä, millaisia matkailijoita ollaan, luodaan kertomalla siitä, mitä suositaan ja mitä vältellään. Blogikirjoituksissa oli paljon merkkejä halusta erottautua turisteista. Kerrottiin esimerkiksi halusta karttaa ”turistiryisiä” tai ”resorttihelvettejä” ja paheksuttiin huonosti käyttäytyviä turisteja.

Hieno on kyllä ranta ja meri tottakai, mutta sakkia turhan paljon, vesijetit pauhaa ja englantilaiset örveltämässä ja rikkomassa lasipulloja rannalla päiväsaikaan. Riippuliittoa, banaanibotskia ja moottorivenettä vetämässä ympyrää, eli kaikki tämä on sitä me EMME etsi. (Antero)

Balilla todennakosesti hengataan pari päivää jossain pain, mutta ei todellakaan esimerkiksi Kuta beachilla, joka on australialaisten Kanariansaaret. Taytyy löytää sellaset omat mestat. (Antero)

Kuten Anteron viimeisestä lainauksesta on nähtävissä, kysymys ei ole (pelkästä) paheksumisesta ja turistitavan määrittämisestä huonoksi. Monet reissaajat pitävät autenttisina ja näkemisen arvoisina paikkoina kohteita, joihin muut turistit eivät ole vielä ehtineet (Richards & Wilson 2004a, 5), joten se on yksi syy pyrkiä vähemmän suosittuihin paikkoihin. Jaakko puhuu pienempien paikkojen puolesta useaan otteeseen ja esimerkiksi päätyessään sattuman kautta pieneen tšekkiläiseen kaupunkiin hän yllättyy positiivisesti:

Unohtakaa Praha, suorikaa Olomouciin! Kaupunki on arkkitehtuuriltaan sekä yleisilmeeltään uskomattoman kaunis, kohtaamani paikalliset järjestäen todella mukavaa sakkia ja - mikä parhainta - turismi loistaa poissaolollaan. Ei ylihintaisia matkamuistomyymälöitä. Ei pilvessä komuavia amerikkalaisteinejä. Ei muovitettua kaupunki-ilmettä.

Kysymys on myös halusta kokea rauhallisuutta, jolloin liiallisista turistimassoista halutaan pysyä kaukana. Esimerkiksi Antero kertoo kuinka turistikauden ulkopuolella matkustaminen on hänen mielestä mieluisampaa:

Offseason aikaan ihmisiä on aikas paljon vähemmän ja halvemman asumuksen saaminen on helpompaa. Tänne mua ei saisi kovimpiin

ruuhka-aikoihin. Ainakin mulle itelleni sopii enemmän kun hyvin tää tilanne, että tässä meidän ranta-alueella ei juuri muita ihmisiä ole. Oma rauha on kyllä ihan ykkönen!

Richardsonin ja Wilsonin (2004a, 5) mukaan reissaaja asettuu perinteisen turismiteollisuuden vankina olevan turistin vastakohtaksi ja reissaajan toiminta näyttäytyy globaalina nomadiutena. Reissaajien halu välttää muiden turistien kansoittamia paikkoja johtaa pitkällä aikavälillä siihen, että reissaajat itse muuttavat niitä koskemattomia ja autenttisia kulttuureja, joita he haluavat nähdä. Myös kaikki blogikirjoittajat törmäsivät näihin turistien ja reissaajien muuttamiin paikkoihin ja he kokivat paikat usein ahdistaviksi. Tämän prosessin myötä reissaajat kulkeutuvat yhä syrjäisempiin maailman kolkkiin alkaen muistuttaa nomadeita. Nomadi edustaa idealisoitua matkustusmuotoa, joka toimii vapautuksena modernin yhteiskunnan rasitteista. Kuten perinteisetkin nomadit, myös globaalit nomadit liikkuvat paikasta toiseen etsien yhä uusia kokemuksia. (Richards & Wilson 2004a, 5.)

Modernit reissaajat eroavat kuitenkin alkuperäisistä ajelehtijareissaajista. Vaikka monet reissaajat ihannoivat ajelehtimisen ideologiaa, heidän toimintansa muistuttaa usein perinteistä turismia. Reissaamisen ideologian ja käytännön välillä vaikuttaisi siis olevan kasvava kuilu. (Cohen 2004, 44.) Vaikka turistikohteita haluttaisiin välttää, niihin päädytään, koska niissä on kiinnostavaa nähtävää ja niin sanottuja *must see* -kohteita. Tällaisia on esimerkiksi Intian matkajille niin sanotussa Delhin, Agran ja Jaipurin muodostamassa *kultaisessa kolmiossa*. Kasperin kirjoitus osoittaa sitä, kuinka jossain vaiheessa matkaa huomaa päätyneensä liian moniin turistikohteisiin:

Jaipur. Turistikolmion päätösosa. Ennakko-odotukset kaupungin suhteen eivät ole korkealla. Miksi menemme näihin turistikaupunkeihin? Emmekö ole jo nähneet tarpeeksi turistinähtävyyksiä, kestäneet aggressiivisia riksakuskeja ja kaupittelijoita, sietäneet hirvittäviä ruuhkia ja saasteita? Ja taas kerran, kaikki tuo levottomuus, riksakuskit, ruuhkat ja meteli aiheuttavat inhoa ja levottomuutta. Olemme selviytymistilassa. Haluamme nopeasti eroon rinkoistamme.

Sørensenin (2003, 851) mukaan ainoa asia, jonka reissaajat jakavat, on ajatus matkustamisesta joustavan ja monta kohdetta sisältävän suunnitelman mukaisesti. Hän näkee reissaajuuden pikemminkin sosiaalisena käsitteenä kuin määritelmänä. Hän kyseenalaistaakin reissaajien määrittelymisen erottamalla heidät turisteista. Reissaajat tekevät matkakohteissa paljon samoja asioita kuin perinteiset turistitkin, kuten esimerkiksi osallistuvat järjestetyille retkille, eivätkä muutenkaan toimi täysin perinteisistä turisteista poikkeavasti. Reppureissaajien raamatuksikin

nimetyt Lonely Planet -matkaoppaan vinkkejä seuraamalla reissaajat päätyvät helposti sinne missä turismi rakentuu. Myös blogeissa kerrottiin tekemisistä, joita turistit tapaavat tehdä. Vietettiin aikaa länsimaisia sarjoja ja elokuvia kaakkois-aasialaisen ravintolan televisiosta katsellen ja osallistuttiin turisteille suunnattuihin aktiviteetteihin. Erityisesti Ilona, Antero ja jossain määrin myös Kaspero toimivat ainakin jonkin verran perinteisten turistien tavoin joskus. Jaakko ja Elisa taas pyrkivät eniten välttämään turistimaista toimintaa.

3.2. RAJOJEN YLITYKSIÄ

Ylirajaisuus

Kun puhutaan matkailusta, etenkin reissaamisesta, puhutaan myös kansainvälistymisestä ja yksilötason kulttuurisesta globalisaatiosta. Kuitenkin esimerkiksi Koehn ja Rosenau (2010, 5-6) huomauttavat, että yksilöt ovat harvoin vuorovaikutuksessa maailmanlaajuisesti ja että puhuttaessa rajoja ylittävistä suhteista ja kompetensseista, transnationaalisuus on globaalia osuvampi termi, joka kattaa näihin suhteisiin liittyvän monipuolisuuden tavoittelematta maailmanlaajuisesta tasoa. Monet tutkijat ovat kokeneet esimerkiksi globalisaation käsitteen liian laajaksi ja luoneet vaihtoehtoisia käsitteitä ja näkökulmia. Transnationaalisuus on näistä käsitteistä kenties keskeisin ja ylirajaisuus sille ehdotettu suomennos. (Martikainen ym. 2006, 24.) Käytän tässä tutkimuksessa käsitteitä synonyymisesti, mutta suosin lähinnä suomennettua versiota.

Sainola-Rodriguezin (2009, 30) mukaan ylirajaisuus (hän käyttää termiä transnationaalisuus) viittaa ihmisten globaaliin liikkuvuuteen ja sen vastakohtana voidaan pitää valtioiden rajoissa pitäytyvää (inter)nationalisuutta ja kansainvälisyyttä, jossa oman maan ja vieraan maan kansalaiset erotetaan selkeästi. Kansainvälisyys liittyy siis eri kansojen ja ihmisryhmien väliseen vuorovaikutukseen. Sosiaalisissa suhteissa ylirajaisuus viittaa maiden ja valtioiden välisiin suhteisiin, jotka ovat syntyneet yksilöiden ja ryhmien välille yli ja läpi kansallisvaltiorajojen. (mt., 30.) Ylirajaisuus viittaa myös kulttuuriseen muutokseen ja uusiin kulttuurin muotoihin, joita mahdollistaa muun muassa nykyinen teknologia. Ylirajaisuuteen kuuluu aineellisuus ja käytännöllisyys; rajoja ylittävät ihmiset, esineet ja varallisuus. (Hirsiäho, Korpela & Rantalaiho 2005, 13.)

Koehn ja Rosenau (2010, 5-6) ovat tutkineet ylirajaisia kompetensseja. He perustelevat ylirajaisuuden valintaa, esimerkiksi globaalien tai kulttuuristen kompetenssien sijaan, sillä, että ylirajaisuudessa huomio kiinnittyy toimintoihin, jotka lävistävät eri tasoja (urbaani, maaseutu, kansallinen, alueellinen) ja samanaikaisesti se huomioi fyysiset rajat, jotka eivät ole

globalisaatiosta huolimatta kadonneet mihinkään. Kun *ylirajainen* liitetään inhimilliseen vuorovaikutukseen, se on myös vähemmän universaali kuin *globaali* ja silti se kattaa muutakin kuin pelkän kulttuurin. Koko maailman kattava globaali kompetenssi tuskin olisi mahdollinen, eikä toisaalta tarpeellinenkaan. Kulttuurienvälisyys taas viittaa usein kahden kulttuurin väliseen vuorovaikutukseen, vaikka todellisuudessa kulttuureita ja kansallisuuksia voi olla useita ja ihmisillä on useita identiteettejä. Ylirajaisuus kattaa ilmiöitä, kuten väestön liikkuvuus, useat ja päällekkäiset identiteetit, tieteen rajat ylittävät yhteydet, jatkuvasti vaihtuvan työ sekä sosio-ekonomiset erot. (Koehn & Rosenau 2010, 5-6, 17.)

Ylirajaisuuden käsitettä on käytetty toisaalta kapeasti viittaamaan siirtolaisten rajat ylittäviin sosiaalisiin ja symbolisiin siteisiin, toisaalta laajemmin kaikenlaisiin ylirajaisesti toimiviin sosiaalisiin muodostelmiin, kuten esimerkiksi useissa maissa toimiviin organisaatioihin, joiden toiminta on enemmän kuin kansainvälistä. Sillä viitataan valtiollisia rajoja ylittäviin ja niistä riippumattomiin toimintoihin ja prosesseihin, joissa ei-valtiolliset toimijat ovat keskeisessä roolissa. Ylirajaisuudella on siis monenlaisia muotoja ja uusia rajoja ylittäviä liikkuvuuden muotoja syntyy kaiken aikaa. (Faist 2010, 10–14.) Ylirajaisuutta on tarkasteltu mikro-, meso- ja makrotasolta. Makrotason ylirajaisuudella tarkoitetaan niitä puitteita, jotka rajoittavat tai mahdollistavat yhteisöjen ja yksilöiden toimintaa vaikkapa kansainvälisten sopimusten tasolta. Mesotaso viittaa erilaisten organisoitujen yhteisöjen ylirajaiseen toimintaan. Mikrotasossa taas on kysymys niistä ei-institutionaalisista suhteista, joita yksilöillä on muihin valtioihin. (Martikainen ym. 2006, 24.) Tässä tutkimuksessa ylirajaisuuden käsitettä sovelletaan reissaajien kokemuksiin, jolloin ollaan kiinnostuneita mikrotason ylirajaisuudesta ja reissaajat nähdään tällaisina ei-valtiollisina toimijoina, jotka ylittävät toiminnallaan kulttuurisia ja sosiaalisia rajoja, valtioiden rajojen lisäksi.

Reissaajien kohdalla viestintäteknologia on erityisen tärkeä ylirajaisen suhteiden ylläpidossa. Entistä tehokkaampi ja edullisempi viestintäteknologia mahdollistaa entistä helpommin sekä ”täällä” että ”siellä” sijaitsevien ihmissuhteiden ja muiden intressien ylläpitämisen (Vertovec 2001, 574–575). Valtioiden rajat rajoittavat entistä vähemmän ajatusten ja vaikutteiden leviämistä kun globaali kauppa, lisääntyvä informaatioteknologia, internet ja populaarikulttuuri leviävät kaikkialle ja hankaloittavat täsmällisten, kansallisten identiteettien määrittämistä. (Sainola-Rodriguezi 2009, 30) Vertovecin (2001, 573) mukaan ylirajaisuuteen liittyykin kiinteästi identiteetin käsite. Identiteetillä hän viittaa niihin tapoihin, joilla muut ja yksilöt itse määrittävät itsensä. Identiteetti liittyy ylirajaisuuteen sen vuoksi, että erilaisiin ylirajaisiin verkostoihin kuuluvat yksilöt jakavat tavallisesti jonkin yhteisen identiteetin, tavallisimmin kansallisen tai etnisen. Toisaalta identiteeteistä neuvotellaan sosiaalisesti jatkuvasti useammassa kuin yhdessä paikassa eli ylirajaisissa sosiaalisissa tiloissa. (Vertovec 2001, 573.)

Ylirajaiset sosiaaliset tilat

Ihmisten arkipäiväisten rajojen ylitysten myötä syntyy erilaisia ylirajaisia tiloja, jotka ovat osa yksilöiden arkipäivää. (Hirsiaho, Korpela & Rantalaiho 2005, 13.) Ylirajaisella sosiaalisella tilalla viitataan suhteellisen pysyvään ja tiiviiseen valtioiden rajat ylittävään sideverkostoon (Faist 2010, 13). Se on ikään kuin sosiaalinen maailma, joka sijaitsee kahdessa (tai useammassa) fyysisessä paikassa, yhteisössä ja valtiossa, tai niiden välillä (Vertovec 2001, 578).

Tilat ilmenevät muun muassa toisiinsa limittyvinä paikkoina: tilannetta eletään toisessa maassa, mutta kotimaa on silti samaan aikaan poissa ja läsnä olevana paikkana elämässä. Suhde kotimaahan voi muodostua ristiriitaiseksi, jatkuvan keskustelun ja neuvottelun alaiseksi. Siihen voi kohdistua toisaalta nostalgiaa ja kaipausta, toisaalta myös negatiivista suhtautumista. (Huttunen 2006, 56.) Huttusen (2006, 77–78) mukaan ylirajainen tila on syytä ymmärtää konkreettisten paikkojen sijaan paikkojen välisenä tilana. Välisyydellä hän tarkoittaa ensinnäkin sitä, että molemmat paikat ovat samanaikaisesti läsnä ihmisen mielessä ja kotimaa on läsnä muistoina, kielenä ja konkreettisina esineinä. Toisaalta välisyys viittaa siihen, että sosiaalisia suhteita ylläpidetään ja luodaan rajojen yli.

Faist (2010, 14) kuvaa ylirajaisuutta sosiaalisena rakenteena, jonka elementteinä on toimijan lähtömaa, kohdema, toimija itse (siirtolainen) sekä hänen merkittävät ihmissuhteensa lähtömaassa. Kuvio laajenee entisestään kun liikutaan edelleen. Kun puhutaan siirtolaisista, kohdema muodostuu merkittäväksi lähtömaan rinnalle ja siellä syntyvät yhteisöt tulevat tärkeämmäksi osaksi rakennetta. (Faist 2010, 14.) Reissaajalle kohdema ei välttämättä muodostu erityisen tärkeäksi. Reissaaja on läsnä aina useammassa paikassa ja sidoksia kotimaahan ja siellä oleviin suhteisiin ja intresseihin pidetään yllä lähes päivittäin.

3.3. REISSAAMINEN TOIMINTANA YLIRAJAISESSA TILASSA

Ylirajaisuus ja ylirajaisessa sosiaalisessa tilassa oleminen viittaa tilanteeseen, jossa yksilö elää kahden tai useamman maan välillä. Pitkällä reissulla muodostuu tällaisia ylirajaisia tiloja yksilön ollessa irrallaan kotimaastaan ja kiinnittymättä kuitenkin suuremmin kohdemaahankaan, varsinkin kovin liikkuvassa matkassa. Reissaaja saattaa olla jatkuvassa liikkeessä ja usein konkreettisesti vailla kotia. Koska ihmisillä on tarve sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja ihmissuhteisiin, alkaa reissussakin väistämättä muodostua ihmissuhteita ja yhteisöjä. Erilaiset rajojen ylitykset ovat arkipäivää, kun ollaan osana toisinaan hyvinkin globaalia yhteisöä ja toisaalta lähes päivittäinen yhteydenpito kotiin pitää yllä siteitä kotimaahan.

Suomalaisuus aina mukana

Vaikka reissaaja päätyisi minne, suomalaisuus seuraa häntä aina mukana ja omia arvoja omaa kansallista identiteettiä peilataan jatkuvasti erilaisiin tapoihin ja kulttuureihin. Suomalaisuuden mukana kulkeminen tulee usein esiin rivien välistä kun reissaajat vertailevat vieraillemiaan kulttuuria suomalaiseen tai ikävöivät kotoisia asioita ja tapoja. Jaakko kirjoittaa myös eksplisiittisesti siitä kuinka suomalaisuus on aina mukana:

Reppu selässä ulkomailla patikoidessani edustan suomalaisuutta ja Suomea, tahdoin sitä tai en. Ennen kaikkea edustan omaa arvomaailmaani. En tiedä, tekeekö tällainen viherpipertäjä-ituhippi Suomi-imagolle enemmän hallaa vai hyötyä, mutta minäkin olen mikä olen. Ja seison itseni ja arvojeni takana.

Jaakko pohtii useassa kirjoituksessa hyvin syvällisesti suomalaisuuttaan ja vertaa näkemiään paikkoja usein kotikaupunkiinsa. Reissaaja vertaakin monesti kokemuksiaan ja vieraita kulttuuria suomalaisuuteen. Blogikirjoituksissa oli jonkin verran myös mainintoja siitä, millaisia positiivisia asioita vieraasta kulttuurista voisi tuoda Suomeen jos moinen kulttuurinsiirto olisi mahdollista. Toisaalta suomalaisuudesta ja suomalaisista asioista ollaan myös ylpeitä, eikä reissaajakaan välty koti-ikävältä. Jossain vaiheessa pitkää matkaa reissaaja saattaa pyrkiä helpottamaan sitä kotoisilla ja tutuilla asioilla. Etenkin kotoiset ruuat mainitaan usein ja kuten Ilona kuvaa, siihen liittyy muutakin kuin syöminen:

[S]e syöminen yhdistetään ajatuksissamme länsimaalaiseen kotiin, jossa olisi oikein mukava sohva ja samalla voisi katsella leffaa tai kuunnella länsimaalaista musiikkia.

Vaikka Ilona kertoo tottuneensa ja nauttivansa vietnamilaisesta ruuasta, kertoo hän joskus kaipaavansa tiettyjä tuttuja ruokia. Niinpä hän ilahtuu valtavasti löytäessään Laosista länsimaalaisille suunnatun kahvila:

Scandinavian bakery! Intuitio johdatti ihanan aamupalan ääreen. Voi sitä tunnetta -- kun saatiin eteemme ne täytetyt voileivät. Leivällä oli voita (alkaa olla harvinaisuus), meetvurstia ja ihka oikeata juustoa! Ja siihen vielä ne tuorekurkut ja tomaattisiivut. Ja teehen oli laittaa maitoa, ensimmäistä koko kertaa koko reissun aikana juon oikeata maitoa. Kyllä oli Suomen tyttö onnellinen aamupalastaan.

Globaalissa maailmassa ylirajasten tilojen rajojen oletetaan joskus katoavan, mutta näin ei kuitenkaan aina käy, vaan valtiolliset, kulttuuriset ja sosiaaliset rajat nousevat esiin joskus yllättävissäkin paikoissa. (Hirsiäho, Korpela & Rantalaiho 2005, 13.) Vertovecin (2001, 578) mukaan moninaiset identiteetit asemoivat yksilöitä arkipäiväisissä tilanteissa niissä paikoissa ja paikkojen välillä, joihin yksilöillä on siteitä tai joihin he tuntevat kuuluvansa. Mitä kulttuurisesti erilaisemmassa paikassa reissaaja on, sitä todennäköisemmin oma erilaisuus, oli se sitten suomalaisuutta tai valkoihoisuutta, on jatkuvasti ja näkyvästi läsnä. Kulttuurisesti hyvin erilaisissa paikoissa reissaajat saavat usein tuta muiden ihmisten käytöksessä erilaisuutensa. Joskus se voi olla vain ärsyttävää, pahimmillaan myös hyvin ahdistavaa:

Yksi ilta lähdettiin ajelemaan lähimpään supermarkettiin ja sielläkään ei saatu olla rauhassa kun myyjät alkoi kulkemaan perässä uteliaina ja asiakkaat pysähty oikein viereen tuijottamaan. Välillä kun on huono päivä, niin kaikki se huomion määrä voi olla ärsyttävää. (Ilona)

Olen itkenytkin sitä muutamaan otteeseen --, kuinka pahalta tuntuu, kun kukaan ei ole kiinnostunut minusta minun itseni takia, vaan jokainen näkee minut vain potentiaalisena rahasampona. Heitä ei kiinnosta edes tietää nimeäni, kun jo pyydetään rahaa, kameraa, viemään mukaan Eurooppaan tai muuta vastaavaa. -- [O]n sekin tietynlaista rasismia: valkoihoinen on liian erilainen, jotta hänet voisi nähdä yhtä lailla ihmisenä, vaan ennemminkin eräänlaisena objektina, jonka ihmisarvoa ei tarvitse sen enempää ajatella. (Elisa)

Suomalaisuus saattaa kulkea mukana vahvemmin, mikäli matkustaa suomalaisten matkakumppanien kanssa kuten esimerkiksi Antero. Silloin esimerkiksi suomenkieli on mukana päivittäin. Toisaalta näin on myös siksi, että reissaajat näyttävät pitävän yhteyttä kotiin melko paljon.

Kotimaa kuulolla: yhteydenpito Suomeen

Koska reissussa ollaan yleensä vain väliaikaisesti, sijaitsee suurin osa reissaajan ihmissuhteista, yhteisöistä ja verkostoista kotimaassa. Näyttäisi olevan tavallista, että reissaajat pitävät yhteyttä kotimaahan paljon. Yhteyttä kotiin pidetään varmasti paljon esimerkiksi sähköpostitse ja verkkopuheluin, mutta se yhteydenpito, joka aineistosta on näkyvillä on sukulaiset ja ystävien kanssa käytävä keskustelu blogin kommentteissa. Tällaista yhteydenpitoa oli kaikkien aineiston

blogien kommenttikentissä, toisilla vähemmän toisilla enemmän. Erityisesti Elisan blogissa kommenttikentissä käytiin usein pitkiä keskusteluja, joihin osallistui Elisan läheisten lisäksi blogista innostuneita tuntemattomia. Tämä teki Elisan kirjoituksista muita blogeja vuorovaikutteisempia. Lisäksi (suomenkielisen) matkablogin kirjoittaminen ylipäättään on yhteydenpitoa kotiin. Kirjoitukset ovat joskus hyvin suorasti suunnattu suomalaisille, kuten näkyy esimerkiksi yhdessä Anteron kotiinpäin juttelussa:

Suomessa on ilmeisesti kans mukavan lämmin, hyvä niin kun ei se kesä kestäkää kun sen pari kuukautta ni saatte tekin nauttia.

Viestintäteknologia mahdollistaa sen, että ihmissuhteita ja muita intressejä pystytään ylläpitämään helposti sekä "täällä" että "siellä" (Vertovec 2001, 574–575). Maailma pienentynyt ja välimatkat ja rajat merkitsevät yhä vähemmän (Welk 2004, 77). Suomalaisen reissaajan on mahdollista mennä lähes mihin tahansa ja samanaikaisesti pysyä tietyllä tasolla läsnä myös Suomessa. Viestintäteknologia mahdollistaa osaltaan myös (suomalaisten) reissaajien muodostamaa yhteisöä. Teknologia mahdollistaa jopa hyvin konkreettisen kahdessa paikassa läsnäolon esimerkiksi silloin kun reissusta käsin tehdään töitä Suomeen. Lisääntyvän työelämän joustavuuden myötä reissaajan irrottautuminen normaalista arjesta ei ole siis välttämättä täydellisenä vastakohtana elämäntyyliille, jossa sitoudutaan ja rakennetaan elämää yhteen paikkaan. Reissaaminen ja työnteko eivät sulje toisiaan pois, eivätkä ahkeratkaan reissaajat ole yleensä työelämän ulkopuolella, kuten käy ilmi Jaakon kerronnasta:

[O]tan taas vaatimuksistani tilaa matkatakseni, mutta olen myös sitoutunut töihin syksyksi 2012. Tiedän olevani vapaa, mutta toisaalta tiedän myös kiinnostuksen ja option pysyvyyteen. Reissun päällä teen myös paripäiväistä työviikkoa pohjustaakseni syksyn duuneja.

Reissussa muodostuu suhteita, yhteisöjä ja verkostoja

Koska ihminen on perinpohjin sosiaalinen ja kulttuurinen olento, muodostaa hän ympärilleen sosiaalisia suhteita ja verkostoja, missä tahansa onkin. Reissussa suhteita uusiin ihmisiin luodaan jatkuvasti ja kun pysähdytään hetkeksi samaan paikkaan, syntyy yhteisöjä ja elinpiirejä. Kun liikutaan matkalla eteenpäin, on edelliseen sijaintiin saattanut syntyä ihmissuhteita ja siteitä, joita ylläpidetään myöhemmin. Jaakon ja Ilonan kerronnoista on esimerkiksi nähtävissä se, kuinka he ovat alkaneet muodostaa arkea ja elinpiiriä matkakohteissaan. Molemmille on alkanut muodostua tietynlaisia rutiineja ja Ilona puhuu silloisesta majoituksestaan jopa kotina.

Aamut alkoivat aamulenkillä, päiväksi tulin istuskelemaan patiolle ja nukkumaan päiväunet, iltapäivästä toinen lenkki ja taas istumaan patiolle/juttelemaan muiden kanssa/rommille/syömään ja yöksi joko koisimaan tai katselemaan kylää. Tästä tuli rutiini ja rutiini tuntui tässä muuten niin rutiinittomassa arjessa varsin hyvältä. (Jaakko)

Matkalla takaisin kotiin (kolmen viikon jälkeen paikka on alkanut puheissa olla koti) -- Meillä on tosiaan jo näiden muutamien viikkojen aikana muodostunut vakiopaikat, joissa käydään syömässä, juomassa, ruokaostoksilla jne. -- Ihan hauska kun kyläläiset alkaa jo tulla tutuiksi ja vakio ruoka- ja juomapaikassa on ne samat ihmiset, jotka alkaa meille juttelemaan vaikka ei ymmäretä mitään. (Ilona)

Ylirajaisilla yhteisöillä on tavallisesti viitattu (siirtolaisten) valtioiden rajat ylittäviin yhteisöihin ja verkostoihin (esim. Vertovec 2001, 574). Welkin (2004, 77) mukaan globalisaatio näkyy yksilötasolla niin, että ajattelemme globaalisti, näemme asiat globaalissa kontekstissa ja luomme ylirajaisia kontakteja. Reissaajien luomat ylirajaiset kontaktit sekä reissaajaideologian jakaminen, johtavat siihen, että syntyy ylirajainen reissaajayhteisö. Tähän yhteisöön kuuluminen tuntuu kotoisalta, koska siihen liittyy kotoa tuttuja asioita. (mt., 77.) Varsinkin Aasian matkaajien keskuudessa onkin syntynyt puhetapa, jossa länsimaista kotoisin olevat jakavat jotain yhteistä, he ovat *länkkäreitä*. Länkkäri on länkkäri jo siksi, että on kotoisin länsimaista. Länkkäriyteen liittyy myös tuttuuden ja kotoisten asioiden tavoittelu, joita reissaajat usein antituristisuudestaan huolimatta huomaavat tekevänsä. Esimerkiksi Ilona löytää hetkellistä kotoisuutta tutusta tv-sarjasta:

[L]ähes jokaisessa ravintolassa näytetään telkkarissa joko Frendejä tai Family guyta. -- Tämmöiselle joka rakastaa Frendejä, niin mikäs sen parempi tapa vain ottaa rennosti (terveisiä kotiin [nimi]lle, jonka kanssa on yhdessä katseltu monen monta tuotantokautta).

Toisaalta, koska tutun ja turvallisen välttäminen on osa antiturismia ja koska reissaajaideologiaan on upotettu ajatus siitä, ettei sellaiseen saa jäädä ainakaan liian pitkäksi aikaa voidakseen kokea autenttista kulttuuria, saattaa reissaaja päätyä pohtimaan Jaakon tavoin sitä näin:

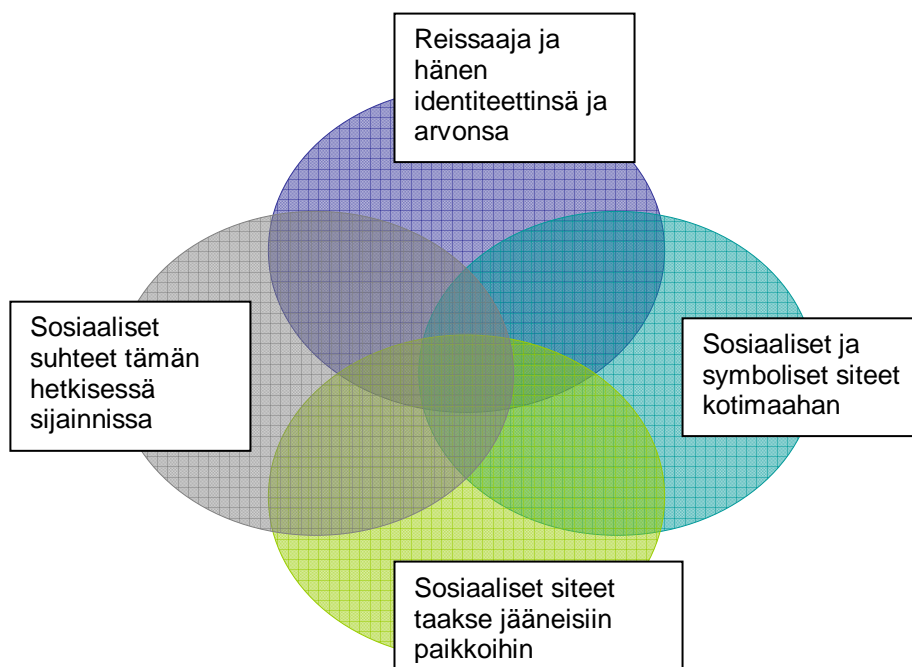
Kysymykseksi nousee --, mitä matkaltaan oikein haluaa. Haluaako kosketuksiin yritysten vai paikallisten kanssa? Tahtooko viettää aikansa toisten matkaajien kanssa, juoda Lapin Kultaa vieraassa kulttuurissa,

tehdä kaiken kuin kotona, merkata matkapäivyyriin uuden maan, vaiikkei osaa edes kiitosta kielellä lausua?

Reissaajien välinen yhteisöllisyys muodostuu myös verkossa. Adkins ja Grant (2007) tutkivat sitä, kuinka reissaajidentiteettiä muodostetaan reissaajien keskuudessa yhteisöllisesti jaettujen käsitysten kautta verkkokeskustelupalstalla. He näkivät, että reissaajayhteisön myötä on muodostunut uusia rajat ylittäviä sosiaalisuuden muotoja; tuntemattomien jakamaa solidaarisuutta, joka muodostuu muun muassa keskustelupalstoilla. Tietotekniikan on todettu olevan olennaisen tärkeä kommunikointiväline reissaajille, sillä se mahdollistaa reissaajien välisen kokemusten ja vinkkien jakamisen ja pääsyn muiden reissaajien kertomuksiin jokapäiväisistä kokemuksista ja tuntemattomissa ja vieraissa kulttuurisissa konteksteissa selviämisestä. Kaiken tämän tapahtuessa valtioiden ja kulttuurien rajat ylittävästi ja tuntemattomien ihmisten välillä syntyy tuntemattomien reissaajien välistä solidaarisuutta ja yhteisöllisyyttä. (mt., 188, 198–199.) Tämän tyyppistä kokemusten, vinkkien ja mielipiteiden jakamista on keskustelupalstojen lisäksi näkyvissä myös matkablogien kommenttikentissä.

Reissaajan ylirajainen sosiaalinen tila

Faistin (2010, 14) ajatusta mukaillen, reissaajan ylirajainen sosiaalinen tila koostuu ainakin kolmesta ulottuvuudesta, yleensä useammasta. Elementtejä ovat reissaaja itse kulttuurisesti syntyneine arvoineen ja (kansallisine) identiteetteineen, hänen sosiaaliset suhteensa ja sidoksensa kotimaahansa sekä reissaajan kulloinenkin sijainti. Kun sijainti vaihtuu tila saattaa laajentua edelleen, mikäli edelliseen paikkaan on jäänyt suhteita ja sidoksia. Siteet kotimaahan ovat sosiaalisia (ihmissuhteet) ja symbolisia (suomalaisuus). Eri kulttuurien kohtaamisissa oma identiteetti korostuu. (Faist 2010, 14). Hahmottelen tilaa visuaalisesti kuviossa 2.

Kuvio 2. Reissaajan ylirajainen sosiaalinen tila.

4. TIEN PÄÄLLÄ OPPIMINEN

Tässä luvussa tarkastellaan reissussa tapahtuvaa oppimista ja sen laatua. Inhimillistä oppimista voidaan tarkastella monista näkökulmista ja erilaisia käsityksiä oppimisesta on valtavasti. Tähän tutkimukseen valikoituneita näkökulmia ovat elinikäinen oppiminen, informaalinen oppiminen ja sosiokulttuurinen oppiminen.

4.1. NÄKÖKULMIA OPPIMISEEN

4.1.1. Oppiminen on elinikäistä

Reissaajien oppimisen taustalla on elinikäisen oppimisen ideologia. Käsitteen kautta oppiminen nähdään koko eliniän kestävässä prosessina, jossa yksilön kokemukset ja niiden integroituminen yksilön elämäntarinaankin johtavat jatkuvaan ja kokonaisvaltaiseen yksilön muutokseen. Muutosten kohteena ovat muun muassa yksilön tiedot, taidot, asenteet, arvot, tunteet, uskomukset ja myös fyysinen keho. (Jarvis 2007, 1.) Elinikäinen oppiminen voi tarkoittaa monenlaisia asioita; esimerkiksi osaamisen laajentamista, uusien taitojen hankkimista, henkilökohtaista kasvua tai kokonaisten tutkintojen suorittamista. Sen sijaan, että puhuttaisiin elinikäisestä kasvatuksesta, elinikäisen oppimisen ajatuksen myötä yleisesti hyväksytään ajatus oppimisesta prosessina, jossa yhdistyy institutionaalinen oppiminen ja muodollisen koulutuksen ulkopuolinen oppiminen (Jarvis 2004, 64). Matkailu on vain yksi tällainen muodollisen koulutuksen ulkopuolinen oppimisympäristö.

Elinikäisen oppimisen tavoitteena on antaa kansalaisille välineitä itsensä kehittämistä, yhteiskuntaan integroitumista ja osaamisyhteiskuntaan osallistumista varten. Ajatus jatkuvasta oppimisesta on osaltaan myös vastaus työelämän luonteen muutokseen. Johdonmukaiset selkeät urat ovat nykypäivänä harvinaisia ja ihmisten (työ)elämä koostuu erilaisista siirtymistä ja vaiheista erilaisten töiden ja muiden vaihtoehtojen välillä. (Alheit 2009, 118–119.) Joustavilla työmarkkinoilla pärjääminen edellyttää toimijoilta jatkuvaa uuden oppimista, elämisen suunnittelua ja uusia investointeja omaan valmiuksiin. Vaikka pitkä reissu repäisisi henkilön hetkellisesti työelämän ulkopuolelle, voidaan se nähdä investointina omaa kehitystä ja myös työelämävalmiuksien kehittämistä varten.

Yhä uudestaan muuttuviin tilanteisiin sopeutuminen edellyttää sitä, että yksilö pystyy purkamaan sosialisoinnin aikana sisäistetyn subjektiivisen todellisuutensa ja kokemaan uuden toimintaympäristön ja sen vaatimukset mielekkäinä. (Vanttaja & Järvinen 2006, 38–39.) Ahleit (2009, 117) näkeekin elinikäinen oppiminen välineellistää ja voimauttaa yksilöä samanaikaisesti.

Hän näkee, että nykyisellä elinikäisestä oppimisesta puhumisella ja sen tavoittelulla pyritään lopulta kilpailukykyyn, työllisyyden parantamiseen ja sopeutuvaisen työvoiman luomiseen. Toisaalta tarkoituksena on myös lisätä yksilöiden sosiaalista osallisuutta sekä voimistaa yksilön mahdollisuutta suunnitella elämäänsä.

Tässä tutkimuksessa elinikäinen oppiminen nähdään jatkuvana yksilöä ympäröivänä mahdollisuutena kehittyä ja oppia ja reissaaminen yhtenä elinikäisen oppimisen oppimisympäristönä. Elinikäistä oppimista tarkastellaan synergistisesti niin, että elinkaariajattelun (*lifespan*) lisäksi oppiminen nähdään tapahtuman myös koko elämän laajuudella (*lifewide*). Erilaiset oppimisen tavat ja oppimisympäristöt siis täydentävät toisiaan, eikä esimerkiksi työelämässä kehittyminen ja reissaaminen sulje toisiaan pois. Tavallisesti tällaisina toisiaan täydentäviksi oppimiskonteksteiksi on nimetty formaali oppiminen, non-formaalinen oppiminen ja informaalinen oppiminen. Formaali oppiminen tapahtuu tavoitteellisesti formaalien koulutusinstituutioiden yhteydessä, non-formaalinen epävirallisemmin, joko tavoitteellisesti tai ilman tavoitteita, esimerkiksi työpaikoilla tai harrastustoiminnassa, kun taas informaalinen oppiminen on harvoin tavoitteellista ja tapahtuu jokapäiväisen elämän ohessa. (Alheit 2009, 117.)

4.1.2. Informaalinen oppiminen

Kaikkea ei opi lukemalla. (Kasper) (Kasper)

Kansainväliset organisaatiot, kuten UNESCO ja OECD ovat vaatineet elinikäisen oppimisen saamista kaikkien ulottuville. Kun otetaan huomioon arkipäivän oppimisen ja informaalisen oppimisen mahdollisuudet, havaitaan, että *elinikäinen oppiminen kaikille* on jo todellisuutta. (Tuomisto 1998, 38.) Jokaisessa keskustelussa, toiminnassa ja tapahtumassa piilee mahdollisuus oppimiseen ja tietoja välitetään ja uudistetaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa jatkuvasti (Säljö 2004, 11). Tämä luonnollinen oppiminen on perustavanlaatuisia inhimillistä toimintaa ja joidenkin arvioiden mukaan noin kolme neljäsosaa ihmisen oppimisesta on informaalista (Tuomisto 1998, 38). Erilaisia, monilla elämän alueilla tarpeellisia tietoja ja taitoja opitaan siis runsaasti formaalin koulutusjärjestelmän ulkopuolella, ympäristöissä ja toimissa, joissa ensisijaisena tarkoituksena ei ole oppia. Informaaliselle oppimiselle tyypillistä on tilannekohtaisuus, satunnaisuus, virheistä oppiminen ja omien intressien keskeisyys (Aittola 1998, 60, 68).

Informaali oppiminen viittaa siihen elämänpituisen prosessiin, jossa yksilö hankkii ja lisää tietouttaan ja taitojaan sekä muokkaa asenteitaan ja näkemyksiään. Informaali eli arkipäiväinen oppiminen voi tapahtua joko a) tietoisesti ja kokemuspäisesti, b) tietoisesti ja suunnitelmallisesti

tai c) tiedostamattomasti ja suunnittelemattomasti. Nämä voivat esiintyä erillään toisistaan, mutta useimmiten oppiminen on sekoitus kaikkia edellä mainittuja. Kokemuksista oppimista tapahtuu lähes kaiken toiminnan yhteydessä. Kokemuksista oppimiselle asetetut tavoitteet eivät yleensä ole kovin täsmällisiä, mutta oppiminen voi olla hyvin tehokasta. (Tuomisto 1998, 32–33, 39.) Reissaajien asettamia epätasällisempiä oppimistavoitteita ovat esimerkiksi elämäkokemuksen kartuttaminen ja itsestä oppiminen.

Informaalinen oppiminen voi olla myös hyvin tietoista ja tavoitteellista, niin sanottua itseohjattua oppimista. Kysymys voi olla jopa itsenäisistä oppimisprojekteista. Itseohjattuun oppimiseen liittyy yksilön peruskiinnostuneisuus ja avoimuus uusia kokemuksia kohtaan, taipumus ajatella itsenäisesti ja omaperäisesti sekä yksilön halu ymmärtää ja hallita ajankohtaisia haasteita. Itsenäisissä oppimisprojekteissa yksilö pyrkii tietoisesti ja tavoitteellisesti kehittämään itseään. (Tuomisto 1998, 39–41.) Voidaan puhua myös itsekasvatuksesta. Sivonen (2006, 270) on määritellyt väitöstutkimuksessaan itsekasvatuksen olevan elinikäinen prosessi, jossa itseohjautuva ihminen on itsensä kasvattaja ja toisaalta kasvatettava kulttuurisissa ja sosiaalisissa yhteyksissään. Itsekasvatuksen tavoitteet liittyvät ihmisenä kasvamiseen, tietämiseen ja toimimiseen.

Aineiston reissaajat oppivat asioita enemmän ja vähemmän tavoitteellisesti ja varsinkin Jaakko ja Kaspero asettivat reissusta oppimiselleen tavoitteita. Myös Elisa pyrki melko tavoitteellisesti oppimaan kieltä ja kulttuuria. Kasperin kohdalla tämä oli selkeintä hänen tavoitteessaan matkustaa Euroopassa ilman rahaa. Hän halusi oppia muun muassa rahan merkityksestä ihmisille. Jaakko asetti itselleen ennen matkojaan teemat, joihin hän erityisesti kiinnittää huomiota kyseisellä reissulla; yhdelle matkalle hän asetteli niitä näin:

Missioihin taipuvana penään itseltäni kuitenkin seuraavia asioita havainnoitavaksi tulevan matkan aikana:

- 1. Tarkkaile Euroopan maiden omia kulttuurisia piirteitä (edes pintaraapaisten). Kärjistettynä: onko Eurooppa monikulttuurinen aarreaitta vai lattapäistynyt monimarketti?*
- 2. Hahmota oma kansallinen/kansaton identiteettisi Euroopassa.*
- 3. Löydä Kajaaneja. Henkisiä ja/tai fyysisiä. Jos löydät, jää aloillesi pidemmäksi toviksi.*

Suurin osa informaalista oppimisesta tapahtuu spontaanisti muiden toimintojen sivutuotteena niin, ettei yksilö välttämättä edes tiedosta oppimista. Kyseessä on tiedostamaton piilo-oppiminen, josta työelämän kontekstissa puhutaan myös hiljaisen tiedon kertymisestä. Tällainen implisiittinen

oppiminen voi kuitenkin myöhemmin tulla yksilön tietoisuuteen etenkin reflektion avulla. (Tuomisto 1998, 32–33, 39, 50.) Jarvis (2007, 140) nimittää tällaista arkipäiväistä piilo-oppimista satunnaisoppimiseksi (*incidental learning*). Hän on havainnut, että ihmisten on tavallisesti vaikea erottaa oppimiskokemuksia elämästään, minkä hän näkee kuvastavan sitä, että satunnaisoppimista tapahtuu paljon, mutta se on usein tiedostamatonta ja huomiota vaille jäävää. Satunnaisoppiminen on usein muiden aktiviteettien sivutuote, mutta toisaalta, yksilöt sitoutuvat paljon myös itseohjautuvaan oppimiseen. Jarvisen mukaan termi elinikäinen oppiminen (kasvatuksen lisänä tai sijaan) viittaa juuri siihen oppimisprosessin yksilöllisyyteen, jossa yksilö ottaa itse vastuuta ja ohjaa itse omaa oppimistaan. (mt., 140–142.)

Informaalinen oppiminen ei ole aina välttämättä positiivista, sillä ympäristössämme on tarjolla monia oppimisprosesseja, jotka voivat olla negatiivisia, jopa tuhoavia ja vaarallisia. (Säljö 2004, 25.) Negatiiviset oppimisprosessit ovat kuitenkin peräisin samasta kyvystä luoda ja jakaa tietoa, kuin ne, joita pidetään positiivisina (Säljö 2004, 26). Esimerkiksi matkailijan ennakkoluulot muita ihmisiä ja kansoja kohtaan voivat kaikkoamisen sijaan vahvistua, matkailija voi oppia paikallisväestölle ja kohteen luonnolle haitallisia käytäntöjä tai matka voi tarjota mahdollisuuksia, jotka eivät johda positiiviseen kehitykseen (Falk, Ballantyne, Packer & Benckendorff 2012, 918). Toisaalta, esimerkiksi stereotyyppien vahvistumista voi ennaltaehkäistä se, että kohteessa vietetään hieman pidempi aika ja pyritään tutustumaan ihmisiin aidosti.

Informaalisessa oppimisessa on olennaista jatkuva itsereflektio, jolloin oppiminen voi johtaa käytännöllisten arkipäivän taitojen oppimisen lisäksi myös syvällisempään oppimiseen (Tuomisto 1998, 51). Reflektion merkitys on reissussa oppimiselle siis ensisijaisen tärkeä (Pearce & Forster 2007, 1287.) ja kirjoittaminen, esimerkiksi matkablogin muodossa, on parhaimmillaan juurikin tällaista oppimista tukevaa reflektointia, sillä tärkein kokemuksen reflektoinnin ja tulkinnan tapa on muotoilla se sanoiksi (Jarvis 2004, 100). Koska informaaliset oppimiskokemukset eivät välttämättä ole helposti kielellistettävissä (Jarvis 2007, 140) ja niiden voi olettaa ilmenevän ikään kuin rivien välistä, soveltuu tutkimuksesta riippumattomien kokemusten kuvausten käyttö aineistona hyvin informaalisesta oppimisen tutkimiseen.

4.1.3. Sosiokulttuurinen näkökulma oppimiseen

Sosiokulttuurisessa oppimisteoriassa oppiminen näyttäytyy kontekstiinsa yhteydessä olevana, yhteisöllisenä toimintana ja aikuisen oppimisen keskeisimmäksi piirteeksi osoittautuvat oppimisen ympäristöt ja yhteisöt. Teoria perustuu sosiokonstruktivistiseen oppimiskäsitykseen, joka edustaa oppimisen tutkimuksen valtavirtaa. Sen mukaan tieto ei siirry oppijalle sellaisenaan, vaan oppija

itse rakentaa ja tulkitsee tietoa sekä antaa sille merkityksiä omasta taustastaan käsin. Oppiminen ei kuitenkaan rajoitu yksilön pään sisälle, vaan se on tavallisesti sosiaalisesti hajautettua. Oppimisprosesseihin liittyy kiinteästi myös yhteisön ja kulttuurin jäseneksi sosiaalistuminen. (Valleala 2007, 56, 59, 80.)

Sosiokulttuurisessa näkökulmassa oppimiseen keskeiseksi nousee se, kuinka ihmiset omaksuvat erilaisia kulttuurisia toimintoja, kuinka he kehittyvät niihin osallistumisen seurauksena ja kuinka he käyttävät hyväksi kulttuurin tarjoamia fyysisiä ja kognitiivisia välineitä. Näkökulmassa on keskeistä vuorovaikutus yksilön ja yhteisön välillä ja se, miten yhteisöllinen tieto välittyy yksilölle ja mitä yhteisöllisiä tietoja ja taitoja yksilö oppii. Oppimista tapahtuu yksilöllisellä ja yhteisöllisellä tasolla ja oppimiseen vaikuttaa historiallinen aika, kulttuuri, teknologia ja sosiaalinen ympäristö. Oppiminen ja kehitys tapahtuvat erilaisten kulttuuristen ja yhteiskunnallisten ehtojen puitteissa ja oppimisen tavat ovat riippuvaisia sosiaalisesta ympäristöstä (Säljö 2004, 11–12, 16–18, 233.) Esimerkiksi kun internetin aikakautena tieto on lähes jatkuvasti saatavilla, ei ole syytä asioiden ulkoa opetteluun ja tiedonhakutaidot ja erilaiset lukutaidot korostuvat.

Sosiokulttuurisessa näkökulmassa korostuu toiminnan tilannesidonnaisuus. Vaikka oppimisessa on kyse myös tietojen, valmiuksien ja ymmärryksen lisääntymisestä, olennaista on sen oppiminen, mitkä tiedot, taidot ja valmiudet ovat kussakin tilanteessa olennaisia. Sosiaalinen vuorovaikutus on keskeistä oppimisessa ja kehittämisessä, sillä vuorovaikutuksen välityksellä tullaan osalliseksi niistä ajattelu- ja toimintatavoista, jotka kussakin tilanteessa ja ympäristössä ovat merkittäviä. Vuorovaikutus ja luonnollinen keskustelu on merkittävin inhimillinen oppimisympäristö ja kieli tärkein väline. Tieto ja osaaminen on siis aina jossain määrin sosiokulttuurisessa kontekstissa, sen sijaan, että ne sijoittuisivat täysin yksilöön. Ihmiset toimivat toimintajärjestelmien puitteissa älyllisten, diskursiivisten ja fyysisten välineiden avulla. Sosiokulttuurinen konteksti on siten osa ihmisen toimintaa ja tärkeä resurssi yksilön luodessa käsitystä siitä, kuinka kulloisessakin tilanteessa tulee käyttäytyä tai tarkastella tehtävää. (Säljö 2004, 142, 151–152, 233–234.)

Kysymys ei ole siitä, että kaikki oppiminen ja kehittyminen tulisi yksilön ulkoapäin tai että yksilöt tuottaisivat mekaanisesti uudelleen sen, mikä sijaitsee heidän sosiokulttuurisessa ympäristössään. Yksilöt ovat aktiivisesti tuottamassa, luomassa ja uudistamassa sosiaalisia käytäntöjä. (Säljö 2004, 233–234.) Ympäröivä yhteiskunta vaikuttaa yksilöön ja nämä yksilössä tapahtuvat muutokset vaikuttavat puolestaan ympäröivään yhteiskuntaan. Tämä voidaan nähdä kehämäisenä suhtena, jossa yksilö ja ympäröivä yhteiskunta tai koko maailma vaikuttavat toisiinsa. (Jarvis 2004, 83.) Reissaajan sosiokulttuurinen konteksti muodostuu muista ihmisistä, jotka ovat reissussa läsnä fyysisesti tai virtuaalisesti. Esimerkiksi yhteistä reissausasiantuntemusta luodaan verkossa keskustelupalstoilla ja blogeissa.

4.2. REISSUSSA TAPAHTUVA OPPIMINEN

Tässä tutkimuksessa reissussa tapahtuvaa oppiminen nähdään siis osana elinikäistä oppimisprosessia, sen todetaan edustavan informaalista oppimista ja oppimisen ympäristönä nähdään aina vaikuttavan sosiokulttuurinen konteksti.

Falk ym. (2012) ovat tutkineet oppimisen ja matkailun suhdetta ja todenneet, että matkaillessa oppiminen tulisi nähdä osana loppumattomasti jatkuvaa prosessia, eikä keskittyä oppimistuloksiin. Reissun tapahtumat saattavat saada aikaan oppimisprosessien käynnistymistä, mutta oppiminen ei ole yksittäinen tapahtuma. Prosessit ovat käynnissä jo ennen matkaa, jolloin reissu ja sen aikaiset kokemukset ovat vain yksi tekijä oppimisessa ja kehittämisessä. Falk kumppaneineen korostaa oppimisen kumulatiivista luonnetta; siihen vaikuttavat niin oppijan menneisyys kuin tulevaisuuskin. Oppiminen on myös hyvin yksilöllinen prosessi; yksilöt oppivat eri tavoin ja oppimistulokset ovat hyvin erilaisia. (mt., 910–919.)

Falk ym. (2012, 916) käsitteellistävät matkailijan oppimisen tietämykseen, käytännön taitoihin ja käytännön viisauteen. Tietämys viittaa yleisten ja kontekstista riippumattomien asioiden, kuten vaikkapa faktatietojen, oppimiseen. Käytännön taidot liittyvät tekemiseen ja käytännön viisaus tiedon soveltamiseen kulloiseenkin tilanteeseen, sitä että toimitaan tilanteen edellyttämällä tavalla. Käytännön viisauteen sisältyy oman toiminnan reflektointi. Taitojen ja tietojen erottaminen ei ole helppoa ja niiden kehittyminen on aina sidoksissa läheisesti toisiinsa. Kunkin osa-alueen oppiminen voi olla aktiivista tai passiivista, (Falk ym. 2012, 917) toisin sanoen tavoitteetonta tai tavoitteellista.

Seuraavaan taulukkoon 1. olen yhteenvedon koonnut Falkin (ym. 2012, 917) käsitteellistystä mukaillen erilaiset reissussa tapahtuvat oppimisen muodot esimerkkeineen. Sosiokulttuurisen kontekstin merkitys oppimiselle sekä aktiivisen ja passiivisen tulkitseminen tavoitteelliseksi ja tavoitteettomaksi ovat omia sovellutuksiani. Reissaajan oppiminen nähdään siis tavoitteellisesta, tavoitteettomasta ja toisaalta sosiokulttuurisen kontekstin muovaamasta oppimisesta muodostuvana, jossa yksilön tietämys, käytännön taidot ja käytännön viisaus kehittyvät.

Taulukko 1. Reissaajan oppiminen.

	Aktiivinen eli tavoitteellinen oppiminen	Passiivinen eli tavoitteeton oppiminen	Sosiokulttuurisen kontekstin, esim. reissaajayhteisön tai vieraan kulttuurin anti oppimiselle
Tietämys	Tarkoituksellinen tiedonhaku esim. matkakohteesta, sen lainsäädännöstä, kulttuurista ja historiasta	Opitaan tietoa sitä hakematta ja sattumalta; törmätään faktoihin vaikkapa museossa	Esim. tiedonhaku ja tietämyksen kasvaminen reissaajafoorumeita ja blogeja lueskellessa tai ihmisten kanssa keskusteltaessa.
Käytännön taidot	Tavoitteellinen uuden taidon oppiminen, esim. matkakohteen kielen opiskelu tai sukeltamisen opettelu	Yleisten taitojen kehittyminen muun toiminnan lomassa, esim. kieli- ja viestintätaitojen (verbaalisten ja nonverbaalisten) kehittyminen	Esim. vinkit pakkaamiseen, edullisten lentojen metsästämiseen, lentokentillä nukkumiseen jne. tai erilaisten taitojen, esim. kielitaitojen karttumisen matkaajien ja paikallisen väestön kanssa keskusteltaessa.
Käytännön viisaus	Aktiivinen pyrkimys hyvään elämään ja oikein toimimiseen, esim. haetaan aktiivisesti tietoa siitä, kuinka toimia eettisesti	Elämäkokemuksen kertyminen kohdatessa erilaisia asioita	Reissaajaideologiaan sisäänrakennettu ajatus kulttuureista oppimisesta ja erilaisuuden kunnioittamisesta sekä perspektiivin kasvaminen erilaisuutta, erilaisia kulttuureja, arvoja ja tapoja havainnoidessa.

5. MITÄ JÄÄ REPPUUN?

Ajatus siitä, että matkalla opitaan tai että matkailu kehittää ei ole mitenkään uusi. Matkailun historian alusta alkaen matkalle on lähdetty ennen kaikkea oppimaan ja lämpimässä ilmastossa pelkästään rentoutumiseen keskittyvä lomailu on uudempi ilmiö. Jo 1500-luvulla on esiintynyt niin sanottua *Grand tour* -matkailua, alun perin stereotyyppisesti englantilaisen yläluokan nuorten miesten pitkäkestoista oppimismatkailua, jossa keskeistä oli matkalla oppiminen ja sivistyminen. (Kostiainen ym. 2004, 49–50.)

Pearcen ja Fosterin (2007, 1285) mukaan reissaamista koskevissa tutkimuksissa tavallisesti on tarkasteltu muun muassa sitä, kuinka reissaajat rakentavat ja kuvaavat kokemuksiaan ja millaisia henkilökohtaisia merkityksiä ja seuraamuksia kokemuksilla on. Aikaisemmassa tutkimuksessa on oltu paljon kiinnostuneita reissaajien identiteetistä sekä kulutuskäyttäytymisestä. Uudemmissa tutkimuksissa taas on herännyt kiinnostus reissaajien yleisten taitojen ja henkilökohtaisten kompetenssien kehittymistä kohtaan. (Pearce & Foster 2007, 1285.) Myös tässä tutkimuksessa oltiin kiinnostuneita siitä, millaisia yleisiä taitoja ja valmiuksia sekä ylläpitämiä valmiuksia reissatessa on mahdollista kehittää.

Seuraavissa alaluvuissa esittelen näkökulmat, joiden kautta reissaajien kehittämiä taitoja ja valmiuksia tarkasteltiin ja joista ammennettiin teoreettisia aineksia tässä tutkimuksessa muodostuvaan reissussa oppimisen malliin. Näkökulmina olivat erityisesti Pearcen ja Fosterin (2007) muodostama yleisten taitojen malli sekä Koehnin ja Rosenauin (2010) transnationaalien kompetenssien malli.

5.1. YLEISIÄ TAITOJA JA VALMIUKSIA

Pearce ja Foster (2007) ovat tutkineet reissaajien oppimista yleisten taitojen ja henkilökohtaisten kompetenssien kehittymisen näkökulmasta. Tutkimuksessa tarkasteltiin reissaajien omien tarinoiden kautta sitä, millaisia yleisiä taitoja he kokevat kehittäneensä matkaillessaan. Yleisillä taidoilla he tarkoittavat taitoja, kykyjä ja tietämystä, joita tarvitaan toimiessa informaatioyhteiskunnassa toimiessa. Tällaisia ovat muun muassa ongelmanratkaisutaidot, ajanhallintataidot, oppimistaidot, argumentaatiotaidot, taloudellisten resurssien hallintataidot ja ylipäätään monet taidot, joita tarvitaan oppiessa ja työskennellessä tehokkaasti. Erilaiset matkajien itsensä tärkeänä pitämät kyvyt kehittyivät joskus kohtuullisesti, joskus suurestikin matkailukokemusten kautta. Reissaajien omat motivaatiot vaikuttivat siihen, mitä opittiin. He

pohtivat myös asetelmassaan erilaisten matkaillessa hankittujen taitojen relevanssia työelämäntaitoina. (Pearce & Forster 2007, 1285–1986.)

Tutkimuksen ensimmäisessä osassa tarkasteltiin yleisten taitojen kehitystä internetissä julkaistujen matkapäiväkirjojen kautta muodostaen lopulta mallin yleisistä taidoista, joita matkalla opitaan. Implisiittisiä ja eksplisiittisiä kuvauksia oppimisesta tarkasteltiin 95 matkakertomuksesta. Matkakertomuksista paikannettiin kehittymistä kahdeksalla osa-alueella: ajattelu- ja ongelmanratkaisutaidoissa, sosiaalisissa taidoissa, tiedonhallintataidoissa, oppimistaidoissa, joustavuudessa ja sopeutumiskyvyssä, sosiaalisessa ja kulttuurisessa tietoisuudessa, resurssien hallintataidoissa sekä yksilöllisissä ominaisuuksissa. (Pearce & Foster 2007, 1289–1290.)

Kehittyneitä ajattelu- ja ongelmanratkaisutaitoja olivat muun muassa ongelmien tunnistaminen ja ratkaiseminen, päätösten tekeminen, ennakointi sekä tavoitteellinen suunnittelu. Lisäksi nähtiin kriittisen ajattelun kehittymistä, eli erilaisten näkökantojen analysointia ja arviointia sekä kykyä perustella selkeästi ja loogisesti argumentteja. Ajattelutaitoihin läheisesti liittyen kehittyi myös erilaiset tiedon- ja resurssienhallintataidot sekä oppimistaidot. Tiedonhallintataidoista havaittiin, että reissaajat oppivat käyttämään erilaisia tietolähteitä, hankkimaan, analysoimaan ja arvioimaan tietoa sekä käyttämään tietotekniikkaa tehokkaammin. Tiedonhankinta osoitti kykyä ja halukkuutta oppia. Hallittavia resursseja olivat aika, raha ja muut resurssit, kuten esimerkiksi tarvikkeet ja palvelut. (mt., 1289.)

Kehittyneitä sosiaalisia taitoja olivat muun muassa kielitaidot, erilaisten ihmisten seurassa olemisen luontevasti, kommunikointi tehokkaasti erilaisissa tilanteissa, neuvottelu- ja suostuttelutaidot, ihmissuhteiden ylläpitäminen ja luominen, yhteistyötaidot sekä yhteiseen toimintaan osallistuminen ja organisoiminen. Matkalla näytti kehittyvän myös niin sanottu sosiaalinen ja kulttuurinen tietoisuus eli kasvava tietoisuus ja ymmärrys liittyen erilaisuuteen sekä erilaisiin ihmisiin, kulttuureihin, tapoihin ja näkökulmiin. Tietämyksen kasvaessa reissaajat alkoivat pohtia oman toimintansa ja päätöstensä eettisiä ja sosiaalisia vaikutuksia. Reissukokemukset näyttivät johtavan myös yksilön kehitykseen, jolloin ominaisuudet kuten itsenäisyys, suvaitsevaisuus, kärsivällisyys ja vastuullisuus kehittyivät tai ainakin joutuivat haastetuksi. (mt., 1289.) Osa-alueet ovat kuvattuna Pearcen ja Fosterin jaottelun mukaisesti taulukossa 2.

Taulukko 2. Reissaajien kehittämien taitojen ja valmiuksien osa-alueet (Pearce & Foster 2007, 1289–1290).

Ajattelu- ja ongelmanratkaisutaidot	<ul style="list-style-type: none"> - Ongelmien tunnistaminen ja ratkaiseminen - Päätösten tekeminen - Kriittinen ajattelu - Ennakointi ja tavoitteellinen suunnittelu
Sosiaaliset taidot	<ul style="list-style-type: none"> - Kielitaidot - Tehokas kommunikaatio - Tiimityöskentely; yhteisen toiminnan organisointi ja koordinointi - Suostuttelu ja neuvottelu - Ihmissuhdetaidot ja muiden ymmärtäminen - Oleminen luontevasti erilaisten ihmisten seurassa - Suhteiden luominen ja ylläpitäminen
Tiedonhallintataidot	<ul style="list-style-type: none"> - Erilaisten tietolähteiden käyttö ja tulkinta - Tietotekniikkataidot
Oppimistaidot	<ul style="list-style-type: none"> - Itsenäinen ja itseohjautuva oppiminen - Halu ja kyky oppia
Sopeutuvaisuus ja joustavuus	<ul style="list-style-type: none"> - Sopeutuminen kielellisesti, kulttuurisesti ja sosiaalisesti totutusta erilaiseen ympäristöön - Muutoksen, paineen, stressin ja tunteiden käsittely
Sosiaalinen ja kulttuurinen tietoisuus	<ul style="list-style-type: none"> - Oman toiminnan refleктоiminen ja eettinen pohdinta - Tietoisuus ja ymmärrys liittyen erilaisiin ihmisiin, kulttuureihin ja tapoihin - Kyky ja halukkuus osallistua paikalliseen arkeen - Yleinen tietämys; mm. maantiede, historia, politiikka - Avoimuus uusille ajatuksille ja näkökulmille
Resurssien hallinta	<ul style="list-style-type: none"> - Ajanhallinta - Taloudellisten resurssien hallinta - Muiden resurssien hallinta
Yksilölliset ominaisuudet	<ul style="list-style-type: none"> - Itsevarmuus ja itsenäisyys - Itsearviointi - Kärsivällisyys ja sinnikkyys - Suvaitsevaisuus - Vastuullisuus ja ajattelevaisuus - Asioiden mittasuhteiden näkeminen

Tutkimuksen toisessa, tilastollisessa osassa pyrittiin löytämään reissaajien välisiä ja reissaamismotivaatioiden eroja lähestymällä 400 reissaajaa ensimmäisen vaiheen malliin perustuvalla kyselylomakkeella Australiassa. Tarkoituksena oli saada selville, onko reissaajien keskuudessa erilaisia ryhmiä reissaamisen motiivien suhteen ja sen suhteen, millaisia asioita pidettiin tärkeänä. Faktoriansalyysin avulla syntyi 4 erilaista tyyppiä; jännityksenhakuiset ja ulkoisesti motivoituvat reissaajat, itsensä kehittämiseen suuntautuneet reissaajat, sosiaaliseen osallistumiseen suuntautuvat reissaajat sekä vakavamieliset reissaajat. Jännityksenhakuiset reissaajat kehittivät yleisiä taitojaan vähiten ja heille oli tärkeintä rentoutuminen, seikkaileminen ja pako normaalista arjesta. Itsensä kehittämiseen suuntautuvat reissaajat kehittivät eniten muun muassa itsenäisyyttään ja itsetuntemustaan. Sosiaaliseen kanssakäymiseen keskittyvät reissaajat näyttivät oppivan yleisiä taitoja laajimmin ja kehittivät muun muassa tunteiden käsittelykykyään, yhteistyötaitojaan ja ihmissuhdetaitojaan. Viimeinen tyyppi oli vähiten kiinnostunut muista ihmisistä ja kehitti erityisesti suunnittelu- ja ennakoititaitojaan ja kielitaitojaan. (Pearce & Foster 2007, 1290–1296.)

Ensimmäisessä vaiheessa syntyneitä jaottelua käytettiin tässä tutkimuksessa analyysirungon rakentamisen tukena. Aineistoa luettiin jaottelun asioita silmällä pitäen ja niiden mukaan aineistoa merkatien. Jaottelua pidettiin kuitenkin ikään kuin esiyymmärryksenä, jota aineiston annettiin täydentää. Elisan, Ilonan, Anteron, Kasperin ja Jaakon tarinoista olikin paikannettavissa pitkälti samantyyppisiä asioita kuin Pearcen ja Fosterin löydöksissä. Tarkasteluun yhdistettiin lisäksi ylirajaisien valmiuksien näkökulma.

5.2. KULTTUURIENVÄLISIÄ JA YLIRAJAISIA VALMIUKSIA

On sanottu, että kulttuurinen ja kulttuurienvälinen osaaminen on jotain, mitä jokainen nykyisessä monikulttuurisessa yhteiskunnassa elävä tarvitsee, niin työelämässä kuin vapaa-ajallakin (Jokikokko 2005, 90). Kansainvälisessä vuorovaikutuksessa opittuihin taitoihin ja valmiuksiin on otettu useita erilaisia käsitteellisiä lähestymistapoja ja puhutaan muun muassa kulttuurienvälisestä osaamisesta (esim. Jokikokko 2005), monikulttuurisesta osaamisesta ja transnationaaleista kompetensseista (esim. Koehn & Rosenau 2002 ja 2010). Vaikka mallien painopisteet ja perspektiivit vaihtelevat, viitataan kaikilla näillä käsitteillä kykyyn kohdata positiivisesti kulttuurista erilaisuutta (Jokikokko 2005, 90). Tässä tutkimuksessa peilaan reissaajien kehittämiä valmiuksia erityisesti Koehnin ja Rosenauin malliin, käyttäen kuitenkin transnationaalien kompetenssien sijaan termiä ylirajaiset valmiudet. Ylirajaisuuteen päädyin jo aiemmin ja valmiuksia pidän kompetensseja paremmin kuvaavana ilmauksena, koska näen, että ylirajaiset valmiudet eivät ole universaaleja yksilön ominaisuuksia, vaan aktivoituvat tilanteisesti ja kontekstuaalisesti.

Koehn ja Rosenau (2010) kuvaavat teoriassaan ylijärjät kompetenssia, joka koostuu viidestä osa-alueesta: analyyttisestä, emotionaalisesta, luovasta, viestinnällisestä ja toiminnallisesta. Kompetenssit ovat yksilöllisiä ja kattavat muun muassa älyllisen uteliaisuuden, reflektiiviset kyvyt, tekniset taidot, maalaisjärjen ja kokemuksellisen viisauden. Ne ovat muuttuvia, aina suhteellisia ja kontekstiin sidottuja. Nämä kyvyt ilmaistaan (tai ei ilmaista) inhimillisissä kohtaamisissa ja roolisuorituksissa. Tähän mikrotason vuorovaikutukseen vaikuttaa ja sitä muovaavat makrotason globaalit, alueelliset ja paikalliset voimat. (mt., 2, 8-9, 16.)

Analyttisessä kompetenssissa on kyse kyvystä relevantin yleisen ja kontekstispesifin tiedon etsimisestä, valikoimisesta, organisoimisesta, tulkinnasta, arvioimisesta ja soveltamisesta. Kyseessä on siis tiedonhankinnan hallitsemisesta ja kasvavasta tietoisuudesta. *Emotionaalinen kompetenssi* viittaa kykyyn olla utelias ja avoin erilaisille kulttuurisille vaikutteille ja ylijärjät kokemuksille sekä osoittaa kiinnostusta ja kunnioitusta erilaisuutta kohtaan. Kompetenssiin liittyy myös kyky hallita erilaisuudesta johtuvaa ahdistusta ja turhautumista. Myös sanattomien emotionaalisten viestien tulkinta, empaattisuus ja myötätuntoisuus sekä omien identiteettien hallinta ja tunnistaminen ovat osa emotionaalista kompetenssia. (Koehn & Rosenau 2010, 9–12.)

Viestinnällinen kompetenssi koostuu muun muassa kielitaidoista ja halusta käyttää kielitaitoaan, tulkintäyttöaidosta ja nonverbaalien viestien tulkinnasta. Siihen liittyy myös rennosti ja spontaanisti toimiminen ylijärjät tilanteissa sekä mahdollinen virheiden korjaaminen vuorovaikutuksen pulmien kohdalla. *Luova kompetenssi* liittyy kykyyn ennustaa ja hyväksikäyttää erilaisten ryhmien perspektiivien tuomia synergiaetuja kollektiivisessa ja ylijärjät ongelmanratkaisussa. *Funktionaalinen tai toiminnallinen kompetenssi* viittaa kykyyn soveltaa muita kompetensseja ja kehittää ja ylläpitää niiden avulla positiivisia suhteita ylijärjät tilanteissa. (Koehn & Rosenau 2010, 13–15) Reissaajien kertomuksista voitiin nähdä ainakin analyyttisen, emotionaalisen ja viestinnällisen kompetenssin kehittymistä. Kompetenssit on tiivistetty alla olevaan taulukkoon 3.

Taulukko 3. Ylirajaisen kompetenssin dimensiot (Koehn & Rosenau 2010, 8-15).

Analyttinen kompetenssi	<ul style="list-style-type: none"> - Relevantin tiedon hankinta ja hallitseminen - Suhteellisen ymmärryksen muodostaminen muita yksilöitä ja kulttuureja sekä heidän keskeisiä uskomuksiaan, arvojaan ja käytäntöjään.
Emotionaalinen kompetenssi	<ul style="list-style-type: none"> - Uteliaisuus ja kiinnostus muiden perinteitä, kokemuksia ja uskomuksia kohtaan - Kunnioitus ja avoimuus erilaisuutta kohtaan - Empaattisuus, myötätuntoisuus ja oman kulttuurin merkityksen ymmärtäminen
Viestinnällinen kompetenssi	<ul style="list-style-type: none"> - Kommunikointi ja vuorovaikutus eri kielillä, nonverbaalisti sekä tulkkia käyttäen - Väärinkäsitysten välttäminen ja selvittäminen
Luova kompetenssi	<ul style="list-style-type: none"> - Eri osapuolia tyydyttävien vaihtoehtoisten näkökulmien ja vaihtoehtojen visiointi - Mahdollisuuksien ja synergiaetujen näkeminen kollektiivisessa ja ylirajaisessa ongelmanratkaisussa
Toiminnallinen kompetenssi	<ul style="list-style-type: none"> - Muiden kompetenssien soveltaminen ylirajaisissa tilanteissa - Positiivisen vuorovaikutuksen ylläpitäminen - Kyky käyttää joustavasti ja tilannekohtaisesti erilaisia toimintatapoja - Kyky ongelmien ja konfliktien ratkomiseen

Kompetenssien sisällöt avautuvat lisää kun niitä peilataan tässä tutkimuksessa havaittuun kehittymiseen.

5.3. REISSUSSA TAPAHTUNUT KEHITYS

Tässä luvussa esitän reissaajien kehittymisen yhdistäen kahdessa edellä esitetystä näkökulmassa olleita taitoja ja valmiuksia. Tämän tutkimuksen perusteella keskeisimpiä reissaajien kehittämiä yleisten taitojen ja yllirajaisen valmiuksien osa-alueita ovat erilaiset käytännön suunnittelu-, tiedonhallinta- ja organisointitaidot, viestintä- ja vuorovaikutusvalmiudet, sosiaalinen ja kulttuurinen tietoisuus sekä itsetuntemus ja perspektiivi omaan elämään. Osa-alueet näyttävät kehittyvän sekä tavoitteettomasti että tavoitteellisesti.

5.3.1. "Matkantaitto on kasa käytäntöjä, ei abstraktioita"

Kuten Jaakko otsikossa olevassa toteamuksessaan kuvaa, reissaaminen vaatii organisointia, suunnittelua, resurssien hallintaa ja ongelmaratkaisua. Näin ollen reissatessa nämä valmiudet kehittyvät, suunnitteluvaiheesta lähtien. Pearce ja Foster (2007) näkivät reissaajien kehittävän monenlaisia ajattelu- ja ongelmanratkaisu-, tiedonhallinta- ja resurssienhallintataitoja. Tällaisia olivat ongelmien tunnistaminen ja ratkaiseminen, päätösten tekeminen, kriittinen ajattelu, ennakoiva ajattelu ja tavoitteellinen suunnittelu. Tiedonhallintataitoja olivat erilaisten tietolähteiden käyttö, tulkinta ja arvioiminen sekä tietotekniikkataidot. Lisäksi reissaajat oppivat suunnitellessaan ja reissatessaan hallitsemaan taloudellisia ja materiaalisia resursseja sekä aikaa. (mt. 1289–1290.) Blogiaineistossa kuvattiin paljon matkan organisoimiseen liittyvää valmistelua, suunnittelua, ennakoimista, ongelmanratkaisua ja resurssien hallintaa.

Koska reissaajat organisoivat matkansa itsenäisesti, vaatii matkan valmistelu monenlaisten asioiden huomioon ottamista ja ennakoimista sekä monenlaisten resurssien hallintaa. Reissun suunnittelu on ikään kuin projekti, jota varten täytyy tehdä budjetti ja tehdä monenmoisia käytännön järjestelyjä. Täytyy ottaa esimerkiksi selvää tarvittavista vakuutuksista, rokotuksista, valuutoista, viisumeista sekä ratkaista mitä tekee omaisuudelleen kotimaassa. Mitä pidemmäksi aikaa on lähdössä pois, sitä enemmän järjesteltävää on. Esimerkiksi viideksi kuukaudeksi matkaan lähtevä Kaspero kokee, että

Tehtävällistat viime viikkoina ovat olleet jokseenkin tuskastuttavan pitkiä. Päivittäin on saanut hermoilla, että kaikki asiat tulisivat hoidetuiksi ajallaan.

Matkasuunnitelmiin vaikuttavat muun muassa mahdolliset levottomuudet kohteissa, viisumiasiat sekä erilaiset muut säädökset ja rajoitukset, kuten esimerkiksi se, että useisiin maihin mentäessä

on oltava myös lippu maasta poistumiseen, jotta ylipäättään pääsee maahan. Jo heti matkan suunnitteluvaiheessa tulee siis vastaan asioita, joita ei tulisi oppineeksi, ellei matkustaisi.

Keskusteluja ihmisten kanssa, erinäisten matkablogien ja keskustelufoorumien lukemista, käytännön asioiden kanssa tuskailua – ja tiukkoja päätöksiä. (Kasper)

Lähden syyskuussa Kuubaan. -- Opiskelen parhaillaan espanjaa ja intoilen siitä. --- Kuubaa käsittelevää kirjallisuutta on liki repullinen. (Jaakko)

Reissaajat kertovat kuinka he käyttävät monipuolisesti erilaisia tietolähteitä tiedonhankinnassa. Richardsin ja Wilsonin mukaan (2004b, 22) varsinaisten matkaoppaiden käyttö vähenee sitä mukaa kun matkailukokemusta tulee lisää. Tarinoista löytyy mainintoja tieto- ja kaunokirjallisuudesta, virallisista verkkosivuista, keskustelupalstoista, muista blogeista sekä muiden reissaajien kanssa käydyistä keskusteluista. Tietoa ja vinkkejä haetaan esimerkiksi siitä, mitä kannattaa ottaa mukaan, millaisia rokotteita tarvitaan, millainen vakuutus kannattaa ottaa, kuinka paljon rahaa kannattaa varata ja kuinka varaudutaan siihen, että tavarat katoavat tai varastetaan.

Reissaajayhteisön hyväksikäyttäminen suunnittelussa on nähtävissä esimerkiksi pakkaamisen suunnittelussa. On tavallista, että matkablogeissa käsitellään pakkaamista hyvin yksityiskohtaisesti. Tämä kuvastaa toisaalta sitä, että tietyt asiat on suunniteltava melko tarkkaan, toisaalta sitä, että pakkaaminen asia, johon haetaan vinkkejä muilta ja pakkauslistan aukikirjoittaminen blogiin auttaa muita reissaajia. Keskeistä reissaajan pakkaamisessa on, että mukaan pakattavat asiat ovat olennaisen tarpeellisia ja mielellään kevyitä. Repun pienuuden tavoittelu on tavallaan oma ongelmanratkaisupelinsä, johon haetaan ratkaisuja kokeneemmilta.

Mikään ei ole ikävämpää kuin liian suuresta tavaramäärästä huolehtiminen, ja matkan varrelta voi kuitenkin aina ostaa sen, mitä sattuu tarvitsemaan. (Kasper)

Listoista on nähtävissä se, että pakkaaminen on kehittynyt ja hiottu sosiaalisesti juurikin keskustelupalstojen ja muun vinkkien jakamisen kautta. Esimerkiksi ilmastointiteippiä, taskulamppua tai korvatulppia ei välttämättä tulisi mieleen pakata, mutta ne ovat silti mukana useimmissa pakkauslistoissa. Kun lähdetään paria viikkoa pidemmälle matkalle, täytyy varautua monenlaisiin tilanteisiin ja matkatavaralistaa täytyy suunnitella tarkemmin.

Koska meillä ei ole selkeätä matkasuunnitelmaa on täytynyt myös mieltä tarvittavaa varustusta. Tässä reissun tähän mennessä hommattua varustetta (mitä muistan): rahavyö, ohutta narua, leatherman, pieni peili, pari munalukkoa, töpseliadapteri joka sopii kaikkialle maailmaan, hyttysverkko, riippumatto, vedenpuhdistustabletteja, --. (Antero)

Koska reissaaminen on tavallisesti budjettimatkailua, kehittää suunnittelu taloudellisten resurssien hallintaa. Esimerkiksi Jaakko kuvaa hyvin tarkasti matkansa kuluja (rokotukset, vakuutukset, junaliput jne.) jakaakseen syntynyttä tietämystään muiden matkaa suunnittelevien kanssa. Hän on laskenut itselleen tarkan päiväbudjetin, mikä onkin olennaisen tärkeää pitkällä matkalla, jolloin rahojen riittäminen on suunniteltava.

5.3.2. "Nyt on hyvää aikaa opetella enemmänkin tätä kieltä"

Reissaaminen saa aikaan erilaisten viestintä- ja vuorovaikutustaitojen ja -valmiuksien kehitystä, sillä reissaaja on usein täysin totutusta erilaisessa sosiaalisessa kontekstissa ja jatkuvassa vuorovaikutuksessa erilaisten ihmisten kanssa. Myös Pearce ja Foster (2007) totesivat reissaajien kehittävän sosiaalisia taitojaan. He listasivat tällaisiksi matkailijoiden kehittämiksi sosiaalisiksi taidoiksi esimerkiksi kielitaidot, suhteiden luomisen ja ylläpitämisen, tehokkaan kommunikaation erilaisten ihmisten kanssa, tiimityöskentelyn ja yhteisen toiminnan organisoiminen, neuvottelutaidot sekä olemisen luontevasti erilaisten ihmisten seurassa (mt.,1289). Tässä tutkimuksessa reissaajat näyttivät kehittävän ainakin kielitaitojaan, nonverbaalisia viestintätaitojaan, neuvottelutaitojaan, yhteistyötaitojaan ja oppivat olemaan luontevasti erilaisten ihmisten seurassa.

Kenties keskeisin viestintä- ja vuorovaikutusvalmius yllärajoissa konteksteissa on kielitaito. Kielitaidot sekä halu käyttää kielitaitoaan ovat Koehnin ja Rosenau (2010) viestinnällisen kompetenssin olennainen osa, sillä nämä taidot mahdollistavat muiden kompetenssien toteuttamista. (Koehn & Rosenau 2010, 13–14.) Tämän tutkimuksen reissaajat kehittivät erilaisia kielitaitojaan sekä tavoitteellisesti opiskellen että tavoitteettomasti tilanteissa. Englanninkielitaito kehittyi eniten huomaamatta, sillä sen avulla kommunikoidaan ensisijaisesti etenkin muiden reissaajien kanssa. Mikäli matkassa ollaan yksin, englanti on jatkuvassa käytössä, kuten käy ilmi Jaakon kuvauksesta hänen kohdatessa yllättäen suomalaisia:

Hetkeen en tajunnut mitään. Aivoni kyllä rekisteröivät liikehdintää, mutta suuni ei osannut päättää, puhuako englantia vai suomea, joten onnistuin muutaman sekunnin ajan päästämään kurkustani ainoastaan jukkavirtasmaista korinaa, kunnes osasin nyrjäyttää aivoni puhumaan kieltä, jota en ollut puhunut liki kuukauteen. Suomea oli kummallista puhua ja välistä – jos ei nyt ihan sanoja tarvinnut hakea – pisti mielteliääksi automatisoituneen englannin edessä.

Reissaajat tulevat tavallisesti toimeen pääasiassa englannin kielellä, mutta kaikki tämän tutkimuksen reissaajat osoittivat kiinnostusta myös paikallisia kieliä kohtaan ja halusivat oppia niitä ainakin vähän. Elisa on motivoitunut oppimaan Ghanassa paikallista twin kieltä ja vaikuttaa oppivan sitä nopeaa tahtia. Myös pienemmät annokset paikallisia kieliä innostavat reissaajia. Esimerkiksi Antero innostuu indonesian kielestä pienen paikallisen antaman opetuksen jälkeen:

Nyt ainakin mä osaa asioida kaupassa paikallisten kielellä, tosi mahtavaa!!!! Indonesian kieli on vielä yllättävänkin helppo meille suomalaisille, koska sanat lausutaan lähes samoin kuten kirjoitetaankin. Indonesiassa on mun käsityksen mukaan jotain ziljoona eri kieltä, mutta on se nyt kiva oppia edes yhtä niistä. Nyt on hyvää aikaa opetella enemmänkin tätä kieltä, muhun ainaki puri hirveä himo opetella.

Eräs avain yhteisymmärryksen ja yhteisen maaperän rakentamiseksi on käyttäytyminen, joka viestittää kiinnostusta sekä erilaisuuden tiedostamista ja ymmärtämistä. Yhteisymmärryksen rakentaminen ei edellytä välttämättä jaettua arvomaailmaa tai poista mahdollisuutta erilaisten mielipiteiden ilmaisuun tai edes toisten näkökulmien kriittiseen arviointiin. Olennainen osa ylirajaisten suhteiden rakentamista on halu kohdella vastapuolia samanarvoisina ja halu nähdä vaivaa toisten osapuolten kieleen ja kulttuuriin tutustumisessa. Positiivisten suhteiden ja vuorovaikutuksen saavuttaminen on lähtökohtaisen arvokasta ylirajaisessa toiminnassa, sillä kulttuurienvälisissä kohtaamisissa yleinen hyväntahtoisuus, kunnioitus ja kiinnostuksen osoitus luo toimijaan luottamusta, jonka myötä myös mahdolliset virheet jätetään huomiotta ja annetaan anteeksi. (Koehn & Rosenau 2010, 15.) Ilona on monien muiden reissaajien tapaan huomannut, mikä merkitys positiivisen vuorovaikutuksen syntyyn on sillä, kun osaa hieman paikallista kieltä:

Tie vietnamilaisen sydämeen käy yhteisen kielen kautta. Kun osaa heidän kielellään tervehtiä, kiittää, kertoa nimensä, ikänsä, kotomaansa niin on päässyt tekemään edes jonkinlaisen hyvän ensivaikutelman.

Jaakko alkoi opiskella espanjankieltä ennen Kuuban ja Dominikaanisen tasavallan matkaansa ja oppiikin sitä jonkun verran, mikä osoittautui hyödyksi lukuisissa tilanteissa, englantia taitamattomien ihmisten kanssa kommunikoidessa. Elekieli on silti ensisijaisen tärkeä sillä,

Kun kieltä ei taida, joutuu käyttämään mielikuvitustaan sekä nonverbaalista viestintää yllin kyllin. Ja joka päivä oppii jotain uutta. -- [J]oudun käyttämään päntiönään elekieltä ja horjuvaa espanjan kykyäni vuoronperään. Toisaalta kielen osaamattomuus on rasite, toisaalta olen viehättynyt tästä seikkailun elementistä rajusti. Harvoin sitä nimittäin pääsee vierailemaan paikkaan, jossa on kertakaikkiaan pakko yrittää kommunikoida jollain muulla tavalla kuin verbaalisesti. Aivot raksuttelee vastauksia, kädet tekevät eleitä, ynnäilen muutaman sanan tai palikkalauseen espanjaksi ja hymyilen. Toimii, poikkeuksetta.

Ylirajaisesti taitavat viestijät osaavat myös tulkita nonverbaalisia viestejä, kuten kasvonilmeitä, eleitä, tilan ja kehon käyttöä sekä muita nonverbaaleja vihjeitä. Taitavat toimijat reagoivat tilanteisiin rennosti, spontaanisti ja tilanteenmukaisesti, tulkiten vastapuolen käytöksen nonverbaaleja viestejä ja koodeja. Virheiden sattuessa toimijat havaitsevat epäsovivasta käytöksestä viestivät signaalit ja korjaavat tilannetta sen mukaisesti. (Koehn & Rosenau 2010, 14.) Tilanteita, joissa nonverbaali viestintä ja elekieli osoittautuivat ainoaksi mahdollisuudeksi kommunikoida kun yhteistä kieltä ei ollut, tuli vastaan kaikille aineiston reissaajille. Elisan kerronta antaa esimerkin siitä, miten positiivisen kommunikaation ylläpitäminen on ensisijaista, yhteisen kielen puuttumisesta huolimatta:

Meidan kanssamme samaan vaunuun istui pian paikallinen pariskunta ja hetkea myöhemmin kaksi arabinaista pienen pojan ja tytön kanssa. Jokusen ohi viilettäneen pellon jalkeen hymymme kohtasivat naiden kahden naisen kanssa ja sitten alkoikin eloisa keskustelu rullata. Naiset puhuivat arabiaa ja ranskaa, me taas englantia ja hyyyyvin vahan ranskaa (ja ihan pikkipikkiriikkisen arabiaa). Ongelmia ei kuitenkaan juuri ollut: salamat valkkyivät yhteiskuvia otettaessa ja kielimuurin sattuessa tilanne kuitattiin yhdessä suureen aaneen nauramalla.

Ylipäätään oleminen luontevasti erilaisten ihmisten kanssa ja esimerkiksi valmiudet pintapuoliseen jutusteluun, small talkiin, näyttäisivät vahvistuvan reissatessa. Kuten viestimisessä yleensäkin, myös ylirajaisessa viestimisessä kyky kuunnella ja ymmärtää toista on olennaista. Kuuntelemalla on mahdollista havaita tilannekohtaisia ylirajaisia sääntöjä ja viestejä. Olennainen on siis myös

kyky heittäytyä merkitykselliseen yllirajaiseen dialogiin, joka tukee molemminpuolista ymmärretyksi tulemistä. Eritaustaisten kommunikaatiotyylit voivat erota toisistaan huomattavasti, joten tarvitaan kykyjä, joilla vältetään ja ratkaistaan väärinkäsityksiä ja ylläpidetään positiivisia vuorovaikutussuhteita. (Koehn & Rosenau 2010, 14.)

Pearcen ja Fosterin (2007) tutkimuksessa havaittiin reissaajien oppivan suostuttelemaan ja neuvottelemaan käyttäen loogisia ja rationaalisia argumentteja toisten vakuuttamiseksi arvostaen kuitenkin samalla muiden näkemyksiä. Reissaajat joutuvat sovittamaan toimintaansa yhteen muiden kanssa suunnitellessaan matkoja, retkiä ja tekemisiä muiden kanssa. Silloin kun kiinnostuksen kohteet ovat erilaiset, vaaditaan neuvottelua ja yhteensovittamista, jolloin reissaajat kehittävät tiimityöskentelytaitojaan ja neuvottelutaitojaan. Jos matkaan lähdetään yhdessä jonkun kanssa, tämä alkaa jo ennen matkaa, mutta usein suunnitelmat ovat joustavia ja seuraavista liikkeistä neuvotellaan pitkin matkaa. Joskus erilaiset intressit voivat johtaa myös hetkellisesti tai kokonaan eriteille lähtemiseen, kuten kävi esimerkiksi Ilonalle. Neuvottelutaitoja ja tehokasta kommunikaatiota opitaan myös tinkimistilanteista, jotka liittyvät monissa maissa kaikkeen kaupankäyntiin. Reissaajat kuvaavatkin kehittyneensä taitaviksi tinkijöiksi. Kyvyt havaita toimivia yllirajaisia vuorovaikutusstrategioita sekä erilaisia tilanteiden riskejä ja hyötyjä ja toisaalta oppia aiemmista epäonnistumisista ja onnistumisista ovat myös osa analyttistä kompetenssia (Koehn & Rosenau 2010, 11).

5.3.3. ”Tahto ottaa selvää kohdemaan tavoista, kulttuurista, lukea historiaa ja ymmärtää paikalliset olosuhteet”

Kun reissaajat hakevat tietoa ja oppivat omakohtaisesti kokemalla kulttuureista, erimaiden tilanteista ja erilaisista tavoista tarkastella maailmaa, heidän maailman moninaisuutta koskeva ymmärryksensä ja tietoisuutensa kasvaa ja heistä tulee sosiaalisesti ja kulttuurisesti tietoisempia. Myös Pearce ja Foster (2007) havaitsivat reissaajien matkakertomuksista sosiaalisen ja kulttuurisen tietoisuuden kehittymistä. Kertomuksissa oli oman toiminnan reflektointia ja eettistä pohdintaa ja reissaajat ymmärsivät entistä paremmin toimintansa ja päätöstensä sosiaaliset ja kulttuuriset vaikutukset. Reissaajien yleinen tietämys muun muassa maantiedosta, politiikasta ja kulttuureista lisääntyi ja ymmärrys ja kunnioitus erilaisia ihmisiä, kulttuureja, näkökulmia ja toimintatapoja kohtaan lisääntyi. (mt., 1289–1290.)

Tämän tutkimuksen reissaajat perehtyivät kohdemaidensa kulttuuriin, historiaan ja poliittiseen tilanteeseen aina ainakin jonkin verran. Kertomuksissa oli faktatietoja, omakohtaisia kokemuksia ja erilaisia pohdintoja maiden tilanteista. Kirjoittajat kertoilivat oppimiaan asioita matkakokemustensa

lomassa joskus jopa lähdeviitteiden kera ja erityisesti Jaakon ja Kasperin tiedonhankinta vaikutti hyvin syvälliseltä. Kaikissa kertomuksissa osoitettiin kuitenkin ennen kaikkea halua ja kiinnostusta oppia ja ymmärtää. Kyky ja halu oppia itsenäisesti ja itseohjautuvasti oli myös Pearcen ja Fosterin (mt.) tutkimustuloksissa. Jaakon kerronnasta voikin päätellä, ettei oppiminen tapahdu välttämättä ilman omaa vaivannäköä:

[K]ulttuuriin tutustumiseen tarvitsen tahtoa ja rohkeutta. Tämä tahto ja rohkeus ei tarkoita muuta kuin pienten askelien ottamista, sillä niistä ne suuremmat virrat ovat syntyäkseen. Tahto ottaa selvää kohdemaan tavoista, kulttuurista, lukea historiaa ja ymmärtää paikalliset olosuhteet. Rohkeus opiskella kieltä, käyttää sitä aina kuin mahdollista. Pieniä juttuja, perusjuttuja, mutta tärkeitä kuin mitkä.

Tutkiminen, reflektointi ja informaation muuntaminen käyttökelpoiseksi ymmärrykseksi, järkeilyksi ja toiminnaksi on osa ylitajaisesta analyyttistä kompetenssia. Siinä keskeisimpänä tavoitteena on luotettavan tiedonhankinnan hallitseminen. Analyyttiseen kompetenssiin liittyy kyky prosessiin, jossa luodaan suhteellisen kokonainen ymmärrys muiden yksilöiden, ryhmien ja yhteisöjen keskeisistä uskomuksista, arvoista, käytännöistä ja paradokseista. Tämän ymmärryksen kautta kyetään muodostamaan kulttuurisesti oikeita attribuutioita yksilöiden välisestä käyttäytymisestä. Kyky käsittää ja saada ote tuntemattomista olosuhteista ja toiminnoista on ylitajaisessa vuorovaikutuksessa välttämätöntä. (Koehn & Rosenau 2010, 9–10.) Lisäämällä tietämystään ympäröivästä kulttuurista ja siihen vaikuttaneista tekijöistä näyttäytyy erilaisuus ymmärrettävämpänä ja on sen ympäröimänä myös helpompi olla. Esimerkiksi Ilona huomaa Vietnamin käyttäytymiskoodistoa, jonka mukaan ihmisten odotetaan toimivan:

-- on tullut taas uusia oppeja, joita noudattaa ruokapöydässä. Kun kippistetään itseä vanhemman ihmisen kanssa niin oman lasin reuna tuli osua vanhemman henkilön lasin alareunaan ja jos on samanikäinen niin voi kilauttaa lasit samalle tasolle.

Opettelemalla pieniä, kulttuuria kunnioittavia tapoja itekin, voi reissaaja pitää yllä positiivista vuorovaikutusta. Toista kulttuuria tarkastelemalla voidaan myös löytää yhtäläisyyksiä ja samankaltaisuutta kaikissa ihmisissä, kuten Kasperin huomaa majoituessaan jaavalaisen paikallisen luona:

On hämmentävää huomata, että muslimiperheen arki ei juuri eroa kristityn perheen arjesta. Siinä missä toisessa mennään silloin tällöin

kirkkoon, toisessa pistäytytään moskeijassa. Toisessa kirjahyllystä löytyy koraani ja toisessa raamattu. Molemmissa vietetään yhdessä aikaa perheen kanssa. Tehdään töitä ja hoidetaan kotityöt. Rakastetaan ja yritetään ylläpitää toivoa rauhallisesta maailmasta.

Ihmisten erilaisuudesta ja kulttuureista opitaan väistämättä lukemattomia pieniä asioita, mutta usein reissaaja havahtuu myös isompiin eroihin, jolloin kehitetään osaltaan yllämainittuja kompetensseja. Siihen liittyy myös poliittinen ja eettinen tietoisuus sekä kyky hahmottaa globalisaation ja lokalisaation taustalla olevia taloudellisia, poliittisia, teknisiä, historiallisia ja kulttuurisia voimia. Niinpä kyky yhdistää ja vertailla muiden olosuhteita omiinsa on osa analyttistä kompetenssia. (Koehn & Rosenau 2010, 10–11.) Reissaajat kiinnittivät huomiota esimerkiksi prostituutioon, korruptioon ja veronkiertoon. Esimerkiksi Jaakko päätyi pohdinnassaan siihen, että ilmiöt kuten kerjääminen ja turistihujaukset johtuvat muun muassa maan yleisestä köyhyydestä ja ihmisten epätoivoisuudesta. Pohtiessaan veroja kiertäviä taksikuskeja ja sikarikauppiaita hän toteaa, etteivät asiat useinkaan ole mustavalkoisesti hyviä tai pahoja, eikä matkailijankaan ole helppo toimia yksiselitteisesti oikein:

Näitä sikarikauppiaita on täällä pilvin pimein. -- Valtion sikaripuodissa laatikollinen maksaa turistillekin mannaa, joten pimeät markkinat ovat valtavat. -- [M]ieluummin sitä syyttää rahojaan suoraan ihmisille kuin valtiolle. -- Toisaalta voimme taas väittää tämän synnyttävän eskaloituvaa kuilua hyväosaisemman väestönosan ja huonotuloisemman väestönosan välille, mutta valitse siinä sitten kahdesta pahasta se pienempi. Tätä on Kuuba. Päivästä toiseen elämistä ja selviämistä monille.

Jaakko kokee vielä ravistelevamman kokemuksen kun hän katselee kuubalaisen miehen kanssa merelle ja kysyy siellä hohkavista valoista. Paikallinen kertoo niiden merkitsevän valtion rajaa ja kertoo siitä, mitä raja hänelle merkitsee.

Paikallinen: "It is a no go. We no go USA. We no go Finlandia, Europe. We no go anywhere." Paikallinen katsoo merelle. Minäkin katson. Enkä enää tiedä, mitä sanoa. -- Ja sitten se iski minuun. Se, mitä olin odottanutkin ja mikä iskee jossain vaiheessa liki jokaiseen länsimaiseen reppumatkaajaan: häpeä. Häpeä siitä, että on vauras ja vapaa. Häpeä siitä, ettei osaa paikallisten kieltä kuin auttavasti, ja sekin on enimmäkseen kaupankäynnin kieltä. Häpeä siitä, ettei pysty auttamaan.

Yleisvaltainen häpeä olla maassa turistina käyttäen paikallisten kuukausiansion verran päivässä pelkkään majoitukseen, syöden länsimaisittain halvalla mutta kuubalaisittain erittäin tyyriisti ja tietäen ison osan rahoistani päätyvän valtion vaan ei köyhien kansalaisten kassaan. Kaikki lopulta johtaa kysymykseen: mikä oikeus minun on olla täällä? -- Näitä pohdiskellessa sitä ihminen kaikesti saa sitä paljon kaipaamaansa perspektiiviä. Tiedän seuraavaa: olen tarkkailija, vierailija, oppija vieraassa kulttuurissa. En voi vaikuttaa asioihin, eikä se minun tehtäväni olekaan.

Reissukokemukset voivat siis havahduttaa suomalaisen maailman eriarvoisuuteen. Erityisesti Pohjoismaissa syntyneet ja kasvaneet eivät ole joutuneet viimeisten sukupolvien aikana kokemaan esimerkiksi suuria koko kansaa koskevia kriisitilanteita tai vakavaa eriarvoisuutta, joten tiedostusvälineiden tuoma viesti muualta voi tuntua kaukaiselta. Sota, nälänhätä, luonnonkatastrofit, sairaudet ja yleinen köyhyys vallitsevat kuitenkin suuressa osassa maailmaa ja näitä joutuu kohtaamaan mitä todennäköisimmin matkatessaan kehittyviin maihin. (Frisk & Tulkki 2005, 59.) Harva matkaaja, joka poistuu turisticalueilta, pystyy olemaan huomaamatta esimerkiksi köyhyyden vaikutuksia ihmisiin. Erot saattavat joskus olla silmiinpistäviä jopa maiden rajalla, kuten Ilona huomasi siirtyessään Vietnamista Kambodzhaan:

Uskomatonta miten heti rajan ylitettäessä tunnelma muuttui. Maan köyhyys oli heti nähtävissä. Ne hökkelikylät ja paljasjalkaiset takkutukkaiset lapset teiden varsilla. Mentiin bussin kanssa autolautalla joen ylitse ja lautalla oli myös paikallisia lapsia, jotka koputtelivat ikkunoihin kerjäten ruokaa. Kaupunkiin kun saavuttiin melko myöhään illalla, niin jalkakäytävillä oli nukkumassa muutamia äitejä lapsineen.

5.3.4. "Ulkoiseen maailmaan tutustuminen on pakottanut minut tutustumaan sisäiseen maailmaani"

Lähden elämässäni matkoille oman maailmani hahmottamista varten, ulkoiseen maailmaan tutustumisen lisäksi. Matkustaminen antaa aina uutta ulottuvuutta, ja voi auttaa avartamaan ajattelua monella tasolla, jos sen vain antaa tehdä niin.

Noin kirjoittaa matkailun motiiveistaan Kasperin, Richardsin ja Wilsonin (2004a, 6) mukaan on tavallista, että reissaajat näkevät matkustamisensa itsensä kehittämisen muotona, jossa he oppivat itsestään, omasta yhteiskunnastaan ja muista kulttuureista. Gmelch (1997) havaitsi amerikkalaisten opiskelijoiden matkailua koskevassa tutkimuksessaan, että ulkomaan matkat kehittivät nuorten aikuisten itseluottamusta, sopeutumiskykyä sekä kykyä selviytyä yllättävistä tilanteista. Pearce ja Foster (2007, 1290) havaitsivat reissaajien kehittävän monenlaisia henkilökohtaisia ominaisuuksia, kuten itsevarmuuttaan, kykyään motivoida itseään, itsearviointitaitojaan, kärsivällisyyttään, suvaitsevaisuuttaan, vastuullisuuttaan, sinnikkyyttään, ajattelevaisuuttaan sekä tietynlaista perspektiiviä ja asioiden asettamista mittasuhteisiin. Tämän tutkimuksen blogiaineisto tuki jossain määrin Pearcen ja Fosterin tuloksia. Tässä tutkimuksessa korostui etenkin itsetuntemuksen ja itseluottamuksen kehittyminen, sopeutumiskyvyn ja tunteiden käsittelyvalmiuksien kehittyminen sekä perspektiivin saaminen omaan elämään.

Itsetuntemuksen kehittyminen on kenties keskeisin yksilön ominaisuus, joka reissatessa kehittyy. Se on myös monelle reissaajalle suoranaista tavoitteenä. Reissaajat tulevat entisestä tietoisemmaksi omasta ajattelutavastaan, omista arvoistaan ja ylipäätään siitä, millaisia he ovat. Kasperin kokee, että matkustamisen myötä hänen tarkastelukulmansa ovat laajentuneet:

Ulkoiseen maailmaan tutustuminen on pakottanut minut tutustumaan sisäiseen maailmaani. Kun huomaa, että asian kuin asian voi nähdä kahdesta tai useammasta perspektiivistä, voi alkaa ymmärtää, että ei ole oikeaa perspektiiviä. On vain lukemattomia näkökulmia. On yhtä monta tapaa nähdä ulkoinen maailma kuin on sisäisiä maailmoja, eläviä olentoja.-- Koska sieltä mielestäni kaikki löytyy: sinun sisimmästäsi. Tärkeimmät kamppailut käydään siellä. Tärkeimmät matkat taivalletaan siellä. Ulkoisessa maailmassa matkaaminen, lukeminen ja ihmisten kuuntelu voi toimia kaikelle sille vain ärsykkeenä. Kukaan ei voi matkustaa puolestasi. Kukaan ei voi löytää totuutta itsensä ulkopuolelta.

Yksi emotionaalisen kompetenssin alue on kyky hallita useita identiteettejä ja se, että yksilö tiedostaa, että sekä hän itse että muut voivat identifioitua tilanteisesti monenlaisiin yhteisöihin, kuten kansallisvaltioon, maailmankansalaisuuteen, etnisyyteen tai kansallisuuteen, uskontoon, sukupuoleen, ammattiin tai organisaatioon. Ylirajaisissa suhteissa on harvinaista, ellei jollei jopa mahdotonta esittää itsensä vain yhdellä johdonmukaisella tavalla. Tämä ei tosin liity ainoastaan ylirajaisiin suhteisiin, vaan sosiaaliseen elämään yleensä. Se, mikä identiteeteistä on kulloinkin päällimmäisenä, vaihtelee tilanteen, ajankohdan ja seuran mukana. (Koehn ja Rosenau 2010, 12.) Reissatessa saattaa korostua erityisesti antituristinen reissaajaidentiteetti ja toisaalta kansallinen

suomalaisen identiteetti. Varsinkin Jaakko kiinnitti suomalaisuuteensa paljon huomiota vertaillaan maita ja kaupunkeja Suomeen. Voidaankin nähdä, että tämänkaltaiset huomiot vahvistavat identiteettejä ja itsetuntemusta.

Myös matkakertomusten kautta rakennetaan identiteettejä. Niiden avulla jaetaan ja tehdään ymmärrettäväksi kokemuksia, luodaan luottamusta ja ylläpidetään ryhmiä. Kertomusten avulla rakennetaan vastausta kysymykseen kuka minä olen (Hyvärinen 2006, 1). Kertomusten avulla kokemukset ja tapahtumat voivat tulla ymmärrettäviksi, muistettaviksi ja jaettaviksi. (Syrjälä 2001, 208.) Matkailija luo identiteettiään matkustamalla ja liittämällä matkailun osaksi omaa elämänkertaansa. Kertomalla muille matkoista ja koetuista asioista kerrotaan samalla myös omasta identiteetistä, omista valinnoista ja siitä, millaisia ollaan, tai halutaan olla. (Kyyrä 2008, 7.) Tarinoissa rakennetaan itseä, tehdään selontekoja, otetaan kantaa, kritisoidaan, tehdään asioita ymmärrettäväksi ja asemoidaan itseä ja muita (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Organisoimme siis muistojamme narratiivien kautta, jolloin niistä syntyy tarinoita itsestämme (Jarvis 2007, 14).

Reissaaminen näytti kehittävän myös yksilöiden itseluottamusta ja jämäkkyyttä pitää puoliaan. Reissaajat pohtivat sitä, kuinka matkaan lähtö vaatii rohkeutta ja heittäytymistä. Kaikki kokemukset eivät ole positiivisia ja on tavallista, että eri vaiheissa matkaa koetaan myös negatiivisia tunteita, kuten pelkoa ja ahdistusta. Erityisen tavallisia on kokea niitä ennen pitkää matkaa, sillä lähtö on hyppy tuntemattomaan. Pelkojaan ja niistä ylipääsemistä pohtivat jossain määrin kaikki blogikirjoittajat. Antero ja Kasperri kuvaavat tunnelmiaan ennen lähtöä näin:

Kaikenmaailman kauhuskenaariot pyörii pääkopassa ja matka on jopa alkanut hieman pelottaankin. Kai tästä, täytyy yrittää olla viilipyttynä ja funtsia vaan niitä tulevia matkan iloisia asioita. (Antero)

Ei kauaakaan lennon varaamisen jälkeen alkoivat nousta aika voimakkaatkin tunteet pintaan. Epävarmuutta, pelkoa, ahdistusta. Mitä itse asiassa olen tekemässä? Tuntematon aiheuttaa pelkoa. Jokunen tovi asian kanssa painiskellessa olo kuitenkin taas helpotti. (Kasperri)

Pitkälle matkalle lähtö ei ole siis helposti tehty, toisaalta suurten käytännön valmisteluiden vuoksi, toisaalta siksi, että kyseessä on henkinen kynnys ja luopuminen tutusta ja turvallisesta. Se vaatii rohkeutta ja uskallusta hypätä tuntemattomaan.

Se valinnan, päätöksen tekeminen onkin yksi suurimpia esteitä, jotka täytyy ylittää, ennen kuin elämässään voi saada muutoksen aikaan. Mitä suurempi muutos, sitä vaikeampi päätös. -- Tiettyjen päätösten tekeminen voi siis olla todella vaikeaa. Minullakin olisi monta huonoa tekosyytä jättää tekemättä tämä juttu jonka todella syvällisesti haluan tehdä. (Kasper)

Tälle matkalle lähtö ei ollut todellakaan sellanen asia jonka olisin tehnyt helpoimman kautta tai siitä mistä aita on matalin. Mulla oli/on Suomessa kaikki. Mahtava perhe, älyttömän ihania ystäviä, hyvä asunto jota pystyin sanomaan kodiksi. (Antero)

Koska reissussa on selvittävä ja hoidettava hankaliakin tilanteita yksin ja toisaalta se, että on ylipäättään tehnyt rohkean ratkaisun hypätä tuntemattomaan, vahvistavat mahdollisesti yksilön itseluottamusta. Ylirajainen itseluottamus, eli luottaminen omaan toimintakykyyn erilaisissa ylirajaisissa tilanteissa, kehittyy tavallisesti vain sinnikkyydellä. Ylirajaisesti itseensä luottavainen on oppinut, että kykenee tekemään asioita onnistuen niissä ja vielä tärkeämmin selviytymään epäonnistuessaan. Luottamus sallii yksilön ottaa riskejä ja etsiä yhä vaativampia haasteita. (Koehn & Rosenau 2010, 12.) Reissaajien kerronnassa oli havaittavissa tietynlaista itseluottamuksen ja jämäkyyden lisääntymistä. Esimerkiksi erilaiset huijausyrietykset tunnistettiin muutaman opettavaisen kokemuksen jälkeen paremmin ja toisaalta osattiin vaatia asianmukaista kohtelua. Esimerkiksi Elisa yllättää itsensäkin kun ei suostu maksamaan rajavartijan vaatimaa ylimääräistä maksua, vaan vaatii jämäkästi saada keskustella asiasta virkailijan esimiehen kanssa. Hän toteaaakin tapausta reflektoidessaan:

En tiedä, mitä minulle on tapahtunut, mutta jotakin henkistä vahvistumista ja kovuutta on tullut tiedostamattani hankittua.

Monenlaiset vaativat ja totutusta erilaiset kokemukset haastavat reissaajien kärsivällisyyttä, joustavuutta, sopeutumiskykyä ja stressin ja paineiden sietokykyä. Vieraan kulttuurien mukainen käyttäytyminen voi tuntua epämukavalta ja esimerkiksi erot keskusteluetäisyydessä tai äänen voimakkuudessa voivat aiheuttaa hämmennystä. Vieraan kulttuurin normien ymmärtäminen ja erityisesti niiden mukaan käyttäytyminen on vaikeaa, sillä ihminen toimii vaistomaisesti sisäistämiensä arvojen ja käyttäytymissäntöjen mukaisesti. Se, mikä on hyväksyttyä ja tavoiteltavaa toisessa kulttuurissa, saattaa olla laitonta tai ainakin moraalisesti arveluttavaa toisessa. (Frisk & Tulkki 2005, 7.) Toisaalta erilaiset fyysiset olot voivat olla yhtälailla niitä, joihin

sopeutuminen ottaa aikansa. Blogikirjoituksissa kuvattiin sekä fyysisiin, että sosiaalisiin ja kulttuurisiin oloihin sopeutumista.

Ensimmäisen viikon aikana ajattelin, että jos näistä viikoista selviän kunnialla, niin tiedän, että pystyn mihin vaan. Tänään meidän kylpyhuoneessa oli sammakko, joka epätoivoisesti yritti loikkia seiniä pitkin. Ensimmäisellä viikolla säikyin kasvimaalla olevia rupisia konnia, mutta nyt pyydystin sammakon käsiini ja vein nurmikolle loikkimaan. Vietnam opettaa. (Ilona)

Pojat sanoivat minusta sitä, että olen kuin yksi vietnamilaisista, kun paikallisten kanssa jutellessa kysyn ensimmäisinä asioina iän, siviilisäädyn, lasten lukumäärän ja toisinaan myös palkan. -- Hyvin sitä tuntuu sopeutuneensa Kaakkois-Aasiaan, kun nykyään syö aamiaiseksi mielummin nuudeli-liha-keiton kuin sämpylän. (Ilona)

Pearce ja Foster (2007) havaitsivat reissaajien kehittävän kykyään sopeutua kielellisesti, kulttuurisesti ja sosiaalisesti totutusta erilaiseen ympäristöön ja sitä myöden kehittävän käsitellä erilaisia negatiivisiakin tunteita. Reissaajat kehittivät siis tältä osin emotionaalista ylijäistä kompetenssiaan, johon liittyy se, että yksilö hallitsee sinnikkäästi erilaisiin kokemuksiin liittyvää ahdistusta ja turhautumista ja suhtautuu haasteisiin jopa intohimoisesti. (Koehn & Rosenau 2010, 11.) Kasperin pohdinta kuvastaa sitä, että matkustaminen haastavampiin kohteisiin on osaltaan oman sopeutumiskyvyn haastamista:

Ehkä kuitenkin tärkein syy itselleni Intiaan lähtemiseksi on sen haasteellisuus ja kiehtovuus. Intia tuntuisi siis hyvältä paikalta kokea jotakin aivan erilaista kuin mihin on tottunut. -- harva Intiaan kuitenkaan lähtisi jos haluaisi mahdollisimman helpon ja mukavan reissun.

Asiat eivät mene aina suunnitelmien mukaan ja valitettavan montaa matkaajaa vaivaa erilaisista bakteeri- ja viruskannoista johtuvat sairastumiset. Blogikirjoituksissa kuvattiin vakaviakin sairastumisia, joihin kuitenkin suhtauduttiin positiivisesti ja joustavasti, kuten esimerkiksi vakavimmin sairastuneet Elisa ja Antero:

Hassua, miten rauhallisesti ja rennosti sitä ottaa, vaikka sairaalassa pitääkin ravata koko ajan. Tarkoiton siis sitä, että äiti, isä ja ystävät, kaikki rakkaat, ovat suhteellisen monen mailin päässä ja minä olen

kuitenkin ns. yksin täällä "pimeässä ja vaarallisessa Afrikassa", josta minua niin kovasti ennen lähtöäni varoiteltiin. (Elisa)

[Antero]setä on toipunut ilmeisesti kaikista perkeleistä jotka ovat vaivanneet lähes koko Toba-järvellä oloajan. Aika mahti fiilis kun voi sanoa olevansa yhen päivän edes ehjänä ja kunnossa.

Sairastumisen lisäksi myös monet positiiviset asiat ja sattumukset vaativat rentoutta ja heittäytymistä tilanteiden vietäväksi. Heittäytymistä reissaajat osoittivatkin muuttamalla suunnitelmiaan spontaanisti ja tarttumalla erilaisiin tilanteisiin, joiden jälkeen he olivat mielenkiintoista kokemusta rikkaampia. Esimerkiksi Ilona osoittaa joustavuutta ja tilanteiden mukaan heittäytymistä muuttamalla suunnitelmaansa spontaanisti:

Oma tarkoituksenihan oli jäädä vielä useammaksi yöksi kaupungin, --. Mutta niin siinä vain kävi, että sen kymmenen minuutin bussimatkan aikana venesatamasta hostellille olin päättänyt jatkaa poikien kanssa samalla yöbussilla Saigoniin.

Elisa taas päätyy pois reitiltään saadessaan matkakumppaninsa kanssa kutsun marokkolaiseen kotiin ja ellei hän heittäytyisi, jäisi hän ilman arvokasta kokemusta:

Junamatkan Marokon Tangierista Rabatiin onnistuimme ilman yhteistä kieltä kertomaan vieressämme istuville naisille, ettemme olleet vielä syöneet marokkolaista couscousia. No lopputuloksena oli, että hyppäsimme junasta noin 200km ennen Rabatia, kävelimme reilun tunnin Ksar-el-Kebirin pikkukaupungin halki kaatosateessa ja pääsimme tutustumaan marokkolaisen perheen elämään yhden illan ja yön ajaksi.

Kaspero luottaa paljon esimerkiksi Euroopassa rahattomana matkustaessaan siihen, että asiat järjestyvät ja että muut ihmiset auttavat häntä tarvittaessa. Hän kokee heittäytymisen opettaneen hänelle muun muassa ihmisten hyvyydestä:

Olen kertakaikkisen hämmästynyt siitä kuinka elämästä voi tulla ihmeellistä aikaa kun heittäytyy elämän vietäväksi ja luottaa siihen että maailmankaikkeus kannattelee ja pitää huolen. Elämästä tulee silloin niin paljon jännittävämpää, huolettomampaa, antoisampaa, energisempää, rakkaudellisempaa, syvällisempää ja yksinkertaisesti

hauskempaa, --. Yksinkertaisesti sanottuna, minulla on paljon enemmän uskoa ihmiskuntaan kuin ennen reissuun starttaamistani. Meissä on paljon hyvää.

Emotionaaliseen yllirajaiseen kompetenssiin liittyy uteliaisuus ja kyky olla jatkuvasti avoin vaihtuville kulttuurisille vaikutteille ja yllirajaisille kokemuksille. Yksilö tunnustaa, että on olemassa useita vaihtoehtoisia arvoja, jotka voivat olla yhtä hyviä, joten hän myös pitäytyy tuomitsemasta tai arvostelemasta sosio-ekonomista, etnistä, uskonnollista tai poliittista erilaisuutta. (Koehn & Rosenau 2010, 11.) Kiinnostus ja avoimuus erilaisuudelle johtaa perspektiivin saamiseen ja oman elämän arvostamiseen sekä suvaitsevaisuuteen.

Yksi parhaimmista puolista reissussaolossa on se että saa perspektiiviä omaan elämään. Jännä juttu, että joutuu tulemaan näin kauas tajutakseen, miten omat asiat on ja mitä niille haluaa tehdä. (Antero)

Kokemukset muista kulttuureista ja muunlaisista oloista antavat mittasuhteita ja johtavat siihen, että omaa elämää tarkastellaan uudella tavalla. Reissaajat kuvasivat muun muassa oppineensa arvostamaan enemmän elämää ylipäätään, suomalaista hiljaisuutta, hanavettä, puhtautta ja ruokaa.

Tuntuu, että näen synnyinseutuni nyt aivan uudessa valossa. Osaan arvostaa monia asioita, jotka olivat ennen minulle itsestäänselvyksiä. Vaikka täällä mikään ei ole muuttunut, kaikki näyttää muuttuneen, koska minä olen muuttunut. (Kasper)

5.3.5. ”Mitä kaikkea olen saanut aikaan tällä kaikella reissaamisellani?”

Reissaajat näyttivät kehittävän runsaasti erilaisia taitoja ja valmiuksia, jotka ovat sovellettavissa monenlaisiin, etenkin ylirajaisiin tilanteisiin. Yhteenvedona luvusta keskeisimmät kehittymisen osa-alueet on kuvattu taulukossa 4.

Taulukko 4. Reissaajan kehittymisen osa-alueet.

Käytännön taidot ja valmiudet	<ul style="list-style-type: none">- Organisoitokyky- Suunnitteluvalmiudet ja ennakoiva ajattelu- Resurssien hallinta (aika, raha, välineet, palvelut)- Ongelmanratkaisu ja päätöksenteko- Tiedonhaku, analysointi ja tulkinta
Yleiset ja ylirajaiset viestintä- ja vuorovaikutusvalmiudet	<ul style="list-style-type: none">- Kielitaidot- Nonverbaalinen viestintä- Neuvottelu- ja yhteistyötaidot- Positiivisen vuorovaikutuksen ylläpitäminen
Kulttuurinen ja sosiaalinen tietoisuus	<ul style="list-style-type: none">- Kiinnostus muita tapoja, näkemyksiä ja kulttuureja kohtaan, uteliaisuus ja halu oppia- Kasvava ymmärrys ja tietämys- kyky ymmärtää, kunnioittaa ja punnita erilaisia tapoja ja näkökulmia- Oman yhteisön ja kotimaan arvostaminen
Itsetuntemus ja perspektiivi	<ul style="list-style-type: none">- Itsetuntemuksen lisääntyminen ja moninaisten identiteettien hahmottaminen- Itseluottamus ja jäämäkkyys- Rohkeus- Tunteiden käsittelykyky- Joustavuus ja sopeutumiskyky- Heittäytyminen- Perspektiivi omaan elämään

6. KOTIINPALUU

6.1. YHTEENVETO

Tutkimuksessa päädyttiin aineiston matkakertomusten ja kansainvälisen tutkimustiedon perusteella siihen, että erilaisten reissaajien käyttäytymistä koskevien määritelmien sijaan, olennaisinta reissaamisessa vaikuttaisi olevan reissaajaideologiaan sidottu ajattelutapa, joka kulminoituu antiturismiin. Siinä olennaista on aito kiinnostus autenttisia kulttuureja kohtaan ja halu välttää turisteille suunnattuja palveluita, ainakin jossain määrin. Reissaamista todettiin määrittävän useimmiten myös pieni matkabudjetti, halu luoda uusia sosiaalisia suhteita, tarve kokea olevansa vapaa ja itsenäinen sekä itsenäisesti organisoidut ja pitkät reissut.

Reissaamisen aikaisena oppimiskontekstina nähtiin yksilön elämään muodostuva ylijärjellinen sosiaalinen tila. Tämä nähtiin sosiaalisena rakenteena, joka muodostuu kolmenlaisista elementeistä; reissaajasta itsestään arvoineen ja identiteetteineen, hänen kotimaastaan ja merkittävistä ihmissuhteista ja intresseistään sinne sekä kulloisestakin sijainnista ja siellä vaikuttavista ihmissuhteista ja verkostoista. Reissaajien muodostama viiteryhmä ja etenkin sen muodostuminen verkossa nähtiin yhtenä rakenteen osa-alueena.

Reissaajan oppimisen todettiin olevan osa jatkuvaa elämänlaajuista ja elinikäistä oppimisprosessia ja koska kyseessä on ei-institutionaalinen oppiminen, todettiin oppimisen olevan muodoltaan informaalista. Oppimisen todettiin olevan sidoksissa oppijan sosiokulttuuriseen kontekstiin, jollaisia reissaajan kohdalla nähtiin edustavan suomalaisen sosialisatioprosessin ja kulloisenkin ympäröivän kulttuurin lisäksi myös, etenkin verkossa oleva, reissaajayhteisön muodostama konteksti. Reissaajan oppimisen todettiin olevan sekä tavoitteellista että tavoitteetonta. Keskeisimmät reissussa oppimisen ja kehittymisen kohteet olivat erilaiset käytännön taidot ja valmiudet, kuten esimerkiksi organisointi- ja suunnittelutaidot, yleiset ja ylijärjelliset viestintä- ja vuorovaikutustaidot, sosiaalinen ja kulttuurinen tietoisuus sekä itsetuntemus ja perspektiivi omaan elämään.

6.2. TUTKIMUKSEN ARVIOINTI

Laadullisen tutkimuksen arvioinnissa on syytä pohtia tutkimuksen uskottavuutta. Uskottavuus luotettavuuden kriteerinä viittaa siihen, vastaavatko tutkijan käsitteellistykset ja tulkinat tutkittavien käsityksiä ja onko tutkimus kokonaisuutena uskottava lukijan silmissä (Eskola & Suoranta 1998, 212). Uskottavuuteen ja luotettavuuteen on pyritty noudattamalla hyvää tieteellistä käytäntöä, eli on muun muassa pyritty siihen, että noudatetaan tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta, avoimuutta raportoinnissa ja huomioidaan muut tutkijat ja heidän saavutuksensa asianmukaisesti (Tuomi & Sarajärvi 2009, 129). Tutkimus on pyritty rakentamaan johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi, jossa on lähdetty yleiseltä tasolta, käyty aineiston kautta yksilötasolla ja päädytty kussakin kokonaisuudessa käsitteelliseen kokonaisuuteen.

Laadullisen tutkimuksen objektiivisuus syntyy osaltaan tutkijan omien subjektiivisuuksiensa tunnistamisesta (Eskola & Suoranta 1998, 17). On turvallista myöntää, että tutkija väistämättä tutkimusasetelman luojana ja tulkitsijana vaikuttaa lopputulokseen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 136). Ilmiöiden lähestyminen ilman teoreettisia oletuksia, on lähes mahdotonta, sillä meillä on taipumus lähestyä tutkittavia kohteita tietyin ennakko-oletuksin, ja vaikka olisimme niistä tietoisia, ne värittävät jokaista tehtyä havaintoa (Varto 2005, 135–136). Aineistoa on pyritty lähestymään kokonaisvaltaisesti ja avoimesti välttämällä liian valikoivaa lukutapaa, pyrkien siihen, etteivät tulkinat kuvaa ainoastaan omia käsityksiäni ja ennakkoluulojani (Eskola & Suoranta 1998, 140). Siitäkin huolimatta, on väistämätöntä, että omakohtaiset kokemukseni, käsitykseni ja esiyymmärrykseni ovat kietoutuneena tulkintoihin.

Turtiaisen ja Östmanin (2009, 354) mukaan Internetin omaehtoinen kulttuurintuotanto, jota blogikirjoittaminen edustaa, on korostuneen kontekstisidonnaista, mikä edellyttää tutkijalta kentälle ominaisen moraalisaännöstön ja koodiston tunnistamista käytettäessä sisältöjä tutkimusaineistona. Tutkijan on sitä helpompi tulkita kentän erityispiirteitä, mitä tutumpi se hänelle henkilökohtaisesti on. Toisaalta se, että tutkijalla on kentältä sisäpiiritietoa tai ennakko-oletuksia ei ole pelkästään positiivista. On tietoisesti pyrittävä olemaan ensin tutkija ja vasta sitten kentän edustaja. (mt., 350–351.) Kokeneisuuteni matkablogien lukijana ja kirjoittajana on siis ollut tutkimuksen luotettavuuden kannalta sekä positiivinen että negatiivinen asia. Olen kenties kyennyt tulkitsemaan sellaista, mitä kenttää tuntematon ei olisi ehkä havainnut, mutta toisaalta riskinä on, että olen tuonut liikaa omaa esiyymmärrystäni tulkintaan. Kuitenkin laadullisessa tutkimuksessa väistämätöntä on, että samasta aineistosta voidaan löytää erilaisia merkityksiä ja tehdä erilaisia tulkintoja. Kyse ei ole mielivaltaisuudesta, vaan on syytä tunnustaa, että laadullisessa tutkimuksessa on aina mukana tutkijan subjektiviteettia. Tulkintakysymykset nojaavat aina jonkinlaiseen esiyymmärrykseen. (Moilanen & Rähä 2007, 52.)

Tutkimuksen puolueettomuutta parantaa se, että pyritään ymmärtämään ja kuulemaan tiedonantajia itseään ilman, että suodatetaan kertomuksia tutkijan oman kehyksen läpi (Tuomi & Sarajärvi 2009, 135). Aineiston tulkinnessa on pyritty kunnioittamaan kirjoittajia ja huolehtimaan siitä, että heidän äänensä kuuluu mahdollisimman totuudenmukaisesti. Tätä on taattu muun muassa suorilla lainauksilla, tuoden ilmi sen, mistä johtopäätökset on tehty. Raportoinnissa on noudatettu rehellisyyttä ja aineistossa ilmenneet tai ilmenemättä jääneet asiat on kuvattu totuudenmukaisesti.

Aineiston koko oli suunniteltua pienempi, sillä tavoitteenani oli löytää 6-8 aineistoksi soveltuvaa matkablogia. Sopivien blogien löytäminen oli kuitenkin haasteellista ja jouduin jopa vaihtamaan yhden blogin kesken työskentelyni huomattuani että aiemmin valitsemani ei ollutkaan soveltuva. Aineiston valikoituminen harkinnanvaraisesti oli käytännössä ainoa mahdollinen vaihtoehto. Blogien käyttö aineistona osoittautui myös melko haastavaksi, sillä koska ne ovat kirjoitettu tutkimuksesta riippumattomasti, vaati olennaisen asian esiin nostaminen paljon vaivaa. Lopulta aineiston koko osoittautui riittäväksi, sillä käytetyissä blogeissa on paljon materiaalia, joka ei edes mahtunut analyysiin. Toisaalta huomasin että saman kirjoittajan aineisto alkaa tavallaan kylläänäytyä, eikä siitä löydy enää yhtä usein uusia asioita. Eräs huomioitava seikka matkablogien käytöstä on vielä se, että vaikka blogit valottivat ilmiötä varsin kattavasti, voidaan niistä johtaa vain rajallisia johtopäätöksiä reissaamisesta ja reissaajien oppimisesta, sillä verkossa matkakertomuksiin julkaiseva joukko on valikoitunut.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointi koskee tutkimusta kokonaisuudessaan, jolloin keskeiseksi kriteeriksi tulee tutkija itse (Eskola & Suoranta 1998, 211). Koska kyseessä on ollut pro gradu -tutkielma, on tutkimusprosessi ollut jatkuvaa opettelemista ja oppimista. Tutkimus on muotoutunut sisällöltään sellaiseksi kun se on pikkuhiljaa, sitä mukaa kun ilmiö on avautunut itselleni. Matkalla on ollut myös poikkeamia, näkökulman vaihdoksia ja toimimattomaksi havaittuja kokeiluja. Rakenne on ollut perinteistä teoria- ja tulososuuksia erottelevaa rakennetta haastavampi, eivätkä eri osat kietoudukaan yhteen niin sulavasti kuin olin tavoitellut. Olen myös joutunut pohtimaan paljon sitä, onko teoriaa, aiempia tutkimustuloksia, omia tuloksia ja pohdintaa sopivassa suhteessa. Tutkimus ole edennyt koko aikaa johdonmukaisesti kohti lopputulostaan, mutta näen tällaisen harhailun kuitenkin osa gradutyöskentelyn oppimisprosessia.

6.3. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkimuksessa reissaamisen on todettu olevan merkittävä omaehtoisen ja informaalisen oppimisen muoto. Sen mahdollisuudet ovat moninaiset ja reissaaja, jolla on halu ja innostus oppia maailmasta, kulttuureista, ihmisyydestä ja itsestään, voi oppia ja kehittyä reissatessaan paljon. Toisaalta, kuten Pearce ja Foster (2007, 1286) uumoilevat, reissussa kehittymisellä ja oppimisella voi olla myös yksilötasoa laajempaa sosiaalista merkitystä, sillä ylijärjestyneesti tiedostavat ja kompetentit kansalaiset hyödyttävät ennen myötä myös omaa yhteisöään.

Reissaaminen on ainakin nuoremman sukupolven kohdalla varsin yleistä toimintaa, eikä sitä silti ole kovin paljon tutkittu. Etenkään suomalaista tutkimusta ei ole juuri lainkaan. Kiinnostavia laajennuskohteita tämän tutkimuksen pohjalta olisi esimerkiksi reissaamisen tarkastelu identiteetinrakentamisena ja minäprojektina. Myös syvällisempi etnografinen tutkimus, jossa reissaajien jakama ajattelutapa ja ideologia tarkentuisi, olisi kiinnostava. Se vaatisi tähän tutkimukseen verrattuna huomattavasti syvällisempää läsnäoloa reissaajien keskuudessa ja kenties myös omakohtaista reissaamista osana tutkimusprojektia.

Kansainvälistyminen ja tarve esimerkiksi erilaisille kulttuurisille viestintävalmiuksille ovat läsnä monella kentällä tänä päivänä. Kansainvälistymiseen panostetaan myös koulutuksessa yhä enemmän ja esimerkiksi korkeakoulutuksen osalta Opetus- ja kulttuuriministeriö on linjannut korkeakoulujen kansainvälistymisstrategiassa vuosille 2009–2015, että korkeakoulujen tulee sisällyttää kaikkiin tutkintoihin kansainvälistymistä tukeva osio. Osio on mahdollista suorittaa eri tavoin, perinteisen vaihto-opiskelun ja ulkomailla suoritettun harjoittelun lisäksi myös erilaisilla liikkuvuusjaksoilla ja kotikansainvälistymisellä. (Opetusministeriö.) Tämän tutkimuksen tulokset johtavatkin kysymykseen, voitaisiinko myös reissaamisen kaltainen omaehtoinen kansainvälistyminen nostaa formaalien kansainvälistymisen tapojen rinnalle ja tunnustaa sen mahdollisuudet oppimiskontekstina. Tutkimuksen perusteella reissatessa hankittujen taitojen ja valmiuksien käyttökelpoisuutta esimerkiksi työelämävalmiuksien näkökulmasta tai osana muodollista koulutusta olisi siis syytä pohtia.

Vaikka näitä kuinka pähkäilee, totuus selviää vasta tien päällä. Ja se jos mikä, hyvät ihmiset, on mahtavaa. (Jaakko)

LÄHTEET

- Adkins, Barbara & Grant, Eryn 2007. Backpackers as a Community of Strangers: The Interaction Order of an Online Backpacker Notice Board. *Qualitative Sociology Review* 2007, vol. 3, no. 2. 188–201.
- Aittola, Tapio 1998. Aikuisten oppiminen arkielämän ympäristöissä. Teoksessa Sallila, Pekka & Vaherva, Tapio (toim.) *Arkipäivänoppiminen. Aikuiskasvatuksen 39. vuosikirja*. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu. 59–89.
- Alasuutari, Pertti 1999. *Laadullinen tutkimus*. 3. painos. Tampere: Vastapaino.
- Alasuutari, Pertti 2005 *Yhteiskuntatutkimuksen etiikasta*. Teoksessa Räsänen, Pekka, Anttila, Anu-Hanna & Melin, Harri. *Tutkimus menetelmien pyörteissä. Sosiaalitutkimuksen lähtökohdat ja valinnat*. Jyväskylä: PS-kustannus. 15–28.
- Alheit, Peter 2009. Biographical learning – within the new lifelong learning discourse. Teoksessa Illeris, Knud (ed.). *Contemporary theories of learning. Learning theorists... in their own words*. Abingdon: Routledge. 116–128.
- Burr, Vivien 2004. *Sosiaalipsykologisia ihmiskäsityksiä*. Tampere: Vastapaino.
- Cohen, Erik 2004. *Backpaking: Diversity and Change*. Teoksessa Richards, Greg & Wilson, Julie (ed.) 2004. *The Global Nomad. Backpacker Travel in Theory and Practice*. Clevedon: Channel View. 43–59.
- Eskola, Jari 2007. *Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta*. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) 2007. *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II: näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus. 133–157.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Faist, Thomas 2010. *Diaspora and transnationalis: What kind of dance partners?* Teoksessa Bauböck, Rainer & Faist, Thomas (ed.) 2010. *Diaspora and Transnationalism. Concepts, Theories and Methods*. Amsterdam: IMISCOE Research. 9–34.
- Falk, John H., Ballantyne, Roy, Packer, Jan & Benckendorff, Pierre 2012. *Travel and Learning: A Neglected Tourism Research Area*. *Annals of Tourism Research* 2012, Vol. 39, no. 2, 908–927.
- Frisk, Outi & Tulkki, Heikki 2005. *Kulttuuravain*. Helsinki: Otava.
- Gmelch, George 1997. *Crossing Cultures: Student Travel and Personal Development*. *International Journal of Intercultural Relations* 1997, vol. 21, no. 4, 475–490.
- Heikkinen, Hannu L.T. 2007. *Narratiivinen tutkimus – todellisuus kertomuksena*. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) 2007. *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II: näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus. 116–132.
- Hirsiaho, Anu, Korpela, Mari & Rantalaiho, Liisa 2005. *Johdanto*. Teoksessa Hirsiaho, Anu, Korpela, Mari & Rantalaiho, Liisa (toim.) 2005. *Kohtaamisia rajoilla*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 11–17.

- Huttunen, Laura 2006. Bosnialainen diaspora ja transnationaali eletty tila. Teoksessa Martikainen, Tuomas (toim.). Ylirajainen kulttuuri. Etnisyys Suomessa 2000-luvulla. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 55–82.
- Hyvärinen, Matti 2006. Kerronnallinen tutkimus. Verkossa osoitteessa http://www.hyvarinen.info/material/Hyvarinen-Kerronnallinen_tutkimus.pdf. Luettu 21.3.2012.
- Hänninen, Vilma (1999) Sisäinen tarina, elämä ja muutos. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Jarvis, Peter 2004. Adult education and lifelong learning. Theory and practice. 3rd edition. London: RoutledgeFalmer.
- Jarvis, Peter 2007. Globalisation, lifelong learning and the learning society. Sociological perspectives. Abingdon: Routledge.
- Jokikokko, Katri 2005. Perspectives on intercultural competence. Teoksessa Räsänen, Rauni & San, Johanna (ed.) Conditions for intercultural learning and co-operation. Kasvatusalan tutkimuksia – Research in Educational Science 23. Helsinki: Suomen kasvatustieteellinen seura. 89–106.
- Jääskeläinen, Janne 2002. Mikä on blogi? Verkossa osoitteessa <http://myrsky.net/faust3/mika-on-weblog/>. luettu 21.3.12
- Kiilakoski, Tomi 2008. Oppimisen monet kasvot. CIMOn verkkolehti 1/08. Verkossa osoitteessa http://home.cimo.fi/campus/1_2008/oppiminen.html. luettu 26.10.11.
- Koehn, Peter & Rosenau, James N. 2002. Transnational Competence in an Emergent Epoch. International Studies Perspectives 2002: 3, 105–127.
- Koehn, Peter H. & Rosenau, James N. 2010. Transcultural competence. Empowering professional curricula for horizon-rising challenges. Boulder: Paradigm Publishers.
- Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategia 2009–2015. Opetusministeriön julkaisuja 2009:21.
- Kostiainen, Auvo, Ahtola, Janne, Koivunen, Leila, Korpela, Katariina & Syrjämaa, Taina 2004. Matkailijan ihmeellinen maailma. Matkailun historia vanhalta ajalta omaan aikaamme. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Kurki, Leena 2008. Innostava matkailu. Sosiokulttuurinen innostaminen ja vapaa aika. Helsinki: Finn Lectura.
- Kyyrä, Sanna 2008. Inhoruokaa antituristeille. Semioottinen analyysi merkityksen tuotannosta Madventures-televisio-ohjelmassa. Lapin yliopiston matkailun ja liiketoiminnan tiedekunnan julkaisuja B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 2.
- Laine, Timo 2007. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin II: näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus. 28–45.
- Loker-Murphy, Laurie & Pearce, Phillip L. 1995. Young Budget Travellers: Backpackers in Australia. Annals of Tourism Research 1995, vol. 22, no. 4, 819–843.

- Martikainen, Tuomas, Sintonen, Teppo & Pitkänen, Pirkko 2006. Ylirajainen liikkuvuus ja etniset vähemmistöt. Teoksessa Martikainen, Tuomas. Ylirajainen kulttuuri. Etnisyys Suomessa 2000-luvulla. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 9–41.
- Moilanen, Pentti & Räihä, Pekka 2007. Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin II: näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus. 46–69.
- Pearce, Phillip L. & Foster, Faith 2007. "A University of Travel": Backpacker Learning. *Tourism Management* 2007: 28. 1285–1298.
- Richards, Greg & Wilson, Julia (ed.) 2004. *The Global Nomad. Backpacker Travel in Theory and Practice*. Clevedon: Channel View.
- Richards, Greg & Wilson, Julia 2004a. Drifting Towards the Global Nomad. Teoksessa Richards, Greg & Wilson, Julia (ed.) 2004. *The Global Nomad. Backpacker Travel in Theory and Practice*. Clevedon: Channel View. 3–13.
- Richards, Greg & Wilson, Julia 2004b. The Global Nomad: Motivations and Behaviour of Independent Travellers Worldwide. Teoksessa Richards, Greg & Wilson, Julia (ed.) 2004. *The Global Nomad. Backpacker Travel in Theory and Practice*. Clevedon: Channel View. 14–39.
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto (verkojulkaisu). Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. verkossa osoitteessa <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>. (Luettu 31.5.2012)
- Sainola-Rodriguez, Kirsti 2009. Transnationaalinen osaaminen – uusi terveydenhuoltohenkilöstön osaamisvaatimus. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 172.
- Sivonen, Kirsti 2006. Itsekasvatus suomalaisena käsitteenä ja käytäntönä. *Kasvatustieteellisiä julkaisuja*. Joensuun yliopisto. N:o 117.
- Syrjänen, Leena 2001. Elämäkerrat ja tarinat tutkimuksessa. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine. *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: vinkkejä aloittelevalle tutkijalle*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Säljö, Roger 2004. *Oppimiskäytännöt. Sosiokulttuurinen näkökulma*. Helsinki: WSOY.
- Sørensen, Anders 2003. Backpacker Ethnography. *Annals of Tourism Research* 2003, vol. 30, no. 4, 847–867.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Tuomisto, Jukka 1998. Arkipäiväoppiminen aikuiskasvatuksen ja elinikäisen oppimisen kontekstissa. Teoksessa Sallila, Pekka & Vaherva, Tapio (toim.) *Arkipäiväoppiminen. Aikuiskasvatuksen 39. vuosikirja*. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu. 30–58.
- Turtiainen, Riikka & Östman, Sari 2009. Tavistaidetta ja verkkoviidettä. Omaehtoisten verkkosisältöjen tutkimusetiikka. Teoksessa Grahn, Maarit & Häyrynen, Maunu (toim.). *Kulttuurintuotanto. Kehykset, käytäntö ja prosessit*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Valleala, Ulla Maija 2007. Oppiiko vanha koira uusia temppuja? Näkökulmia aikuisten opiskeluun ja oppimiseen. Teoksessa Collin, K. & Paloniemi, S. (toim.) 2007. *Aikuiskasvatus tieteenä ja toimintakenttänä*. Juva: WS Bookwell. 55–92.

Vanttaja, Markku & Järvinen, Tero 2006. Oppiminen ja identiteetti muuttuvassa yhteiskunnassa. Teoksessa Mäkinen, Jarkko, Olkinuora, Erkki, Rinne, Risto & Suikkanen, Asko (toim.) 2006. Elinkautisesta työstä elinikäiseen oppimiseen. Jyväskylä: PS-kustannus. 27–42.

Varto, Juha 2005. Laadullisen tutkimuksen metodologia. verkossa osoitteessa http://arted.uiah.fi/synnyt/kirjat/varto_laadullisen_tutkimuksen_metodologia.pdf. Luettu 3.10.11.

Welk, Peter 2004. The Beaten Track: Anti-Tourism as an Element of Backpacker Identity Construction. Teoksessa Richards, Greg & Wilson, Julia (ed.) 2004. The Global Nomad. Backpacker Travel in Theory and Practice. Clevedon: Channel View. 77–91.

Vertovec, Steven 2001. Transnationalism and Identity. Journal of Ethnic and Migration Studies. Vol. 27, no. 4, 573–582.

Östman, Sari 2007. Avaudutaan arjesta. Suomalaisnaisten Internet-elämäjulkaiseminen ja maskuliinisuuden esittämisen keinot. Turun yliopiston Kulttuurituotannon ja maisematutkimuksen laitoksen Pro gradu -tutkielma.

Östman, Sari 2008. Elämäjulkaiseminen – omaelämäkerrallisten traditioiden kuopus. Elore vol. 15, 2/2008. Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry. Verkossa osoitteessa: http://www.elore.fi/arkisto/2_08/ost2_08.pdf. Luettu 6.11.11.

LIITE: Analyysirunko

Oppiminen

- Ongelmanratkaisu ja ajattelu (mm. päätöksenteko, suunnittelu)
- Sosiaaliset taidot (vuorovaikutus, kielitaidot jne.)
- Tiedonhallinta (tiedonhaku ja käyttö)
- Oppimistaidot ja -halu
- Sopeutuvaisuus ja joustavuus (stressin, tunteiden, muutoksen käsittely)
- Sosiaalinen ja kulttuurinen tietoisuus/avarakatseisuus (reflektoiminen, muiden ymmärtäminen, eettisyys)
- Resurssien hallinta (aika, raha, välineet)
- Yksilölliset ominaisuudet (mm. itseluottamus, itsenäisyys, vastuullisuus)

Reppureissaaminen

- Budjettimatkailu
- Sosiaalisuus ja ihmisten kohtaaminen tärkeää
- Itsenäisesti ja joustavasti organisoitu matka
- Vapaus ja itsenäisyys
- Pitkä ja liikkuva matka
- Antiturismi

Ylirajaisuus

- Suomalaisuus
- Yhteydenpito kotimaahan
- Suhteiden muodostuminen reissussa

Kompetenssit

- Analyyttinen
- Emotionaalinen
- Luova
- Viestinnällinen
- Toiminnallinen